



Bu Proje, Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE

MODÜL 1

Hukuki Gerekçelendirme ve Karar Yazımı EĞİTİCİ REHBERİ

İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve
Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi



Bu Eğitici Rehberi İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Proje kapsamında geliştirilmiş olan her bir modül için 3 kitaptan oluşan bir eğitim seti hazırlanmıştır. Bunlardan Eğitim Metodolojisi Kitabı tüm modüllerin ortak kullanımına yönelik olarak tasarlanmıştır. Eğitim seti aşağıdaki kitaplardan oluşmaktadır.

Eğitim seti aşağıdaki kitaplardan oluşmaktadır.

- 1 Modül 1:** Hukuki Gerekçeleştirme ve Karar Yazımı Eğitici Rehberi (Eğitici için)
- 2 Modül 1:** Hukuki Gerekçeleştirme ve Karar Yazımı Katılımcı Kitabı (Eğitici ve Katılımcılar için)
- 3 Eğitim Metodolojisi El Kitabı (Eğitici için)**

MODÜL 1: Hukuki Gerekçeleştirme ve Karar Yazımı Eğitim Modülü Yazarları

Oturum 1	Karar ve Karar Yazım Usulü	Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz
Oturum 2	İdari Yargı Kararlarında Gerekçe	Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz
Oturum 3	Kararda Gerekçenin Yazılması	Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz
Oturum 4	İdari Yargıda Gerekçe ve Yorum	Doç. Dr. Tolga Şirin
Oturum 5	İdari Yargıda Adil Yargılama Hakkı Kapsamında Gerekçe	Doç. Dr. Tolga Şirin
Oturum 6	Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe I	Dr. Erkan Duymaz
Oturum 7	Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe II-a	Dr. Erkan Duymaz
Oturum 7	Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe II-b	Dr. Zeki UYSAL - HSK Tetkik Hâkimi
Oturum 8	Gerekçe Yazım Çalışması	Dr. Erkan Duymaz

Eğitici Rehberinin Hazırlanmasına Katkıda Bulunanlar

Hukuk Eğitimi Uzmanı: Marina Naumovska Milevska
Yetişkin Eğitimi ve Eğitim Programı Uzmanı: Prof. Dr. Cennet Engin Demir
Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı: Prof. Dr. Hasan Atak
Toplumsal Cinsiyet Uzmanı: Doç. Dr. Burcu Hatiboglu Kısacık

Çalışma Grubu Üyeleri

Zühal Aysun SUNAY, Danıştay Başkanlığı, Kıdemli Tetkik Hâkimi
Bekleyiş TUFAN, Danıştay Başkanlığı, Tetkik Hâkimi
Mehmet Sadık YAMLI, AYM, Koordinatör Raportör
Halil YILDIRIM, HSK Teftiş Kurulu Başkanlığı, Başmüfettiş
Zeki UYSAL, HSK Genel Sekreterlik, Tetkik Hâkimi
Nazım Taha KOÇAK, Konya BİM Daire Başkanı
Atanur EROL, İstanbul Vergi Mahkemesi Başkanı
Bülent KÜFÜDÜR, Ankara 1. İdari Dava Dairesi Başkanı, Pilot Mahkeme
Yasin ÇETİN, İstanbul 15. Vergi Mahkemesi Başkanı, Pilot Mahkeme

Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü (Proje Ekibi)

Metin Engin, Daire Başkanı, Adalet Bakanlığı HİGM
Ekrem Gökçe, Tetkik Hâkimi, Adalet Bakanlığı HİGM
Selahattin Sotar, Büro Amiri, Adalet Bakanlığı HİGM
Hanife Şenol, Proje Bürosu, Adalet Bakanlığı HİGM
Ömür Murat Eylen, Proje Bürosu, Adalet Bakanlığı HİGM

Avrupa Konseyi Proje Ekibi

Özlem Demirel Cook, Proje Müdürü
Gülşah Doğan, Proje Sorumlusu
Damla Sarıaslan Yeniçerioğlu, Kıdemli Proje Sorumlusu
Aslıhan Sevimli, Proje Dil Asistanı
Ayşe Günçe Erdal, Proje Asistanı

Bu Eğitici Rehberinde yer alan bilgiler uzmanlar ve yazarlar ekibi tarafından geliştirilmiştir. Bu kitapta yer alan görüş ve düşünceler yazarların sorumluluğundadır ve Avrupa Konseyi'nin resmî politikalarını yansıtmamaktadır. Eğitim Materyallerinden kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir; materyaller sadece eğitim amaçlı kullanılabilir, izinsiz çoğaltılamaz ve basılamaz.

İlgili materyaller; Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 33. maddesi ve 35. maddesinin 3. ve 4. fıkraları kapsamındaki "eğitim amacıyla temsil ve iktibas serbestileri" kapsamında kullanılmıştır.

Avrupa Konseyi 108 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi, T.C Anayasası, AİHM kararları ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ilgili maddeleri uyarınca, yapılan risk değerlendirmesinin ardından bireylerin haklarına hâle getirmemek adına işbu eğitim materyallerinde yer alan Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri ve İlk Derece İdare ve Vergi Mahkemesi Kararlarında yer alan kişisel veriler redakte edilmiştir.



**Hukuki
Gerekçelendirme
ve Karar Yazımı
EĞİTİCİ REHBERİ**

İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve
Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi

EĞİTİCİ REHBERİ, Modül 1 Hukuki

Gereçlendirme ve Karar Yazımı, İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi kapsamında hazırlanmış ve yayımlanmıştır. Proje, Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından ortak finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi (AK) tarafından yürütülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Projenin nihai faydalanıcısıdır. Bu Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

Bu Katılımcı Kitabı Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla yazarlarının sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İçeriğinde yer alanların sorumluluğu yalnızca yazarlarına aittir ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi veya Türkiye Cumhuriyeti'nin görüşlerini veya resmi politikasını yansıtır şekilde yorumlanmamalıdır.

Bu kitapta yer alan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları, AİHM'in resmi dilleri olan İngilizce veya Fransızcadan Türkçeye yapılmış resmî olmayan çevirilerden oluşmaktadır. Avrupa Birliği veya Avrupa Konseyinin yasal organları ya da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu çevirilerin doğruluğu veya geçerliliği konusunda herhangi bir sorumluluk üstlenmez. Çevirilerin resmî dilde (İngilizce veya Fransızca) yayımlanan orijinal karar metniyle çelişmesi halinde orijinal metin esas alınmalıdır.

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, İletişim Müdürlüğünden (F-67075 Strasbourg Cedex ya da publishing@coe.int) önceden yazılı izin alınmaksızın çevrilemez, fotokopi, kayıt ya da herhangi bir bilgi depolama ya da geri erişim sistemi dahil olmak üzere, elektronik (CD-Rom, internet, vb.) ya da mekanik olarak, herhangi bir biçimde ya da araçla çoğaltılamaz ya da iletilemez.

Kapak tasarımı ve sayfa düzeni: Kurtuluş Karaşın

© Avrupa Konseyi, Eylül 2022

Şartlar altında Avrupa Birliği'ne lisans verilmiştir.

Basım yeri: Ankara

Baskı: Altan Özyurt Matbaacılık

İçindekiler

Kısaltmalar Listesi	4
Arka Plan	5

Bölüm 1

Giriş	9
1 Eğitim Materyalleri ve Kullanımı	10
2 Modülün Uygulaması	12
3 Eğitici Eğitimi Programı	15

Bölüm 2

Eğitim Programı ve Oturumlar	17
Oturum 1: Karar ve Karar Yazım Usulü	19
Oturum 2: İdari Yargı Kararlarında Gerekçe	47
Oturum 3: Kararda Gerekçenin Yazılması	63
Oturum 4: İdari Yargıda Gerekçe ve Yorum	85
Oturum 5: İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Gerekçe	97
Oturum 6: Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe I: Yaşam Hakkı, Maddi ve Manevi Varlığın Korunması Hakkı, Özel Yaşama Saygı Gösterilmesi Hakkı	119
Oturum 7 (a): Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe II: İfade Özgürlüğü, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı, Örgütlenme Özgürlüğü, Sendika Hakkı	131
Oturum 7 (b): Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe II: Vergi Yargılamasında Sık Karşılaşılan Adil Yargılanma Hakkı ve Mülkiyet Hakkı İhlalleri	147
Oturum 8: Gerekçe Yazım Çalışması (Mülkiyet Hakkı Örneği)	157

Bölüm 3

Değerlendirme ve Raporlama	163
Eğitimlerin Değerlendirilmesi	163

Ekler

EK-1 Eğitim Değerlendirme Formu	167
EK-2 Hukukta Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Farkındalığı Ölçeği	170



Kısaltmalar Listesi

AB	Avrupa Birliği
AdB	Adalet Bakanlığı
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	Avrupa Konseyi
AY	Anayasa
AYM	Anayasa Mahkemesi
AYİM	Askeri Yüksek İdare Mahkemesi
BİM	Bölge İdare Mahkemesi
BM	Birleşmiş Milletler
BTB	Bilgi, Tutum ve Beceri
CEPEJ	Avrupa Adaletin Etkinliği Komisyonu
DYS	Dosya Yönetim Sistemi
EİA	Eğitim İhtiyaç Analizi
GA	Genel Amaç
GH	Genel Hedef
HELP	Avrupa Konseyi Hukukçular İçin İnsan Hakları Eğitimi Programı
HTCEF	Hukukta Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Farkındalık Ölçeği
İHEP	İnsan Hakları Eylem Planı
K.T.	Karar Tarihi
ÖH	Öğrenme Hedefi
ÖRN	Örneğin
P.	Paragraf
SATURN	Yargıda Zaman Yönetimi, İnceleme, Analiz, Araştırma Merkezi
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
YRS	Yargı Reformu Stratejisi



Arka Plan

Modül 1: Hukuki Gerekçeleştirme ve Karar Yazımı Eğitici Rehberi

Türkiye Cumhuriyeti, hukukun üstünlüğünü gözetmek üzere yargı alanında ortaya koyduğu reformların bir parçası olarak idari yargı sisteminin verimliliğini ve etkinliğini artırmak istemektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar idari yargının bağımsızlığını, tarafsızlığını ve etkinliğini daha da güçlü kılmak ve kamunun idari yargıya olan güvenini artırmayı hedeflemektedir.

Bu kapsamda “İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi” hazırlanmıştır. 2018 yılında hayata geçirilen Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından ortaklaşa finanse edilmekte ve Adalet Bakanlığı ile iş birliği içinde, Avrupa Konseyi tarafından yürütülmektedir. Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü projenin ana faydalanıcısıdır.

Bu projenin genel hedefi, idari yargının bağımsızlığını, tarafsızlığını ve etkinliğini daha da güçlendirerek ve kamu farkındalığının artırılması ile kamunun idari yargıya güvenini artırmaktır. Bu hedefe, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını destekleyen ve idari yargı sisteminin ihtiyaçlarına yanıt verebilirliği ile verimliliğini güçlendiren usullerin ve uygulamaların belirlenerek, yürürlüğe konmasında Türk yetkililere destek vermekle ulaşılmaya çalışılmaktadır. Projenin aşağıdaki sonuçlara ulaşması beklenmektedir:

- 1 İdari yargının etkililiğinin iyileştirilmesi için yaklaşımlar ve politikaların belirlenmesi, kanıta dayandırılması ve uygulanmasının incelenmesi.
- 2 İdari yargının kurumsal ve mesleki kapasitesinin güçlendirilmesi ve bu yolla, kamunun idari yargıya olan güveninin artırılması.
- 3 İdari yargı sistemi ve mahkemelerin ağır iş yükünün giderilmesi için tedbirlerin belirlenmesi ve desteklenmesi, mevcut yargılama öncesi çözüm mekanizmalarının güçlendirilmesi ve uygun alternatif uyuşmazlık çözüm (AUÇ) mekanizmalarının uygulamaya konulması.
- 4 BİM'lerin ve Danıştay'ın dava yönetiminin daha etkili ve etkin hale getirilmesi yolu ile istinaf/temyiz davalarının görülme sürelerinin kısaltılması ve sistem ve süreçlerde gerekli değişikliklerin yapılması.

Proje kapsamında gerçekleştirilen eğitim çalışmaları, İdari Yargı mensuplarının eğitim ihtiyaçlarına ilişkin gerçekleştirilen derinlemesine bir eğitim ihtiyaç analizi çalışması-

sına dayanmaktadır. Bu kapsamlı eğitim ihtiyaç analizi için birincil veriler ile nicel ve nitel veri toplama araçları kullanılmıştır Eğitim ihtiyaç analizinde (EİA) ortaya çıkan bulgular doğrultusunda uygulamaya konacak geniş bir çerçeve ortaya çıkmıştır.

Eğitim ihtiyaçlarının değerlendirilmesi sürecine Aralık 2019 - Şubat 2020 döneminde başlanmıştır. Kullanılan temel veri toplama yöntemleri arasında anketler, odak grup oturumları ve çalıştaylar, mevzuatın, raporların ve stratejik belgelerin gözden geçirilmesi ve mevcut istatistiksel verilerin analizi bulunmaktadır. Paydaşların katkısı, Avrupa Konseyi tarafından Adalet Bakanlığı, Danıştay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye Adalet Akademisi, Türkiye Barolar Birliği, Bölge İdare Mahkemeleri, ilk derece idare ve vergi mahkemeleri ve diğer paydaşlarla iş birliği içerisinde düzenlenen çalıştaylar ve toplantılar yoluyla elde edilmiştir. (**Eğitim İhtiyaç Analizi Raporu için bakınız: <https://rm.coe.int/tna-tr-web/16809fa952>**)

Eğitim ihtiyaç analizi sürecinin her aşamasında elde edilen bulgular ve sonuçlar analiz edilerek proje kapsamında hâkimlere ve mahkeme personeline yönelik dört modül geliştirilmiştir.



MODÜL 1:
Hukuki Gerekeçlendirme
ve Karar Yazımı
(Hâkimler için)



MODÜL 2:
İdari Yargı ile İlgili AİHM
ve Anayasa Mahkemesi
Kararları (Hâkimler için)



MODÜL 3:
Adil Yargılanma Hakkı-
Makul Süre
(Hâkimler için)



MODÜL 4:
Kalem Personeli için
Dava ve Zaman
Yönetimi

Proje kapsamında geliştirilmiş olan her bir modül için Eğiticilere yönelik 3 kitaptan oluşan bir eğitim seti hazırlanmıştır. Bunlardan Eğitim Metodolojisi El Kitabı tüm modüllerin ortak kullanımına yönelik olarak tasarlanmıştır. Katılımcı Kitabı hem katılımcılara yönelik hem de eğiticilerin kullanımına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Modül 1 için oluşturulan Eğitim seti aşağıdaki kitaplardan oluşmaktadır.



MODÜL 1:
Hukuki Gerekeçlendirme ve
Karar Yazımı **Eğitici Rehberi**
(Eğiticiler için)



MODÜL 1:
Hukuki Gerekeçlendirme ve
Karar Yazımı **Katılımcı Kitabı**
(Eğiticiler ve Katılımcılar için)



**Eğitim
Metodolojisi
El Kitabı**
(Eğiticiler için)

Adalet Bakanlığı'nın öncülüğünde, her bir modül için çalışma grupları oluşturulmuştur. Çalışma gruplarının amacı gerçekleştirilecek eğitici eğitimlerine katılacak potansiyel eğiticiler olarak modül çalışmalarına katkı sunmaktır. Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ile pilot mahkemelerden ve Adalet Bakanlığı'ndan hâkimler ve seçilmiş mahkemelerden gelen kalem personelin-den oluşan çalışma grubu üyeleri, modül yazarları, eğitim ve ölçme ve değerlendirme uzmanları ve proje ekipleri ile Haziran -Eylül 2021 tarihlerinde çevrim içi ve hibrit formatta düzenlenen iki türlü toplantılara etkin bir biçimde katılarak hazırlanan taslak eğitim modüllerine önemli geri bildirimlerde bulunmuşlardır.

Tablo 1. Proje Kapsamında Verilecek Eğitimler

Eğitim Modülü	Eğitimin Türü			Eğitim Sayısı
	Katılımcı sayısı / Eğitim süresi			
	Pilot Eğitim	Eğitici Eğitimi	Aşamalı Eğitimler	
Modül 1: Hukuki Gerekçeleştirme ve Karar Yazımı (Hâkimler için)	25 (2 gün)	20 (4 gün)	300 (2 gün)	12
Modül 2: İdari Yargı ile İlgili AlHM ve Anayasa Mahkemesi Kararları (Hâkimler için)	25 (2 gün)	20 (4 gün)	200 (2 gün)	8
Modül 3: Adil Yargılanma Hakkı - Makul Süre (Hâkimler için)	25 (2 gün)	20 (4 gün)	200 (2 gün)	8
Modül 4: Kalem Personeli için Dava ve Zaman Yönetimi	25 (2 gün)	20 (4 gün)	225 (2 gün)	9
Toplam	100 kişi	80 Eğitici	925 kişi	37

Tablo 1'de de görüldüğü gibi, proje kapsamında geliştirilen dört modüle yönelik olarak 2 günlük pilot eğitimler uygulanacaktır. Pilot eğitimlerin amacı geliştirilen eğitim programı ve materyallerini uygulamalı olarak test etmektir. Pilot eğitimlerin ardından, Eğitici Eğitimleri verilecektir. Eğitici eğitimini alan Hâkim ve mahkeme personeli, modül yazarları ve eğitim uzmanlarının da desteği ile Proje kapsamında yaklaşık 925 Hâkim ve mahkeme personeline 2 günlük eğitimler vereceklerdir. Katılımcı sayısı ve katılım yerlerine göre eğitimin süresi 2.5 gün olabilir.

Bu çerçevede eğitim materyallerinin hazırlanması sürecinde destek veren tüm paydaşlarımıza, çalışma grubu üyelerine ve Adalet Bakanlığı temsilcilerine teşekkür ederiz.



NOTLAR

A series of horizontal dotted lines for taking notes.



Bölüm 1

Giriş

Hukuki Gerekçelendirme ve Karar Yazımı

Bir yargı kararı, gücünü ve meşruiyetini anayasa ve kanunların ona verdiği değer dışında tarafları ikna ve tatmin eden gerekçesinden de alır.

Genel anlamda yargılama süreci hakkında birey ve topluma bilgi vermeyi amaçlayan, özelde de, savunma hakkı ile kanun yolunun etkili biçimde kullanılması ve yargıcın elinde kamu gücüne dönüşen yargı erkinin, hukuka uygun kullanılmasını hedefleyen gerekçeli karar hakkı, AİHM tarafından adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak kabul edilmiştir.

Gerekçeli karar; yargılama sonucunda verilen hükmün (kararın), dosya içeriğine uygun, doğru, anlaşılır ve yasal nedenlerle açıklanmasıdır. Gerekçeli karar aynı zamanda yargıcın tarafsızlığını beyan eden, yargıya güveni sağlayan, yargılamanın taraflarında oluşabilecek tereddütleri gideren, tespit edilen maddi vakıalar ile hukuki sonuç (hüküm) arasındaki mantıki bağın mahkeme ya da yargıç tarafından ifadesidir.

Yargı kararlarının gerekçeli olması aynı zamanda anayasal bir zorunluluktur: “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır”.

Adil yargılanma hakkı bağlamında gerekçeli karar hakkının hayata geçirilmesi için gerek AİHM, gerekse Anayasa Mahkemesi (AYM) içtihatlarında kararların gerekçelerine dair temel bazı ilkeler belirlenmiştir. Bu ilkeler: “Gerekçelerin, yasal, yeterli ve makul olması”, “gerekçenin taraflarca öğrenilmesi zorunluluğu”, “gerekçede tarafların iddialarının karşılanması”, “gerekçenin makul sürede yazılma zorunluluğu”dur.

Yargı kararlarının herkes tarafından anlaşılır, tarafları ikna ve tatmin edici, kanun yolu başvurusunda bulunmayı düşünenler için yol gösterici olması için öncelikle genel bir şablonda ve anlaşılır bir dil ve üslup ile kısa ve fakat yeterli bir gerekçe ile yazılması önem arz etmektedir.

Gerekçenin yazılmasında taraf iddialarının tam olarak karşılanması, gerekçenin hukuka uygun, yeterli, dava konusu uyumsuzlukla ilgili ve makul olması, ayrıca kararın uygulanmasında ve karara karşı başvuru yolları bakımından yol gösterici olması zorunludur.

Bu çerçevede bu modülde gerekçeye ilişkin esaslar ile kısa ve yeterli bir gerekçenin nasıl yazılması gerektiği, gerekçenin kararla sınırlı olması, gerekçede hukuki tahlil, uyumsuzluğun olayla ilgili mevzuat kapsamında irdelenmesi, gerekçede doktrine ve

Eğitimlerde yer alan oturumlar belli bir mantık sırası ve konu bütünlüğü gözetilerek hazırlanmıştır. Dolayısıyla eğitimler sırasında, oturumların verildiği sırada ve şekilde uygulanması önemlidir. Bu, aynı zamanda, verilecek tüm eğitimlerde belli bir standardın yakalanması konusunda da önem arz etmektedir.

yargısal içtihadı atıf yapılması, bilirkişi raporlarının kararda kullanımı hususları ele alınacaktır. Yine özel olarak temel hak ve özgürlüklere ilişkin uyumsuzluklarda verilen kararların gerekçesinde AIHM kararları ile AYM içtihatlarının ve usullerinin ne şekilde kullanılacağı konusunda farkındalık yaratılmaya çalışılacaktır.

EİA Raporunda belirtildiği üzere¹ “Heyet uygulamaları sırasında tutulan tutanaklar, mahkemeden mahkemeye ve hâkimden hâkime değişiklik göstermektedir. Ayrıca, hâkimlerin yüzde seksen ila doksani, kendi kararlarını kendileri yazmaktadır. Kararların gerekçelendirilmesi ve niteliği, sürekli karşılaşılan zorluklardan biri olarak teftiş raporlarında sıklıkla belirtilen bir husus olduğu ortaya konmuştur. Bu nedenle hâkimlere yönelik hazırlanan, “Hukuki Gerekçeleştirme ve Karar Yazımı” modülü eğitimdeki önemli konulardan biri olarak kabul edilmektedir.

1 EĞİTİM MATERYALLERİ VE KULLANIMI

Proje kapsamında geliştirilmiş olan her bir modül için 3 kitap hazırlanmıştır. Bunlardan “Eğitim Metodolojisi El Kitabı” tüm modüllerin ortak kullanımına yönelik olarak tasarlanmıştır.

Hukuki Gerekçeleştirme ve Karar Yazımı Modülü için hazırlanan kitaplar şöyledir:

- 1 **Modül 1: Hukuki Gerekçeleştirme ve Karar Yazımı Eğitici Rehberi**
- 2 **Modül 1: Hukuki Gerekçeleştirme ve Karar Yazımı Katılımcı Kitabı**
- 3 **Eğitim Metodolojisi El Kitabı**

1.1 Eğitici Rehberi

Bu Eğitici Rehberi alan uzmanları (modül yazarları), eğitim uzmanları ve ölçme ve değerlendirme uzmanı ile işbirliği içinde hazırlanmıştır. Rehber’in hazırlanmasında yetişkin eğitimi ilkelerine ve aktif katılıma dayalı bir eğitim yaklaşımı izlenmesi ve tüm eğitim oturumlarının buna göre hazırlanmasına dikkat edilmiştir. Rehberde yer alan konular, Avrupa Konseyi HELP (Hukukçular için İnsan Hakları Eğitimi – Human Rights Education for Legal Professionals) Eğitim Metodolojisi El Kitapları/Rehberleri ile Avrupa Konseyinin yürüttüğü çeşitli projelerdeki uygulamalarına dayanmaktadır.

Eğitici Rehberi, 4 günlük “Eğitici Eğitimi”ni alacak ve daha sonra bu eğitimi meslektaşlarına verecek olan hâkimler için hazırlanmıştır. İlk günü yetişkin eğitimi ilkeleri ile eğitim yöntem ve tekniklerini, 2 ve 3. günleri hâkim eğitimlerinde verilecek konuların detaylı anlatımını kapsamaktadır.

Eğitimlerde yer alan oturumlar belli bir mantık sırası ve konu bütünlüğü gözetilerek hazırlanmıştır. Dolayısıyla eğitimler sırasında, oturumların verildiği sırada ve şekilde uygulanması önemlidir. Bu, aynı zamanda, verilecek tüm eğitimlerde belli bir standardın yakalanması konusunda da önem arz etmektedir.

¹ *Eğitim İhtiyaç Analizi Raporu, sayfa 12, Avrupa Konseyi, Ankara, Eylül 2020*

1.2 Katılımcı Kitabı

Katılımcı kitabı alan uzmanları, eğitim uzmanları ve ölçme ve değerlendirme uzmanı ile işbirliği içinde 2 günlük aşamalı eğitimlere katılacak olan hâkimlere dağıtılmak üzere hazırlanmıştır. Kitapta aşamalı eğitimlerde işlenecek olan konular daha detaylı olarak açıklanmaktadır. Eğitimlere katılacak olan hâkimlerin bu konuları oturumlara gelmeden önce okumuş olmaları, oturumların daha verimli ve etkili bir şekilde geçmesini sağlayacaktır. Katılımcı Kitabı aynı zamanda eğitimcilerin de yararlanacağı kaynak bir kitap olarak kullanılabilir.

1.3 Eğitim Metodolojisi El Kitabı

Eğitim Metodolojisi El Kitabı insan hakları eğitimi ve eğitim uzmanları tarafından, idari yargı hâkimlerine eğitim verme sorumluluğu olan eğitimcilerle destek vermek amacıyla kullanışlı bir yardımcı bir kaynak olarak hazırlanmıştır. Bu kitapta idari yargıda eğitim, hâkimlerin eğitimi ve önemi, yetişkin eğitimi ilkeleri, yetişkin öğrenenlerin özellikleri, yetişkin eğitimi programının aşamaları, yetişkin eğitiminde kullanılan ve aktif öğrenme ve öğretme yöntemleri, sunum hazırlamada dikkat edilmesi gereken konular, zor katılımcılarla baş etme, yetişkin eğitimi ortamlarının özellikleri ve değerlendirme gibi konular yer almaktadır. Ayrıca eğitimcilerle eğitim verirken dikkat edilmesi gereken noktalara ilişkin ipuçları da verilmiştir. Bunlara ek olarak bu kitapta eğitimcilerin eğitim ortamını daha aktif ve eğlenceli hale getirmek için kullanabilecekleri çeşitli ısınma, buz kırıcı ve hareketlendirici etkinlik/oyun örnekleri de yer almaktadır.

Kitapta yer konular, Avrupa Konseyi HELP (Hukukçular için İnsan Hakları Eğitimi – Human Rights Education for Legal Professionals) Eğitim Metodolojisi El Kitapları/ Rehberleri ile Avrupa Konseyinin yürüttüğü çeşitli projelerdeki uygulamalarına dayanmaktadır. Bu amaçla, ana paydaşlardan gelen girdiler derlenmiş ve ulusal eğitim ihtiyaçlarına uyarlanarak yansıtılmıştır.

Eğitici olarak görev yapacak olan hâkimlerin hem katılacakları eğitici eğitimi hem de verecekleri aşamalı eğitimlerden önce bu kitabı dikkatle okumaları etkili ve verimli bir eğitim gerçekleştirmeleri için önemlidir.

2 MODÜLÜN UYGULANMASI

Modülün Amacı

Modülün genel amacı, adil yargılanma hakkının unsurlarından olan gerekçeli karar hakkının önemine vurgu yaparak, idari yargı yargıcının karar yazma becerilerini geliştirmek, gerekçeli karar yazımının esasları hakkında farkındalık yaratmak ve temel hak ve özgürlüklerle ilgili uyuşmazlıklarda, kararın gerekçesinde AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarından yararlanılmasını teşvik etmektir.

Hedef Grubu

İdare ve vergi mahkemeleri, Bölge İdare Mahkemeleri yargıçları ile Danıştay tetkik hâkimleridir.

Süresi

2 gün 8 oturum

Grubun Büyüklüğü

25 kişi (maksimum)

Modülün Genel Hedefleri

Bu eğitim sonunda katılımcılar;

- 1 Kararda kullanılması gereken yasal terminolojiyi açıklayabilir.
- 2 Uygulanacak mevzuat hükmünü tespit edebilir.
- 3 Kararın uygulanması bakımından gerekçenin önemini açıklayabilir.
- 4 Kararda AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihadının nasıl kullanılacağını gösterebilir.

- 5 Gerekçenin yazılmasında dikkat edilecek hususları sıralayabilir.
- 6 İfade özgürlüğüne ilişkin kararlarda gerekçe yazabilir.
- 7 Gerekçe yazarken masumiyet karinesini ihlâl edecek ifadeler kullanmaz.
- 8 Gereksiz veya yetersiz gerekçeli kararların doğuracağı sonuçları açıklayabilir.
- 9 Demokratik toplum kavramı, ölçülülük ilkesi ve çatışan hakların dengelenmesi konularında AİHM ve AYM içtihadı ile belirlenen ilkeleri açıklayabilir.

Modül Oturumları

- Oturum 1 Karar ve Karar Yazım Usulü
- Oturum 2 İdari Yargı Kararlarında Gerekçe
- Oturum 3 Kararda Gerekçenin Yazılması
- Oturum 4 İdari Yargıda Gerekçe ve Yorum
- Oturum 5 Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Gerekçe
- Oturum 6 Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe I: Yaşam Hakkı, Maddi ve Manevi Varlığın Korunması Hakkı, Özel Yaşama Saygı Gösterilmesi Hakkı
- Oturum 7 Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe II: İfade Özgürlüğü, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı, Örgütlenme Özgürlüğü, Sendika Hakkı
- Oturum 8 Gerekçe Yazım Çalışması (Mülkiyet Hakkı Örneği)

Kullanılan Kararlar

Modülün oturumlarında kullanılan kararlar ve ilgili ekler ve kaynaklar eğitici kitabının yanında verilen flash bellek” e yüklenmiştir. Eğitimlerde kullanılan AYM, Danıştay ve ilgili İdare ve Vergi Mahkemesi Kararları bireylerin haklarına halel getirmemek adına işbu eğitim materyallerinde yer alan kişisel veriler redakte edilmiştir.

Anonimleştirme – A.Y. veya davalı... davacı Ankara ...mahkemesi.



2.1 Eğitim Metodolojisi

Her modülde 8 oturum yer almaktadır. Bu oturumlar eğitim uzmanları ile ölçme ve değerlendirme uzmanının rehberliğinde alan uzmanları tarafından hazırlanmıştır.

Oturumların akışı eğitici eğitimine katılacak olan katılımcıların eğitici olarak görev alacakları aşamalı eğitimleri etkili bir şekilde verebilmelerine olanak sağlamak amacıyla detaylı bir şekilde yazılmıştır.

Her bir oturum slayt eşliğinde konu anlatımı (gerekçenin anlamı, adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçe, yorum metodları gibi), küçük grup çalışması, büyük grup tartışması ve değerlendirme bölümleri içermektedir.

Oturumlar interaktif eğitim metoduna uygun olarak soru-cevap ve örnek olay üzerinden grup çalışması yöntemlerine ağırlık verilerek tasarlanmıştır. Slayt eşliğinde yapılacak sunumların kısa tutulmasına özen gösterilmiştir.

Her oturum için, eklerde oturumda işlenecek olan konunun yer aldığı PowerPoint Sunumu, tartışma ve uygulamalarda kullanılmak üzere karar örnekleri ve uygulama örnekleri ile kullanılabilir olan diğer materyaller verilmektedir.

Karar şablonları bakımından AİHM ve Anayasa Mahkemesi karar örnekleri, gerekçeli karar, gerekçesiz karar, yetersiz gerekçeli karar konuları bakımından idari yargı yerleri örnek kararları kullanılacaktır. Temel hak ve özgürlüklere ilişkin karar gerekçesinin yazılması konusunda da yine AİHM, Anayasa Mahkemesi ve idari yargı yerleri örnek kararlarına yer verilmektedir.

Eğitim araçları olarak gazete haberlerinden oluşan görseller, istatistikler, konu anlatımlı slaytlar, AYM, AİHM ve ulusal idari yargı kararları ve gerekli olduğu takdirde video görüntüleri ve tablolar kullanılmıştır. İlgili materyaller; *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 33. maddesi ve 35. maddesinin 3. ve 4. fıkraları kapsamındaki "eğitim amacıyla temsil ve iktibas serbestileri"* kapsamında kullanılmıştır.

Aşamalı eğitimleri verecek olan Hâkimlerin bu oturumları dikkatli bir şekilde okumaları ve bu çerçevede gerekli hazırlıkları yapmaları gerekmektedir.

2.2 Modül Oturumlarının Değerlendirilmesi

Oturumların değerlendirilmesinde özellikle karar şablonu, kararın gerekçesinin yazımı; temel hak ve özgürlüklere ilişkin kararlarda gerekçenin yazımı gibi konularda katılımcılara verilecek örnek olaylara ilişkin olarak karar yazmaları istenerek değerlendirme yapılacaktır. Yine örnek kararlar üzerinden dil ve atıf yanlışlıklarını bulmaları; ayrıca gerekçeli – yetersiz gerekçeli – gerekçesiz kararları tespit etmeleri istenecektir.

Her oturumun sonunda öğrenmenin pekiştirilmesine yönelik kısa değerlendirme etkinliklerine yer verilmiştir.

Modülün değerlendirilmesinde ise daha önce belirtilmiş olan bireysel öz değerlendirme testleri (öntest/sontest), ölçek ve eğitim değerlendirme formu uygulanacaktır. Bu konuda daha detaylı bilgi edinmek için Bölüm 4 – Eğitimin Değerlendirilmesi kısmına ve Metodoloji El Kitabı'na bakınız.

3 EĞİTİCİ EĞİTİMİ PROGRAMI

Modül 1 için hazırlanmış olan 4 günlük Eğitici Eğitimi programı Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Modül 1. Eğitici Eğitimi Programı

Eğitici Eğitimi Programı	1.Gün Eğitim Metodolojisi	2.Gün Modül Oturumları	3.Gün Modül Oturumları	4.Gün Sunumlar, Değerlendirme ve Kapanış
Oturum 1 Giriş, Tanışma, Öntest ve Hukukta TCEF Ölçeği Uygulaması Eğitim Aşamalarını Yönetmek		Modül 3 Oturum 1	Modül 3 Oturum 5	Ekip 1 Ekip 2 Ekip 3
Çay/ Kahve Molası				
Oturum 2 Hâkimlerin Eğitimi Metodolojisi		Modül 3 Oturum 2	Modül 3 Oturum 6	Ekip 4 Ekip 5 Ekip 6
Öğle Yemeği				
Oturum 3 Yetişkin Eğitiminde Eğitim ve Öğretim Yöntem ve Teknikleri		Modül 3 Oturum 3	Modül 3 Oturum 7	Ekip 7 Ekip 8 Ekip 9
Çay/ Kahve Molası				
Oturum 4 Vaka çalışması, Grup Sunumları, Tartışma ve Nasıl Değerlendirme Yapılır		Modül 3 Oturum 4	Modül 3 Oturum 8 Sontest Uygulaması	Ekip 10 Eğitimin Değerlendirilmesi
Kapanış	<i>Ekiplerin oluşturulması</i> Günün değerlendirilmesi ve kapanış	<i>Devam-Ekiplerin yapacakları sunumlara hazırlanması</i>	<i>Devam-Ekiplerin yapacakları sunumlara hazırlanması</i>	Kapanış-Sertifika

Eğitici eğitimine öncelikle bir tanışma/ısınma etkinliği ve bir öntest uygulaması ile başlanmaktadır. Öntest uygulamasından sonra katılımcıların eğitimden neler belediklerinin belirlenmesi gereklidir. Beklentilerin ve bunlardan hangilerinin nasıl karşılanacağını belirlemek için katılımcıları zihinsel olarak eğitime hazırlaması açısından önemlidir. Beklentilerin belirlenmesi için yapılabilecek bir uygulama oturum 1’ de açıklanmaktadır.



Öntest bireysel öz değerlendirme formu olarak hazırlanmıştır ve her bir katılımcının hali hazırda eğitim konusu ile ilgili olarak sahip olduğu bilgi ve beceriler hakkında fikir sahibi olması için uygulanmaktadır. Aynı test eğitim sonunda da uygulanarak katılımcının bilgi ve becerilerini ne derece geliştirdiği konusunda bilgi edinmesini sağlayacak ve aynı zamanda eğitim programının başarısına ilişkin girdi sağlayacaktır. Ayrıca eğitimin 1. günü ilk oturumunda proje kapsamında eğitim uzmanları tarafından hazırlanmış olan Hukukta Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı Ölçeği de çevrimiçi olarak uygulanacaktır. Bu uygulama, katılımcıların yargıda toplumsal cinsiyet ile ilgili olarak bir farkındalık geliştirmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Eğitici eğitimi programının 1. günü katılımcıların yetişkin eğitimi ve hâkimlerin eğitimi konusunda bilgi, beceri ve anlayışlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu konuda hazırlanmış olan 4 oturum eğitim metodolojisi bölümünü hazırlayan uzmanlar tarafından yürütülmektedir. Eğitici Eğitimi programı katılımcıların aktif katılımını temel alarak geliştirilmiş olduğu için 1. gün sonunda ekipler oluşturulması ve hazırladıkları kısa bir eğitimi 4. gün uygulamaları istenmektedir. Katılımcılardan sunumlarını hem yetişkin eğitimi ve hâkimlerin eğitimi ilkelerini, hem de 2. ve 3. gün oturumlarında Hukuki Gerekçeleştirme ve Karar Yazımı konularında öğrendikleri içeriği, yaptıkları etkinlikleri gözönüne alarak hazırlamaları beklenmektedir. Sunumlar grupların akşamları da bir araya gelerek hazırlanmalarını gerektirecektir.

Eğitimin 2. ve 3. günleri katılımcıların Hukuki Gerekçeleştirme ve Karar Yazımı konusunda bilgi ve becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak üzere 8 oturum planlanmıştır. Bu oturumlar alan uzmanları tarafından yine eğitim uzmanlarının rehberliğinde yetişkin eğitimi ilkelerine göre hazırlanmıştır. Bu oturumlarda da katılımcıların deneyimlerinden yararlanma, bilgi verme, kararların incelenmesi ve tartışılması ile bazı uygulamalar yer almaktadır. Oturumlarda incelenecek olan kararlar, yapılacak olan uygulamalarda ve tartışmalarda yargıda toplumsal cinsiyet konusu dikkate alınmaktadır. Hemen hemen her oturum sonunda bir değerlendirme etkinliğinin yer almasına özen gösterilmiştir. Ancak konular açısından birbirinin devamı olan bazı oturumlarda değerlendirme yapılmamaktadır. **3. günün son oturumundan sonra sontestler uygulanır.** Sontest bir sınav değildir, katılımcıların kendilerini değerlendirmelerine yönelik bir özdeğerlendirme aracı olarak kullanılmaktadır.

Eğitici eğitiminin 4. günü eğitici adayları hazırlamış oldukları sunumlarını gerçekleştirirler. Sunumlar hem modül yazarları hem de eğitim uzmanları tarafından gözlenerek değerlendirilir ve adaylara geri bildirim verilir. Bu sunumlar katılımcıların verecekleri aşamalı eğitimler için eğitici olma becerilerini ne derece geliştirebildikleri görmeleri ve eğitim sırasında karşılaşılabilecekleri sorunların farkına varmaları için önemlidir.

Eğitici eğitimi 4. gün son oturumundan sonra tüm eğitimin genel bir değerlendirmesini yapmak üzere “eğitim değerlendirme formu” uygulanır.



Bölüm 2

Eğitim Programı ve Oturumlar

MODÜL 1	HUKUKİ GEREKÇELENDİRME VE KARAR YAZIMI	EĞİTİM PROGRAMI
	1. GÜN	
08.45-09.00	Kayıt	
09.00-09.20	Açılış Konuşmaları, Kısa Proje Tanıtımı ve Program Bilgilendirmesi	
09.20-09.45	Tanışma Etkinliği ve Beklentilerin Alınması	
09.45-10.00	Öntestin Uygulanması	
10.00-11.30	Oturum 1: Karar ve Karar Yazım Usulü	
11.30-11.45	Ara	
11.45-13.15	Oturum 2: İdari Yargı Kararlarında Gerekçe	
13.15-14.15	Öğle Yemeği	
14.15-15.45	Oturum 3: Kararda Gerekçenin Yazılması	
15.45-16.00	Ara	
16.00-17.30	Oturum 4: İdari Yargıda Gerekçe ve Yorum	
17.30-18.00	Kapanış	



2. GÜN

09.00-09.15	Önceki günün kısa özeti
09.15-10.30	Oturum 5: Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Gerekçe
10.30-10.45	Ara
10.45-12.30	Oturum 6: Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe I: Yaşam Hakkı, Maddi ve Manevi Varlığın Korunması Hakkı, Özel Yaşama Saygı Gösterilmesi Hakkı
12.30-13.30	Öğle Yemeği
13.30-15.00	Oturum 7: Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe II: İfade Özgürlüğü, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı, Örgütlenme Özgürlüğü, Sendika Hakkı
15.00-15.15	Ara
15.15-16.45	Oturum 8: Gerekçe Yazım Çalışması (Mülkiyet Hakkı Örneği)
16.45-17.15	Sontestin Uygulanması, Genel Değerlendirme
17.15-17.30	Kapanış ve Sertifika Töreni

OTURUM **1** 2 3 4 5 6 7 8

Karar ve Karar Yazım Usulü

Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz

Başlık	Karar ve Karar Yazım Usulü
Süre	90 dk.
Hedefler	<p>Bu oturumun sonunda katılımcılar;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 İdari yargıda, yargılama sürecinde verilen ilk incelemeye ilişkin kararlar, ara kararları, yürütmeyi durdurmaya ilişkin kararlar, esas hakkında kararların karar şablonunun nasıl olması gerektiğini açıklayabilir. 2 Karar alma sürecini açıklayabilir. 3 Kararın niteliğini açıklayabilir. 4 Karar şablonunun nasıl olması gerektiğini açıklayabilir. 5 Yargı kararının, bağımsızlık ve tarafsızlık, insan onuru, hukuki dinlenilme hakkı ve adil yargılanma hakkı ilkeleri ile ilişkisini kurabilir.
Konular	<ol style="list-style-type: none"> 1 İdari yargılama usulünde karar. 2 Karar alma süreci. Maddi vakıaların tespiti ve değerlendirilmesi. Maddi vakıa ve hukuki sorunun ilişkilendirilmesi. Somut vakıaya soyut kuralın uygulanması. 3 Kararın niteliği. Kararın zihinsel bir faaliyetin ürünü olması. Kararın Hâkimin hukuki bir düşünme şeklinin ürünü olması. Kararın muhatapları bakımından önemi. 4 Kararda bulunması gereken şekli unsurlar (karar şablonu). 5 Kararda dil ve üslup. 6 Kararın şekli unsurlarının dayandığı ilkeler. Egemenlik, yargı bağımsızlığı. İnsan onuru. Hukuki dinlenilme hakkı. Adil yargılanma hakkı.
Materyaller	<p>Slaytlar A4 kâğıtlar ve kalem. Power point sunular. Örnek yargı kararları. Destekleyici materyaller (Materyal 1-2-3-4-5).</p>
Akış <i>Konunun açıklanmalı anlatımı</i>	<p>TANIŞMA / KAYNAŞTIRMA (10 dk.)</p> <p>Eğer katılımcılar ilk defa bir araya geliyorlarsa (eğitim uzmanları tarafından eğitim verilmemişse) Eğitim kitapçığındaki tanışma metotlarından birini kullanarak katılımcıların tanışmasını sağlayın.</p> <p>(Oturum akışı, tanışma etkinliği olması halinde (5 + 5) 10 dk. eksik planlanmalıdır).</p>

Dikkat! Etkileşimli powerpoint sunuya geçmeden önce herhalde (tanışma etkinliği daha önce gerçekleştirilmiş olsa dahi) katılımcılara “1. Modül Öntesti”ni uygulayın.

Öntestler her modül öncesi çoğaltılacaktır.

ETKİLEŞİMLİ POWER POINT SUNUMU (35/40 dk.)

1 1. slaytı yansıtın.

SORU: Katılımcılara, önce “**karar nedir**” sorusunu sorun. Akabinde genel olarak yargılama faaliyetindeki karar türlerinin neler olduğunu düşüncelerini isteyin. Bir kaç katılımcıdan cevap alın.

Not: Burada amaç katılımcıların karar kavramı ve türleri hakkında düşüncelerini sağlamak olup bilimsel bir açıklama beklenmemektedir.

2 Davaların karara bağlanması ile ilgili olarak **2. slayttaki** İYUK m. 22 hükmünü ekrana yansıtın.

SORU: Katılımcılardan m. 22’yi de dikkate alarak (ilk derece ve istinafta) hâkimin karar (hüküm) verme sürecinde sırasıyla hangi aşamaları kat ettiğini/ etmesi gerektiğini 2, 3 ya da 4 kategori / safha olarak önlerindeki kâğıtlara yazmalarını isteyin.

3 Daha sonra **3. slaytı** gösterin. Aldıkları not ile slayttakini karşılaştırmalarını isteyerek düşüncelerini alın.
(Bu konuda siz de Materyal 1 den yararlanabilirsiniz.)

4 4. slaytı yansıtın.

SORU: Gereğini düşünerek karar veren hâkimden, yargılama faaliyetinde “beklenen” davranış kalıplarının neler olduğunu sorun.

Not: Gerekirse Materyal 1 den yararlanarak bir iki tanesini örnek olarak verebilirsiniz.

- Yasaya uygun davranmak, keyfi davranış içinde bulunmamak,
- Önyargılardan kurtulmak,
- Tarafsız olmak,
- Aşırıya kaçmamak,
- Makul olmak,
- Somut vakıyı tam olarak kavramak,
- Etki altında kalmamak.

Cevap veren katılımcılardan bu davranış şekillerinin nasıl gerçekleşeceğini birkaç cümlede açıklamalarını isteyin.

5 5. slaytı yansıtıp katılımcılara okuyun. Akabinde **6. slaytı** yansıtın.



Akış

Konunun
açıklamalı
anlatımı

6 7. slaytı yansıtın. Slayttaki açıklamayı yaptıktan sonra sırasıyla kuralının uygulanmasında uygulanacak metotlarla ilgili **8, 9 ve 10. slaytları** yansıtın.

SORU: Katılımcılara idari yargıda hâkimin hukuk yaratma yetkisi olup olmadığını sorun. Cevaplarını alın.

Dikkat! Bu noktada şu hususlara dikkat çekebilirsiniz:

- İdare hukuku içtihadi bir hukuk dalıdır. (İçtihat hukuku- Anglo-Sakson uygulaması- ile içtihadi hukuk farklı şeylerdir)
- İdari yargı kararları ile idare hukuku kuralları oluşturulabilir (örneğin hizmet kusuru, sosyal risk ilkesi gibi)
- Hukuk yaratma ise özel hukuka mahsustur. (Hâkim somut uyuşmazlıkta hukuk boşluğu varsa hukuk yaratma yetkisini kullanır. Koyduğu kural o uyuşmazlığa mahsustur, benzer durumda başka hâkimi bağlamaz)

7 Önce **11. slayt** ve sonrasında **12 ve 13. slaytları** yansıtarak katılımcıların okumasını sağlayın.

Not: Anayasa ve kanun koyucunun karar formatına önem verdiğini vurgulayın.

8 Katılımcılara EK-1 Şablon Kararlar'ı dağıtınız.

Katılımcılardan söz konusu kararları 3-4 dakika içinde şekil / şablon / format olarak incelemelerini isteyin ve her bir kararla ilgili olarak bir iki kişinin tespitlerini alın

Not: Uygun olması durumunda katılımcıları dört guruba ayırarak, -her grup bütün kararları inceledikten sonra- grup sözcüsünden sadece bir kararla ilgili tespitlerini ve bu kararın diğer karardan şekil / şablon / format olarak farkını birkaç cümle ile anlatmasını da isteyebilirsiniz.

9 14. ve 15. slaytları yansıtınız.

AİHM, AYM kararları çerçevesinde karar şablonuna yönelik önerilebilecek ilkeleri hatırlatın.

10 İdari yargı kararlarında karar şablonu bakımından standardizasyonun sağlanması için Danıştay kararlarında standart olarak kullanılan bazı yazım şekillerini Karar Şablonu **16. ve 17. slaytları** yansıtıktan sonra katılımcıları sıkmadan- Danıştay tarafından uygulanmaya başlanan karar yazım usulü ilkeleri dikkate alınarak hazırlanan Karar Şablonu sunusunun diğer slaytları sırasıyla ekrana yansıtın. (**18-39. slaytlar**)

Not: Bu slaytları, slaytların başındaki madde numaraları ve alt başlıklarını katılımcılara kendiniz okuyarak; ancak metni onların incelemesini sağlayarak geçmeniz önerilir.

SORU: 22. slaytı yansıtıktan sonra katılımcılara kararda neden TÜRK MİLLETİ ADINA ifadesinin bulunduğunu sorun. Akabinde **23 ve 24. slaytları** yansıtın.

SORU: 39. slayta gelindiğinde katılımcılara karşı oy yazılarının yargılama giderlerinden önce mi yoksa sonra mı yazılmasının uygun olacağını sorun. Birkaç katılımcıdan gerekçesi ile cevap alın.

GELİŞTİRME VE PEKİŞTİRME (35/40 dk.)

Grup Çalışması

11 42. slaytı yansıtarak katılımcılara üç önermeyi okuyunuz. Daha sonra bu üç önermeden kendilerine yakın olan önermeyi seçerek üç gruba ayrılmasını isteyiniz.

Katılımcılara (gruplara) 5–6 dk. vererek bu önermelere ilişkin savunma gerekçeleri geliştirmelerini isteyiniz.

Daha sonra her grubun sözcüsünden bu önermelere ilişkin savunmalarını 2–3 dakika içinde heyete anlatmalarını isteyiniz.

Grup sözcülerinin savunmaları tamamlandıktan sonra katılımcılara ilk görüşlerinde bir değişiklik olup olmadığını sorarak varsa görüş değişikliğinin daha çok hangi önerme doğrultusunda olduğunu not alınız.

12 Kararda duru bir Türkçe kullanılmasının ve yazım kurallarına dikkat edilmesinin önemini vurgulayın. Bir hukukçunun Türkçeyi herkesten daha iyi kullanmak zorunda olduğunu belirtiniz.

Katılımcılara,

- Doğru Türkçenin dilbilgisi hatası yapmaktan ibaret olmadığını, sade ve duru anlatımın da önem taşıdığını aktarınız.
- Bir sözcüğün kabul görmüş Türkçe karşılığı varsa İngilizce, Arapça veya diğer yabancı dillerden geçmiş biçiminden Türkçe karşılığını kullanmalarının önemini vurgulayınız.

43. slaytı yansıtarak mahkemede TDK'nin "Yazım Kılavuzu" ile bu alanda önde gelen bazı eserlerden bir kaçını buldurmalarının önemine dikkat çekiniz.

13 Katılımcılara önceden çoğalttığınız Ek karar metnini dağıtınız.

3–4 dakika vererek metindeki yazım hatalarını işaretlemelerini isteyiniz.

Daha sonra **44. slaytı** yansıtarak kontrol etmelerini sağlayınız

Sık yapılan Türkçe hataları listesini katılımcı kitabında bulabileceklerini hatırlatınız.

OTURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ (10 dk.)

Katılımcılardan bu oturumda oturum konusu ile ilgili olarak en çok dikkatlerini çeken 3 hususu yapışkanlı kâğıda (post it) yazarak pano kâğıdına (flipchart) asmalarını isteyiniz.

Kısa bir özetle oturumu sonlandırınız.

Kaynaklar

MATERYAL 1- İdari Yargıda Hâkimin Hüküm Vermesi

MATERYAL 2- Yargı Kararında Gerekçenin Önemi Turgut CANDAN (08.10.2012)

MATERYAL 3- Karar Çeşitleri

MATERYAL 4- Karar Şablonuna İlişkin Not

MATERYAL 5 -Sık Yapılan Hatalar

Danıştay Karar Yazım Rehberi

SLAYT

<https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/yayinlar/karar-yazim-rehberi.pdf>

MODÜL 1

KARAR NEDİR? YARGILAMA FAALİYETİNDE KARAR TÜRLERİ NELERDİR?

OTURUM 1 KARAR VE KARAR YAZIM USULÜ

SLAYT 1

KARAR ALMA SÜRECİ

Davaların karara bağlanması:

(İYUK) Madde 22:

«Konular aydınlandığında meseleler sırasıyla oya konulur ve karara bağlanır».

SLAYT 2



MADDİ VAKIALARIN TESPİTİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ
Re'sen Araştırma / Deliller / Keşif / Bilirkişi İncelemesi



MADDİ VAKIA VE HUKUKİ SORUNUN İLİŞKİLENDİRİLMESİ
Uyuşmazlığın Nitelendirilmesi (Tavsifi)



UYUŞMAZLIĞA UYGULANACAK HUKUK KURALININ/
KURALLARININ TESPİTİ



SOMUT VAKIALARA SOYUT HUKUK KURALININ
UYGULANMASI (HÜKÜM)

SLAYT 3



SLAYT 4

Karar, hâkimin düşünme sürecinin sonucudur.
Karar, hâkim tarafından hukukî bir düşünme şeklinin ürünü olarak oluşturulur.

SLAYT 5

MADDİ VAKIALARIN TESPİTİ

Hakim;

Mantık yürütür; tecrübelerinden yararlanır,
gerekirse keşif yapar, bilirkişiden yararlanır

SLAYT 6



KURALIN (NORMUN) UYGULANMASI

Normun anlamı açıktır.

Normun anlamı belirsizdir.

Normla düzenlenmemiş bir alan vardır.

SLAYT 7

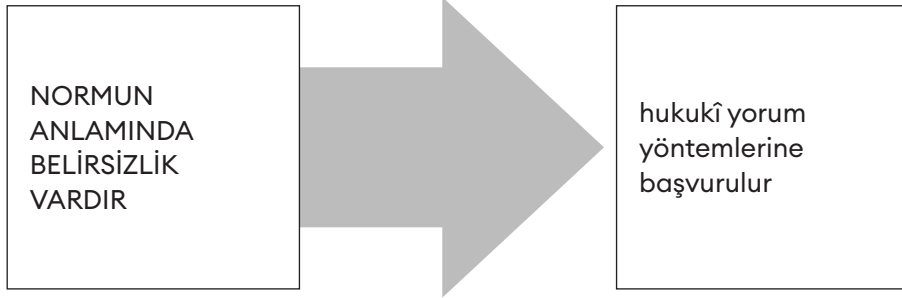
KURALIN UYGULANMASI

NORMUN ANLAMINI
BERRAK, APAÇIK
VE TEKTİR

mantıkî
dedüksiyon,
tümdengelim,
analoji, tâlil, tasım
modeli kullanılır

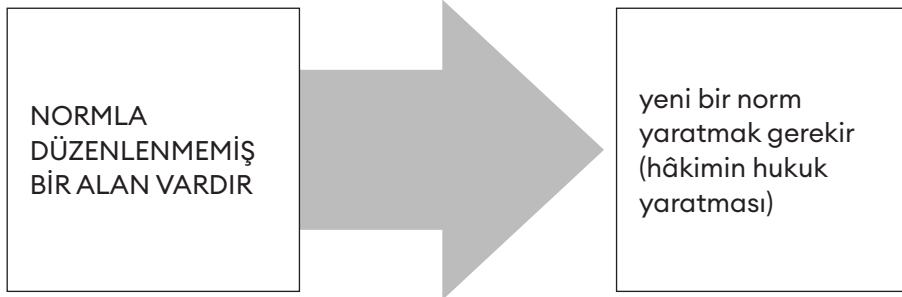
SLAYT 8

KURALIN UYGULANMASI



SLAYT 9

KURALIN UYGULANMASI



SLAYT 10

KARARIN ŞEKLİ

(Kararda Bulunacak Hususlar)

SLAYT 11

Kararlarda bulunacak hususlar:

(İYUK) Madde 24 – Kararlarda:

- Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları yahut unvanları ve adresleri,
- Davacının ileri sürdüğü olayların ve dayandığı hukuki sebeplerin özeti istem sonucu ile davalının savunmasının özeti,
- Danıştayda görülen davalarda tetkik hakimi ve savcının ad ve soyadları ile düşünceleri,
- Duruşmalı davalarda duruşma yapılıp yapılmadığı, yapılmış ise hazır bulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadları,
- Kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçesi ve hüküm, tazminat davalarında hükmedilen tazminatın miktarı,

SLAYT 12

İYUK m. 24 (devam)

- f) Yargılama giderleri ve hangi tarafa yükletildiği,
- g) Kararın tarihi ve oybirliği ile mi, oyçokluğu ile mi verildiği,
- h) Kararı veren mahkeme başkan ve üyelerinin veya hâkiminin ad ve soyadları ve imzaları ve varsa karşı oyları,
- ı) Kararı veren dairenin veya mahkemenin adı ve dosyanın esas ve karar numarası,

Belirtilir.

Anayasa m. 40/2:

“Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır”.

SLAYT 13

KARAR ŞABLONU

SLAYT 14



İLKELER

- Tek Hâkim – İdare Mahkemesi – Vergi Mahkemesi – Bölge İdare Mahkemesi – Danıştay kararlarında “ortak yazım şekli” belirlenerek tüm kararlarda uygulanması
- Karar yazımında sayfa düzeninde, kararda bulunması gereken unsurların sırasınıda, büyük harf ve koyu punto kullanımı, tarih ve mevzuatın isminin yazılması gibi unsurlarda belirlenen standartlara bağlı kalınması
- Kararlarda, (kararın niteliğine göre) kararın içeriğine uygun başlıklandırma yapılması
- Karar metninde her paragrafa numara verilmesi

SLAYT 15

(Danıştay Karar Usulü Dikkate Alındığında) KARARDA BULUNMASI GEREKEN HUSUSLAR

Kararlar;

2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu'nun 24. maddesinde ve Anayasa m. 40/2 de yer alan hususları içerir.

Kararlar;

Uyuşmazlığın hukuki nitelendirilmesinin yapıldığı,
İlgili mevzuatın belirlenerek yorumlandığı,
Maddi olayın anlatıldığı,
Tarafların sav /iddia ve savunmalarının yer aldığı,
Hukuki değerlendirme yapılarak varılan sonucun gösterildiği
kısımlardan oluşur.

SLAYT 16

Mahkeme adı yazılışı

Örneğin:

Danıştay İkinci Dairesi

Gaziantep 1. İdare Mahkemesi

İzmir Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi

SLAYT 17

1 DAVANIN TARAFLARI

- Davacı/lar
- (Varsa) Vekil/leri
- Davalı/lar
- (Varsa) Vekil/leri
- Müdahil/ler
- (Varsa) Vekil/leri

Bu kısımda davanın taraflarına, müdahillere, bunların temsilci / vekillerine ve adreslerine yer verilir.

SLAYT 18

2 DAVANIN KONUSU

- İptal davalarında dava konusu birel işlem sayı, tarih ve kısaca içerik verilerek belirtilir.
- Düzenleyici işlem, yayımlandığı Resmi Gazete'nin tarih ve sayısına yer vermek suretiyle tam ve açık olarak (içeriği yansıtacak şekilde) maddeler halinde yazılır.
- Birden çok talep varsa her maddeye numara verilir, bu numaranın yanına nokta (.) konulur, her madde anlam bütünlüğü içeren bir cümle olarak ifade edilir.
- Tam yargı davasında, davanın hukuki nedeni ve uyuşmazlık konusu miktar belirtilir.
- Tam yargı davalarında birden fazla davacının bulunması halinde her bir davacı tarafından tazmini istenen maddi ve/veya manevi tazminat miktarı ve varsa faiz miktarı ayrı ayrı gösterilmek suretiyle açık ve anlaşılır biçimde yazılır.

SLAYT 19

3 DAVACININ İDDİALARI

- Bu kısımda davanın sonucuna etkili önemli iddialarının bir özeti yapılır.
- Özet anlaşılır biçimde, gerekirse paragraflar halinde yazılır.
- Tek cümlelik bir paragrafta virgül ve noktalı virgüllerle uzayan anlaşılması güç bir anlatım tercih edilmemelidir.

(İdare ve Vergi Mahkemesi Kararlarında Davanın Konusu ve Davacının İddiaları "DAVANIN ÖZETİ" başlığı altında birleştiriliyor)

SLAYT 20

4 DAVALININ SAVUNMASI:

- Bu bölümde, davalı idare ya da idarelerin somut uyuşmazlığa ilişkin savunma dilekçelerinin özeti yazılır.
- “Yasal dayanaktan yoksun olan davanın reddi gerektiği yolundadır.” şeklinde genel ifadeler kullanılmasından kaçınılarak, dava konusu uyuşmazlığa özgü savunma içeriği karara yansıtılmalıdır.
- Birden fazla idare olduğunda her birinin savunması ayrı ayrı özetlenir.

Danıştay kararlarında ayrıca “DANIŞTAY TETKİK HAKİMİNİN DÜŞÜNCESİ” ve “DANIŞTAY SAVCISININ DÜŞÜNCESİ” başlıklarına yer verilir.

SLAYT 21

5- “TÜRK MİLLETİ ADINA” İFADESİ

SLAYT 22

«TÜRK MİLLETİ ADINA»

Anayasa m. 9:

“Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır”.

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir (Anayasa Başlangıç hükümleri)

Hâkimler egemenliğin sahibi olarak görülen millet adına karar verirler.

III. Cumhuriyet Dönemi’ni başlatan Kurucu Meclis’in kabul ettiği 24 Mayıs 1872 tarihli Kanun’dan beri Conseil d’État (Fransız Danıştay) da yargılama fonksiyonu bakımından açıkça yetkili olarak ve doğrudan doğruya Fransız halkı adına karar vermektedir.

Alman Usûl Kanunu’nun 311. maddesinin 1. fıkrasına göre karar, yargının sahibi olan halk adına (im Namen des Volkes) verilmektedir (GG m. 20/II/1).

SLAYT 23

«TÜRK MİLLETİ ADINA»

Hakimin tarafsızlığının ve yansızlığının sloganıdır

Hakimin yasama ve yürütmeden bağımsızlığının göstergesidir

SLAYT 24

6 “TÜRK MİLLETİ ADINA” İFADESİNDEN SONRA (GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ:)

Duruşma istemi olmayan dosyalarda;

- “Karar veren (Mahkemenin künyesi) tarafından dosyadaki belgeler incelendikten sonra gereği görüşüldü:”

Duruşma istemli dosyalarda;

- “Karar veren (Mahkemenin künyesi) tarafından duruşma için taraflara önceden bildirilen ...tarihinde, davacı vekili Av...’nin ve davalı idare vekili Av...’nin geldiği, görülmekle, açık duruşmaya başlandı. Taraflara usulüne uygun olarak söz verilerek dinlendikten sonra taraflara son kez söz verilip, duruşma tamamlandı. Dosyadaki belgeler incelendikten sonra gereği görüşüldü:”

ifadesine yer verilir.

SLAYT 25

7 MADDİ OLAY VE HUKUKİ SÜREÇ

- Davanın açılmasına neden olan uyuşmazlık konusu olay ve hukuki süreç kısaca anlatılır.

İlkeler:

- Maddi olay ve hukuki süreç anlaşılır bir dille, kısa cümleler kullanılmak suretiyle paragraflar halinde aktarılmalıdır. Eskilerin tabiri ile “efradını cami ayyarını mani” olmalı. (Kendisine ait olanları toplayan, olmayanları dışarda bırakan).
- Tek cümlelik bir paragrafta virgül ve noktalı virgüllerle, yan cümle ve bağlaçlarla uzayan anlaşılması güç bir anlatım tercih edilmemelidir.

SLAYT 26

8 İNCELEME VE GEREKÇE

- Maddi olay anlatıldıktan sonra; önce usul, sonra da esasa ilişkin hususlar incelenir ve karara bağlanır.
- Usule ilişkin bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığı durumlarda doğrudan esasın incelenmesine geçilir.

SLAYT 27

Usul Yönünden İnceleme

- Usule ilişkin iddialara kararın başlangıcında değinilerek, usule ilişkin sorunlar, esas incelemesine geçilmeden karara bağlanır. Dava konusu bireysel işlemin icrai nitelikte olmadığı, davacının dava açma ehliyetinin bulunmadığı, davanın süresinde açılmadığı gibi usule ilişkin iddiaların yeterli açıklamayı içerecek şekilde ayrı ayrı karşılanması (gerekçelendirilmesi) gerekir.
- Usul incelemesi sonucunda verilen karar oyçokluğu ile alınmış ise, karşı oy kural olarak bu kısımda gerekçesiyle birlikte yazılır ve aşağıda ayrıca usule ilişkin karşı oya yer verilmez. Usule ilişkin karşı oy kullananlar, işin esası hakkında da oylarını kullanırlar.

SLAYT 28

Esas Yönünden İnceleme

Bu kısımda dava konusu uyumsuzluk konuları tek tek çözüme kavuşturulur.

- Mevzuat
- Varsa bilirkişi raporu
- İddiaların mevzuat karşısında değerlendirilmesi
- Gerekçe
- Hüküm

SLAYT 29

Anayasaya aykırılık iddiasının incelenmesi

Anayasaya aykırılık iddiasının bulunması durumunda öncelikle bu iddianın değerlendirilmesi gerekir.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin 2. fıkrasında yer alan "Taraflarca ileri sürülen Anayasaya aykırılık iddiası davaya bakan mahkemece ciddi görülmezse bu konudaki talep, gerekçeleri de gösterilmek suretiyle reddedilir" hükmü nedeniyle Anayasaya aykırılık iddiasının ciddi bulunmaması halinde bu talep, gerekçesi kararda belirtilerek reddedilir.

Örneğin:

"Davacı tarafından, Kanun'un ... maddesinin ... fıkrasının iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması istenmekte ise de, anılan kuralın uyumsuzlukta uygulanacak bir kural niteliğini taşımadığı (veya ilgili Kanun hükmünün Anayasaya uygun düzenlemeler getirdiği) sonucuna varıldığından, davacının Anayasaya aykırılık iddiası ciddi görülmemiştir" gibi.

SLAYT 30

İlgili Mevzuat

- İlk olarak Anayasa ve kanun maddeleri yazılmalı, daha sonra KHK, CBK, tüzük, yönetmelik, tebliğ ve diğer genel düzenleyici işlem hükümleri aktarılmalıdır.
- İlgili mevzuat aslına uygun olarak aynen veya özü değiştirilmemek kaydıyla özetlenmek suretiyle yazılır. Aynen yapılan alıntılar, tırnak işareti (“...”) içinde aktarılır.
- İşlem tarihinde yürürlükte bulunan ve uyumsuzluğa uygulanacak olan mevzuatın net olarak görülebilmesi bakımından, ilgili hükümlerin tırnak içinde aynen aktarılması önerilir.
- Genel düzenleyici işlemler oldukça ayrıntılı hükümler içerdiğinden, bu düzenlemelerin sadece ilgili hükümleri yazılmalı, somut uyumsuzlukla ilgisi olmayan hükümler kararda yer almamalıdır.

SLAYT 31

Gerekçe

- Bireysel işlemin iptali ve tazminat istemi bulunduğu anda, mevzuatla ilgili değerlendirmeden sonra, dava dosyasının içeriğinde yer alan hususlar, somut olayın tüm yönleriyle aydınlatılmasını sağlayacak ve dosya içeriğini tam olarak yansıtacak şekilde ayrıntılı biçimde özetlenir; hukuka uygunluk değerlendirmesi gerekçeli olarak yapılır.
- İptal davasında işlem, yetki, şekil, sebep, konu ve maksat unsurlarının tamamı bakımından hukuka uygunluk denetimine tabi tutulur. Bu noktada davacının hangi unsur ya da unsurlar bakımından hukuka aykırılık iddiasında bulunduğu önemi yoktur.
- Tam yargı davasında, sorumluluğun unsurları dikkate alınarak idarenin sorumlu olup olmadığı; sorumlu ise kusur ya da kusursuz sorumluluk tespiti yapılır.

SLAYT 32

9 KARAR SONUCU

- Bu kısım tereddüt yaratmayacak biçimde açık ve verilen kararın tek tek görülmesini sağlayacak şekilde numara verilmek suretiyle maddeler halinde yazılır. Her madde numarasından sonra nokta (.) konulur.
- Karar sonuçları büyük harfle ve koyu punto ile yazılır.

SLAYT 33

“İPTAL” Kararının Sonucu

Açıklanan nedenlerle,

- 1 Yönetmeliğin ... maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin ve Tebliğin ... maddesinin veya ... tarih ve sayılı birel / bireysel işlemin İPTALİNE; ...
- 2 Ayrıntısı aşağıda gösterilen toplam ... -TL yargılama giderinin davalı idarenden alınarak davacıya verilmesine,
- 3 Karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca ... -TL vekâlet ücretinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine,
- 4 Posta giderleri avansından artan tutarın kararın kesinleşmesinden sonra davacıya iadesine,
- 5 Bu kararın tebliğ tarihini izleyen ... gün içerisinde Danıştay İdari/Vergi Dava Daireleri Kuruluna temyiz yolu açık olmak üzere, ... (Karar Tarihi) tarihinde oybirliğiyle/oyçokluğuyla karar verildi.

SLAYT 34

“RET” Kararının Sonucu

Açıklanan nedenlerle,

- 1 DAVANIN REDDİNE,
- 2 Aşağıda ayrıntısı gösterilen toplam ... -TL yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına,
- 3 Karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca ...-TL vekâlet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine,
- 4 Posta gideri avansından artan tutarın kararın kesinleşmesinden sonra davacıya iadesine,
- 5 Bu kararın tebliğ tarihini izleyen otuz gün (ivedi yargılama usulü yönünden on beş) içerisinde Danıştay İdari/Vergi Dava Daireleri Kurulu’na temyiz yolu açık olmak üzere,... tarihinde oybirliğiyle/oyçokluğuyla karar verildi.

SLAYT 35

“KISMEN İPTAL-KABUL, KISMEN RET” Kararının Sonucu

Açıklanan nedenlerle;

- 1 ... tarih ve sayılı işlemin İPTALİNE,
 - 2 Tazminat isteminin kısmen KABULÜ ile ... TL'nin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine,
 - 3 Diğer kısımlar yönünden DAVANIN REDDİNE,
 - 4 Aşağıda ayrıntısı gösterilen toplam ... TL yargılama giderlerinin yarısı olan ... TL ile karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca ... TL vekâlet ücretinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine,
 - 5 Kalan ... TL yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca ... TL vekâlet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine,
 - 6 Posta gideri avansından artan tutarın kararın kesinleşmesinden sonra davacıya iadesine,
 - 7 Bu kararın tebliğ edildiği tarihi izleyen gün içerisinde Danıştay İdari/Vergi Dava Daireleri Kurulu’na temyiz yolu açık olmak üzere, ... tarihinde oybirliğiyle/oyçokluğuyla karar verildi.”
- şeklinde yazılır.

SLAYT 36

10 BAŞKAN VE ÜYELERİNİN ADLARI

Mahkeme başkan ve üyelerinin adları karar metninin sonuna yazılır. Karşı oyda olanlar (X) işaretiyle belirtilir.

SLAYT 37

12 YARGILAMA GİDERLERİ

Başkan ve üyelerinin isimlerinden sonra, yargılama giderlerinin ayrıntılı dökümü yapılır. Müdahil varsa müdahilin yaptığı giderler de ayrıca gösterilir.

YARGILAMA GİDERLERİ (Davacı):

Başvuru Harcı	:	TL
Karar Harcı	:	TL
YD Harcı	:	TL
YD İtiraz Harcı	:	TL
Vekâlet Harcı	:	TL
Posta Gideri	:	TL
TOPLAM	:	TL

YARGILAMA GİDERLERİ (Müdahil) :

Harç Gideri	:	TL
Posta Gideri	:	TL
TOPLAM	:	TL

SLAYT 38

13 KARŞI OY

- Kararın sonucuna veya gerekçesine katılmayan meslek mensuplarının görüşlerine gerekçeli olarak koyu punto ve büyük harfle yazılan “(X) KARŞI OY:” başlığı altında yer verilir.
- Başlığın altı çizilir ve yanına iki nokta üst üste konulur. “Azlık Oyu”, “Muhalefet” vs... farklı terimlerin kullanılmamasına özen gösterilir.

SLAYT 39

“RET” Kararının Sonucu

Açıklanan nedenlerle,

- 1 DAVANIN REDDİNE,
- 2 Aşağıda ayrıntısı gösterilen toplam ... -TL yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına,
- 3 Karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca ...-TL vekâlet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine,
- 4 Posta gideri avansından artan tutarın kararın kesinleşmesinden sonra davacıya iadesine,
- 5 Bu kararın tebliğ tarihini izleyen otuz gün (ivedi yargılama usulü yönünden on beş) içerisinde Danıştay İdari/Vergi Dava Daireleri Kurulu’na temyiz yolu açık olmak üzere,... tarihinde oybirliğiyle/oyçokluğuyla karar verildi.

SLAYT 40

YÜRÜTMENİN DURDURULMASI (YD) İSTEMİ HAKKINDA VERİLEN KARARLAR

Bu kararlarda, kural olarak esasa ilişkin kararların yazım şekline ilişkin temel ilkeler uygulanır. Ayrıca;

- 1 Yürütmenin durdurulması istemi savunmadan sonra görüşülecekse kararda dava konusu düzenlemeye ilişkin olarak, hazırlık aşamasına ilişkin her türlü bilgi ve belgeyi de içeren işlem dosyasının aslının veya onaylı örneğinin savunma ile birlikte gönderilmesi istemine ilişkin ifadeye yer verilir.
- 2 Savunma alınmadan yürütmenin durdurulması istemi reddedilecekse, kararda “İNCELEME VE GEREKÇE” kısmına yer verilerek yürütmenin durdurulması isteminin neden ilk aşamada reddedildiğini belirten kısa bir gerekçe yazılır.
- 3 Savunmadan sonra yürütmenin durdurulması istemi kabul veya reddedilecekse kararda; “DAVALININ SAVUNMASI” kısmı bulunur. Bunun yanında “İNCELEME VE GEREKÇE” başlığı altında, ilgili mevzuatın, maddi olayın ve hukuki değerlendirmenin yapıldığı kısımlara yer verilerek yürütmenin durdurulması isteminin neden kabul edildiği hususunun gerekçeli olarak belirtilmesi zorunludur. Yürütmenin durdurulması isteminin reddedildiği durumlarda ise gerekçe belirtilmesi önerilir.
- 4 “KARAR SONUCU” kısmı, yürütmenin durdurulması isteminin kabul veya reddedildiği hususlar açısından yeterli açıklıkta ve maddeler halinde yazılır.

SLAYT 41

BİRİNCİ ÖNERME

«Danıştay- BİM –İdare ve Vergi Mahkemeleri bakımından ortak bir karar şablonu olmalıdır.»

İKİNCİ ÖNERME

«Danıştay’ın ayrı BİM’in ayrı –İdare ve Vergi Mahkemeleri’nin ayrı olmak kaydıyla ortak bir karar şablonu olmalıdır.»

ÜÇÜNCÜ ÖNERME

Her mahkeme, her hakim, kendi karar şablonu bakımından özgür olmalıdır.»

SLAYT 42

DURU VE DÜZGÜN TÜRKÇE İÇİN BAZI KİTAPLAR



SLAYT 43

- Yargı yerince iptal edilmiş olan imar plânlarına dayalı olarak verilmiş yapı ruhsatının idarece iptal edilmemesi ve dava konusu da edilmemesi halinde ise ruhsat hukuken varlığını sürdüreceğinden bu ruhsatlara göre yapılmış inşaatlarda kazanılmış hakkın varlığı söz konusu olacaktır. Ancak bu durumda dahi hukuka aykırı olan bu işleme dayalı kazanılmış hakkın koşulsuz olmadığı, kamu düzenini bozucu, kamu hizmetinin gereklerini ve kamu yararını engelleyici nitelikteki kazanılmış hakkın geleceğe yönelik olarak aynen korunamayacağı, idarenin kaldırma veya değiştirme işlemi ile kazanılmış hakkı ortadan kaldıracabileceği; ancak mağduriyetin tazminat davasına konu olacağı bu durumun hukuk devletinin gereği olduğu doktrinde kabul edilmektedir

SLAYT 44

OTURUM

1

2

3

4

5

6

7

8

İdari Yargı Kararlarında Gerekçe

Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz

Başlık	İdari Yargı Kararlarında Gerekçe
Süre	90 dk.
Hedefler	<p>Bu oturumun sonunda katılımcılar;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Yargı kararında gerekçenin ne anlama geldiğini açıklayabilir. 2 İdari yargı kararlarının gerekçeli olma zorunluluğunun hukuk devletinin ve adil yargılanma hakkının gereği olduğunu açıklayabilir. 3 Gerekçeli karar hakkını ve yasal dayanaklarını açıklayabilir. 4 Gerekçeli karar hakkına ilişkin yükümlülük ve güvenceleri açıklayabilir. 5 Gerekçeli karar – yetersiz gerekçeli karar ve gerekçesiz kararı ayırtedebilir.
Konular	<ol style="list-style-type: none"> 1 Gerekçenin anlamı. 2 Gerekçenin önemi /gerekçenin işlevi. 3 Kararın gerekçeli olma zorunluluğu /Gerekçeli karar hakkı. 4 Gerekçeli karar hakkı ve mevzuattaki yeri. 5 Gerekçeli karar hakkına ilişkin yükümlülük ve güvenceler. 6 Gerekçesiz / yetersiz gerekçeli karar.
Materyaller	<p>Slayt (Power point sunu) A4 kâğıtlar ve kalem Flipchart Destekleyici materyaller (Materyal 1-2-3-4-5)</p>
Akış <i>Konunun açıklamalı anlatımı</i>	<p>ETKİLEŞİMLİ POWER POINT SUNUMU (60 dk.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Katılımcılara, “GEREKÇE NEDİR?” sorusunu sorun. <p>Yargı kararının gerekçesini kastetmediğinizi; genel anlamı ile gerekçenin ne olduğunu sorduğunuzu özellikle belirtiniz.</p> <p>Katılımcılardan birkaç tanesinden cevap aldıktan sonra 1. slaytı yansıtınız. Slayttaki tanımları siz de seslice okuyunuz.</p> 2 2. slaytı yansıtınız. Katılımcıların okumalarını sağlayın. <p>Söz konusu ifadelerin yargı kararlarından alındığını; uyuşmazlığın özeti ve mevzuat hükümlerinden (ve varsa bilirkişi raporundan alıntidan) sonra söz konusu ifadelerle hüküm kurulduğunu belirtin.</p> <p>Yargı kararlarından alınan slayttaki ifadelere göre oluşturulan karar gerekçesinin “gerekçe” tanımı ile uyuşup uyuşmadığını sorun.</p> <p>Hatırlatmak üzere yeniden 1. slaytı yansıtınız</p> 3 Katılımcılara “neden” bu tür ifadelere dayalı karar gerekçesi oluşturulduğunu sorun. <p>Bir-iki katılımcıdan cevap aldıktan sonra 3. slaytı yansıtınız.</p> 4 4. slaytı yansıtınız.

Akış*Konunun
açıklamalı
anlatımı*

Gerekçeli karar uygulamasının evrensel olduğunu belirtin.

(Zamanı dikkatli kullanmak kaydıyla, dilerseniz söz konusu karar hakkında bilgi verebilirsiniz. Bu konuda **Materyal 1** den yararlanabilirsiniz)

- 5** Gerekçenin dayanağı yazılı **5. slaytı** yansıtınız.

Akabinde **6 – 7 ve 8. slaytları** yansıtınız. Söz konusu Anayasa hükümlerini hatırlamalarını sağlayın.

GRUP ÇALIŞMASI

- 6** Katılımcıları dört guruba ayırın. Aralarından birini grup sözcüsü olarak seçmelerini isteyin.

Ekrana **9. slaytı** yansıtınız.

Slaytta yer alan gerekçenin dayanağı olan “*hukuk devleti*” “*insan onuru*” “*hak arama özgürlüğü*” ve “*dinlenilme hakkı*” nı gruplara paylaştırıp, gerekçenin bu kavramlarla “*neden*” ilgili olduğunu aralarında müzakere etmeleri için 5 dakika süre verin. Daha sonra her bir grup sözcüsünden 2 dakika içinde müzakere çıktılarını katılımcıların tamamı önünde özetlemesini isteyiniz.

- 7** Ekrana **10. slaytı** yansıtınız.

SORU

Katılımcılara önlerindeki kâğıda gerekçenin işlevlerini maddeler halinde yazmalarını isteyin.

Daha sonra katılımcılardan bu işlevlerden bir tanesini sözlü olarak ifade etmelerini isteyin. Farklı cevaplar tükeninceye kadar katılımcılara söz verin.

Daha sonra **11 ve 12. slaytları** yansıtın.

Kendi yazdıkları işlevlerle slayttakileri karşılaştırmalarını isteyiniz.

Bu konuda **Materyal 2**’den yararlanabilirsiniz.

- 8** **13. slaytı** ve hemen akabinde **14. slaytı** ekrana yansıtınız.

14. slayttaki aksi görüşleri katılımcılara tartıştırın. (bu noktada zamanı dikkatli kullanmayı ihmal etmeyin).

- 9** **15 ve 16. slaytları** ekrana yansıtınız.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarına göre gerekçeye ilişkin ilkelerin neler olduğunu slayttan okuyunuz.

Bu konuda **Materyal 3**’den yararlanarak kısa açıklamalar yapabilirsiniz.

16. slayttaki ifadelerle ilgili katılımcıların kısaca düşüncelerini alın.

- 10** **17. slaytı** yansıtınız. Katılımcıların okumasını sağladıktan sonra

“Gerekçeli karar hakkı” çerçevesinde kararın gerekçesinin nasıl olması gerektiğine ilişkin **18, 19 ve 20. slaytları** sırayla yansıtarak tek tek katılımcılara okuyunuz.

(Gerekçeli karar hakkına ilişkin olarak **Materyal 4** den yararlanabilirsiniz.)

Akış
Konunun
açıklamalı
anlatımı

11 21. slaytı yansittikten sonra katılımcılara Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarına göre gerekçesiz karar ya da yetersiz gerekçeli karar sayılı hallerin neler olduğunu başlıklar halinde **22. slayttan** okuyunuz.

12 Gerekçeli karar hakkının ihlali olarak sıkça karşılaşılan örneklerin neler olduğunu ise **23. slayttan** okuyunuz.

(Gerekçesizlik halleri ile ilgili olarak **Materyal 5** den yararlanabilirsiniz.)

GELİŞTİRME VE PEKİŞTİRME (20 dk.)

Bu bölümde katılımcılara örnek kararlar verilerek, kararların önceki bölümde ele alınan konular çerçevesinde değerlendirilmesinin yapılması istenecektir.

(Kararlar dosyasındaki Örnek kararları önceden çoğaltınız)

Katılımcıları (sayılarını dikkate alarak) 4 ya da 5 guruba ayırınız. (Gruplandırmanın bir önceki gruplardan farklı kişilerden olmasına dikkat ediniz) İçlerinden birini sözcü olarak seçmelerini isteyiniz. Seçilecek sözcünün (bu oturumda) daha önceki grup sözcülüğü yapmış olanlardan birisi olmaması gerektiğini belirtiniz.

Karar dosyasındaki kararlardan birer kararı gruplara dağıtınız.

Etkileşimli powerpoint sunuda yapılan açıklama ve değerlendirmeleri dikkate alarak dağıtılan kararı birlikte inceleyerek olumlu ve olumsuz yönlerini maddeler halinde belirlemelerini isteyiniz.

Gruplara bu değerlendirme için 5 dakika veriniz.

Daha sonra her bir grup sözcüsünün aldıkları notları en fazla 3 dakika içinde heyete (maddeler halinde) sunmalarını isteyiniz.

OTURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ (10 dk.)

Katılımcılara önlerindeki A4 kâğıtlara gerekçe ve gerekçeli karar hakkı ile ilgili bu oturumda onları en çok etkileyen / en fazla akıllarında kalan / en fazla dikkatlerini çeken 3 hususu en fazla iki cümle ile yazmalarını isteyin.

Yazma işi tamamlandıktan sonra katılımcılardan sırasıyla yazdıklarını okumalarını isteyin. Siz de katılımcıları en çok etkileyen / en fazla akıllarında kalan / en fazla dikkatlerini çeken bu hususları birbirine benzeyenleri gruplandırarak Flipcharta yazın. Kısa bir özetle oturumu sonlandırınız.

Kaynaklar

MATERYAL 1- Suskun Kadın Davası
MATERYAL 2- Gerekçenin İşlevi
MATERYAL 3- Gerekçeye İlişkin İlkeler
MATERYAL 4- Gerekçeli Karar Hakkı
MATERYAL 5 -Gerekçesizlik Halleri
SLAYTLAR
YARGI KARARI DOSYASI

GEREKÇE NEDİR?

Belli bir olay ya da vakıadan bilinçli bir biçimde anlam çıkarma, gerçeğe ulaşmak amacıyla mantık kurallarını işletme, mevcut ya da yeni bilgilerle uygulama, oluşum ve inançlarda değişikliğe gitme ifadesidir.

- Sebep – sonuç ilişkisinin açıklamasıdır.
- “Neden” sorusunun dışa yansıyan cevabıdır.
- Dışa yansıyan dayanaktır.
- Açıklanan sebeptir.

SLAYT 1

- Dosyada yer alan bilgi ve belgelere göre...”
- “Mahkemede hasil olan vicdani kanaate göre...”
- “Kararın dayandığı kanıtlar çerçevesinde...”,
- “Yasaya uygun gerektirici nedenler uyarınca...”
- “Yeterli görülen uzman bilirkişi raporuna...”

SLAYT 2

NEDEN?

Gerekçeyi Hafife Alan Kamusal Hayat

- Geciken, neden geciktiğini açıklamak nezaketi göstermez
- Sınavda başarısız olana neden başarısız olduğunu izah etme gereği duyulmaz
- İdare işleminin gerekçesini işlem metninde belirtmez
- Bir yarışmada ödül verilen eserin neden ödüle layık olduğu açıklanmaz vs.

Kullanılan kamu gücünün cazibesi

- Kamu hizmeti sunanın “hizmetkâr” olduğunu unutması
- İnsan onuruna gereken değerin verilmemesi
- Politik-ideolojik-siyasi tercihler

Yargıtay ve Danıştay’ın iş yükü/gereken özeni göstermemesi /alışkanlık

SLAYT 3

TARİHTEKİ İLK YAZILI GEREKÇELİ MAHKEME KARARI

SUSKUN KADIN DAVASI KARARI



Sümerler M.Ö.1850

SLAYT 4

GEREKÇENİN DAYANAĞI

SLAYT 5

Anayasa m. 36/1

Hak arama hürriyeti

Madde 36 – Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

SLAYT 6

Anayasa m. 141/3

Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması

Madde 141 – ...

Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.

Madde gerekçesi: “Madde bütün kararların gerekçeli yazılmasını amir bulunmaktadır. Genellikle mahkeme kararlarına karşı kanun yolu açıktır. İlgilin bu kanun yoluna başvurabilmesi için hakkındaki kararın gerekçesini bilmesi ve kanun yolu merciinde savunmasını bu gerekçeye göre yapabilmesi, inceleme merciin incelemesinde de gerekçesinin göz önüne alınması için kararın gerekçeli yazılması lazımdır.”

1961 Anayasasının (m. 135) gerekçesi: “Bazı yargı mercilerinin kararlarının tamamen gerekçesiz ve çok zaman bir satırdan ibaret olması şeklindeki mahzurları önlemek maksadıyla maddenin son fıkrası sevk edilmiştir. ”

SLAYT 7

AİHS Madde 6 Adil Yargılanma Hakkı

Ayrı bir madde olarak düzenlenmemiştir.

AİHM, “gerekçeli karar hakkı”nın adil yargılanma hakkının unsuru olduğunu kabul etmiştir.

Gerekçeli karar hakkını ihlal, adil yargılanma hakkını ihlaldir.

SLAYT 8



- Gerekçe → Hukuk devleti
- Gerekçe → İnsan onuru
- Gerekçe → Hak arama özgürlüğü
- Gerekçe → Dinlenilme hakkı

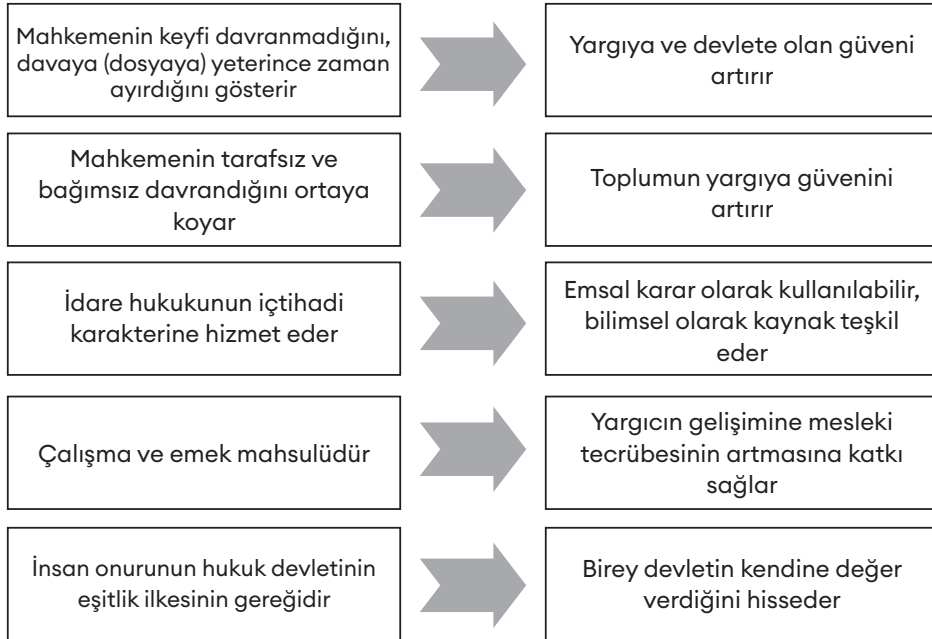
SLAYT 9

GEREKÇENİN İŞLEVİ

SLAYT 10



SLAYT 11



SLAYT 12

GEREKÇE NASIL OLMALIDIR?

SLAYT 13

Uzun olmalıdır / Kısa olmalıdır

Taraf iddialarının tamamını karşılamalıdır / Taraf iddialarının dava konusu ile ilgili olanlarını karşılamalıdır

Yargıcın vicdani kanaatini etkilememek için benzer yargı kararlarına ve doktrine atıf içermemelidir / Gerektiğinde benzer yargı kararlarına ve doktrine atıf içermelidir

İlgili mevzuat hükümleri kararda tam olarak yer almalıdır / İlgili mevzuat hükümleri kararda sadece madde numarası ile zikredilmelidir

SLAYT 14

(AİHM VE AYM KARARLARI IŞIĞINDA)
GEREKÇEYE İLİŞKİN İLKELER

SLAYT 15

- Gerekçe, yasal, yeterli ve makul olmalıdır.
- Gerekçe, tarafarca öğrenilebilir olmalıdır.
- Gerekçede tarafaların iddiaları karşılanmalıdır.
- Gerekçe, makul sürede yazılmalıdır.
- Gerekçeli karar ilkesinin **İSTİSNASI:**
Temyiz mercii kararlarının gerekçeli olmaması

SLAYT 16

“Adaletin yerine getirilmesi yetmez, yerine getirildiğinin de görülmesi gerekir.”
(İngiliz atasözü)

Kararın uzunluğu, karara harcanan emekle doğru orantılı değildir.

Uzun karar gerekçeli karar; kısa karar da gerekçesiz ya da yetersiz gerekçeli karar değildir.

SLAYT 17

- İleri sürülen her türlü iddiaya gerekçede ayrıntılı olarak yer verilmesi beklenmemelidir. (AİHM, De Moor - Belçika). Karara etkisi olmayan hususlar gerekçe kapsamı dışında bırakılabilir.
- Gerekçe kararlar sınırlı olmalıdır. Gerekçe “dava konusu ile ilgili” her iddiayı karşılayacak nitelikte olmalıdır. (dava konusu ile ilgili olmayan taraf iddialarına yönelik açıklama içermemelidir).
- İddia ve savunmanın dayandığı esaslı olgular gerekçe kapsamında mutlaka değerlendirilmiş olmalıdır.

SLAYT 18

- Gerekçe yeterli açıklıkta olmalıdır “Gerekçe ile karardan çıkarılabilecek sonuçların açık ve belirli olması sağlanmalıdır”. (AİHM, Hadjianastassiou-Yunanistan).
- Gerekçe, dava dosyasında var olan deliller uyarınca mahkemenin doğruluğunu tespit ettiği vakıaları içermelidir.
- Hükme dayanak olan hukuki nedenler gerekçede yer almalıdır.
- Kaybeden tarafı ikna edici olmalıdır

SLAYT 19

- Gerekçe kısa ve özlü olmalıdır. Gerekçe eskilerin tabiri ile “efradını cami ağyarını mani” (kendisine ait olanları toplayan, olmayanları dışarda bırakan) yani ne eksik ne de fazla olmalıdır.
- Gerekçeden hükmün nedenleri anlaşılabilir; ancak bu durum, karar nedenlerinin hukuku bilen bilmeyen herkes tarafından anlaşılabilir şekilde yazılması demek değildir.
- Karşı görüşte olan yargıçlar, karşı oy yazısı yazmayı bir sorumluluk olarak kabul edip yerine getirmeli, karar metinlerinde karşı oylara yer verilmelidir

SLAYT 20

AİHM VE AYM'YE GÖRE GEREKÇESİZ /YETERSİZ GEREKÇELİ KARAR

SLAYT 21

- Hiç gerekçe,
- Kapalı /anlaşılmayan gerekçe,
- Yetersiz gerekçe,
- Başka kararın gerekçesine atıf yapan gerekçe,
- Çelişkili gerekçe,
- Varsayıma dayalı gerekçe,
- Dayanaktan yoksun gerekçe,
- Hukuki etkisi olmayan gerekçe,
- Kararla ilgisi olmayan fazladan gerekçe,
- Şablon gerekçe,
- Şarta bağlı gerekçe,
- İddia ve delilleri karşılamayan gerekçe,
- Dilekçe ve raporları tekrarlayan gerekçe,
- Gerekçeye erişememe,
- Gerekçenin makul sürede ilgiliye bildirilmemesi.

SLAYT 22



- Yeterli araştırma–inceleme yapılmaması / uyuşmazlık konusu iddia ve vakıaların yeterince aydınlatılamaması / maddi gerçeğe ulaşılamaması.
- Yasal ifadelerin (mevzuat hükümlerinin tekrarı suretiyle gerekçe yazılması. (Seri /grup davalar dışında) Kes–yapıştır gerekçe yazılması / kararların benzeştirilmeye çalışılması.
- UYAP’tan yararlanarak dava dosyasındaki dilekçe, rapor vs. den birebir /değerlendirme yapmadan karar metni oluşturulması.
- Bilirkişi ya da idarenin inceleme raporunun gerekçe yapılması.
- Murad edilenin karara yansıtılmaması / anlatım bozuklukları – yazım kontrolü ihmali.

OTURUM

1

2

3

4

5

6

7

8

Kararda Gerekçenin Yazılması

Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz

Başlık	Kararda Gerekçenin Yazılması
Süre	90 dk.
Hedefler	<p>Bu oturumun sonunda katılımcılar;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Yargı kararında gerekçe yazarken nelere dikkat edilmesi gerektiğini açıklayabilir. 2 Gerekçenin yasal, yeterli, taraf iddialarını karşılar nitelikte ve yol gösterici olduğunu bilir ve bu hususları açıklayabilir. 3 Gerekçede maddi vakıaların ve delillerin nasıl değerlendirileceğini açıklayabilir. 4 Gerekçede hukuk kuralının tespitinin nasıl yapılacağını açıklayabilir. 5 Gerekçede diğer yargı ı kararları ile bilimsel eserlere nasıl atıf yapılması gerektiğini açıklayabilir. 6 Kararın gerekçesinde kullanacağı dil ve üslubun ne olduğunu açıklayabilir.
Konular	<p>A Gerekçe yazarken dikkat edilmesi gereken hususlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Yasal olmalı 2 Yeterli, uygun, ilgili ve makul olmalı 3 Taraf iddialarını karşılamalı 4 Kararın uygulanmasında yol gösterici olmalı <p>B Maddi vakıaların, delillerin değerlendirilmesi</p> <p>C Uygulanacak hukuk kuralının tespiti</p> <p>D Gerekçede atıflar</p> <p>E Gerekçede dil ve üslup</p>
Materyaller	<p>Slayt (Power point sunu)</p> <p>A4 kâğıtlar ve kalem</p> <p>Flipchart</p> <p>Destekleyici materyaller (Materyal 1-2-3-4)</p>
Akış <i>Konunun açıklama anlatımı</i>	<p>Etkileşimli PowerPoint sunumu (60 dk.)</p> <p>SORU</p> <p>1 1. slaytı yansıtın.</p> <p>Katılımcılara kararın gerekçesini bir cümle ile nasıl tanımlayabileceklerini sorun. Birkaç katılımcıdan cevap aldıktan sonra 2. slaytı yansıtınız. Slayttaki ifadeyi siz de vurgulayınız.</p> <p>2 3. slaytı yansıtınız. Katılımcılara gerekçenin içeriğe şekle ilişkin şartları olduğunu hatırlatınız.</p> <p>3 Daha sonra 4. ve 5. slaytları yansıtarak içeriğe ilişkin hususları sayınız.</p>

Akış
Konunun
açıklamalı
anlatımı

- 4 Anayasa Mahkemesinin gerekçenin niteliği ile ilgili başvuru kararı olan Sencer Başat ve Diğerleri kararının ilgili kısımlarını içeren **6, 7 ve 8. slaytları** yansıtarak boyalı kısımları özellikle vurgulayınız.
- 5 Gerekçenin **“yasal yeterli ve makul”** olmak zorunluluğunu vurgulamak amacıyla **9. slaytı** yansıtınız.

Yargıcın /mahkemelerin kararının, her şeyden önce Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olması gerekmektedir. Bu hükme göre Anayasa'ya, yasaya ve hukuk kurallarına uymayan bir vicdan kanaatten söz edilemez. Bu kapsamda kararın gerekçesinin de öncelikle **“yasal”** olması beklenilmektedir. Burada kastedilen dar anlamda bir yasallık değildir. Önemli olan karar gerekçelerinin muhatapları açısından erişilebilir, öngörülebilir ve kesin hukukî kaynaklara dayanmasıdır.

Diğer yandan gerekçenin **“yeterli”** ve meşru bir içeriğe sahip olması da gerekir. Kararların gerekçelerinin nitelik itibarı ile adil yargılanma hakkı bakımından ideal nitelikte olmaması **“yetersiz gerekçe”** kavramı ile tanımlanmıştır.

Karar gerekçelerinin **“makul”**, yani akla uygun olması da gereklidir. Hukuk mantığına uymayan, akliseli ve vicdanları tatmin etmeyen bir kararın adaleti yerine getirdiği iddia olunamaz. Bu çerçevede gerekçede soyut norm ve somut olaya ilişkin temel önermeler ve bu önermelerden hareketle neticeye varmadaki düşünsel adımlar yer almalıdır. Düşünsel adımlar her makul insanı aynı sonuca ulaştırıyorsa, yani onların onayını alıyorsa, bu sonuç yeterli ölçüde gerekçelendirmiş demektir.

Makul gerekçe, yargıcın /mahkemenin önyargılardan uzak bir zihinle hiçbir eksik bırakılmadan toplanmış delilleri, bilgi ve belgeleri ve dava konusu maddi vakıaları bütün halinde değerlendirmek suretiyle; bunlardan doğan zorunlu sonuca ulaşarak kaleme aldığı gerekçedir.

“Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır” (İbrahim Ataş Başvurusu, B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 24).

- 6 Gerekçenin şekle ilişkin hususları ile ilgili olarak **10. ve 11. slaytı** yansıtınız. Gerekçenin açık ve anlaşılabilir olması gerektiğini belirtiniz.

Gerekçenin yazılışında taraflarca ya da herkesçe bilinen tartışmasız olan konuların belirtilmesinden; olayın tamamının anlatılmasından kaçınılmalı, herkesin bilemeyeceği, önemli hususlara işaret edilmelidir. Önemli olan kararda belirleyici olan hususların açık ve anlaşılabilir bir şekilde ortaya konulmasıdır.

Gerekçenin **“açık”** ve **“anlaşılabilir”** olduğundan söz edebilmek için şu özellikleri taşıması gerekir:



Akış**Konunun
açıklamalı
anlatımı**

- Yargıç gerekçede, uyuşmazlığa ilişkin düşüncelerini açık bir şekilde sıralamalıdır. Düşünce yapısının açık bir şekilde belirtilmesi, her şeyden önce “içsel irade”nin ortaya konulmasını gerektirir. Bu durum, (hukuka uygun olarak) vicdani kanaatine göre karar veren yargıcın, vicdani kanaatinin nasıl oluştuğunu göstermesi bakımından da önemlidir. Yargıç, gerekçelerini mantıki sıra içinde ortaya koymalı; ulaşılan hukuki sonuçlar bakımından, olumlu olanları, olumsuz olanlardan; asli olanları, ikincil, tamamlayıcı olanlardan önce belirtmelidir. Bir başka ifadeyle önce ulaşılan olumlu sonuçlar ortaya konulduktan sonra olumsuz sonuçlara ve istisnalara yer verilmelidir. Zor ve kapsamlı olaylarda ise numaralandırma tercih edilmelidir.
- Gerekçede uyuşmazlığın bütün unsurlarını kapsayan ve öze yönelik bir anlatım tercih edilmelidir. “Gerekçe ne kadar uzun olursa, o kadar iyidir” düşüncesi yanlıştır. Olayı tam olarak kapsayan, ancak ikna edici bir gerekçe her zaman tercih edilmelidir. Şu da unutulmamalıdır ki, uzun anlatımlar, önemli noktaların gözden kaçırılmasına ve durumun ayrıntıya boğulmasına yol açarlar.
- Gerekçede basit ve anlaşılabilir bir dil kullanılmalıdır. İşlemin yöneldiği kişi için meramını açık bir şekilde anlatmak isteyen yargıç “dil”in hiçbir zaman düşünceleri mükemmel bir şekilde açıklamaya yeterli olmadığını unutmamalıdır.

Maddi vakıaları, iddia ve savunmaları ve delilleri tam olarak kavrayamayan “çekingen”, “şüpheli” ifadelerden kaçınılmalıdır. “Ağdalı ifadeler”in; hassaslıkları, ithamları işaret eden “hissi ifadeler”in kararın yöneldiği kişinin ikna edilebilirliğini azaltacağı, gözden kaçırılmamalıdır.

7 Bu noktada katılımcıların ilgisini çekmek amacıyla **12. slaytta** yer alan **1272 kelimelik tek paragraftan oluşan kararı** yansıtın. Akabinde de **13. slaytı** yansıtın

8 **14. slaytı** yansıtınız.

Yargıcın hem hukuk diline hâkim olması, hem de Türkçeyi doğru ve güzel kullanmasının zorunlu olduğunu vurgulayın.

Akabinde **15 ve 16. slaytları** yansıtıp katılımcıların okumalarını sağlayın.

Katılımcılardan empati yaparak hiç hukuk eğitimi almamış birinin söz konusu hükümleri ne kadar anlayabileceğini sorun.

Sorunun sadece eski dil olmadığını özellikle belirterek **17. slaytı** yansıtınız.

Mevzuattaki teknik kavram ve ifadelerin yargıcı dahi zorladığını vurgulayın.

SORU

9 Katılımcılara hukuk dilinden ne anladıklarını sorun.

Akabinde **18. slaytı** yansıtınız.

Slayttaki görüşleri savunanlar ya da başkaca görüş savunanlar varsa birkaç katılımcıdan bir iki cümle ile görüş alın.

Sonra **19. slaytı** yansıtın.

10 20. slaytı yansıtarak 3C Kuralı olarak bilinen ilkeleri sıralayın.

Avrupa Konseyi'nin R(94) 12 No'lu "Yargıcın Bağımsızlığı, Etkililiği ve Rolü Hakkında Öneri Kararı"na göre "yargıç hükmünü verirken anlaşılabilir bir dil kullanarak açık ve tam gerekçe bildirmelidir".

AYM de "ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe"den söz etmektedir. Selim Berna Altay Başvurusu, B.No:2013/8397, T:16.10.2014

Sırasıyla **21, 22 ve 23. slaytları** yansıtınız. Üsluba ilişkin hususları tek tek belirtin.

11 Sonra **24, 25 ve 26. slaytları** yansıtıp; **26. slaytı** kısaca özetleyiniz.

Not: Zaman planlaması çerçevesinde bu üç slayt atlanabilir

12 27. slaytı yansıtın. Yansıda yer alan ilgi çekici Yargıtay kararının ilgili bölümünü (koyu yazılı) katılımcılara okuyun

Yargı kararı ve gerekçesi için önemli olan bir başka husus da "**okunabilir**" olmasıdır.

13 Son olarak **28, 29 ve 30. slaytları** yansıtarak Türk ve Fransız Danıştay'ının gerekçenin yazımı konusunda belirlediği ilkeleri katılımcılara gösteriniz.

GELİŞTİRME VE PEKİŞTİRME (35/40 dk.)

Bu bölümde katılımcılara örnek olaylar verilerek, bunlara ilişkin kararın gerekçe kısmını yazmaları istenecektir.

(Örnek olay metinlerini- KARARLAR PRATİK İÇİN- önceden çoğaltınız)

Katılımcıları (sayılarını dikkate alarak) 4 ya da 5 guruba ayırınız.

Örnek olayları dağıtınız. Katılımcılardan 10 dakika içinde "sadece" olaya ilişkin kararın gerekçesini yazmalarını isteyiniz.

Daha sonra yazdıkları gerekçeleri yanlarındaki katılımcı ile değişerek karşılıklı değerlendirmelerini isteyiniz.

Dilerseniz katılımcıların yazdıkları gerekçeyi -KARARLAR KONTROL İÇİN- metnini de çoğaltıp örnek olaylara ilişkin verilmiş karar gerekçeleri ile mukayese etmelerini sağlayabilirsiniz.



	<p>OTURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ (10 dk.)</p> <p>Katılımcılara önlerindeki A4 kâğıtlara gerekçenin yazımı ile ilgili olarak bir yargıç olarak bu güne kadarki uygulaması ile bu oturumdan sonraki uygulamasında (ufak da olsa) bir değişiklik olup olmayacağını; olacaksa hangi konuda olacağını yazmasını isteyiniz.</p> <p>Yazma işi tamamlandıktan sonra katılımcılardan sırasıyla yazdıklarını okumalarını isteyin. Siz de bu hususları birbirine benzeyenleri gruplandırarak Flipcharta yazın. Kısa bir özetle oturumu sonlandırınız.</p>
Kaynaklar	<p>MATERYAL 1- GEREKÇEYE İLİŞKİN İLKELER</p> <p>MATERYAL 2- GEREKÇENİN YAZILMASI</p> <p>MATERYAL 3- HUKUK DİLİ</p> <p>MATERYAL 4- TÜRK VE FRANSIZ DANIŞTAY'INA GÖRE GEREKÇENİN YAZIMI</p> <p>SLAYTLAR</p> <p>KARAR DOSYASI</p> <p>SUNAY Zuhal, İptal Davalarında Gerekçeli Karar Hakkı, Ankara 2016.</p> <p>KARAKOÇ Yusuf, Yargı Kararlarının Dili ve Gerekçesi, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi, 16. Kitap, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007.</p> <p>AYDEMİR Etrail, Kararların Anlaşılır Olması, Ankara Barosu Dergisi, 1973, Sayı 1.</p> <p>AYDEMİR İbrahim Ahmet, "Türk Hukuk Dili Üzerine Araştırmalar I" (Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten, 2010, C. 58, sy. 2</p> <p>AYM, Sencer Başat Ve Diğerleri Başvurusu, B.No: 2013/7800 T: 18.06.2014</p> <p>AYM, Selim Berna Altay Başvurusu, B.No:2013/8397, T:16.10.2014</p>

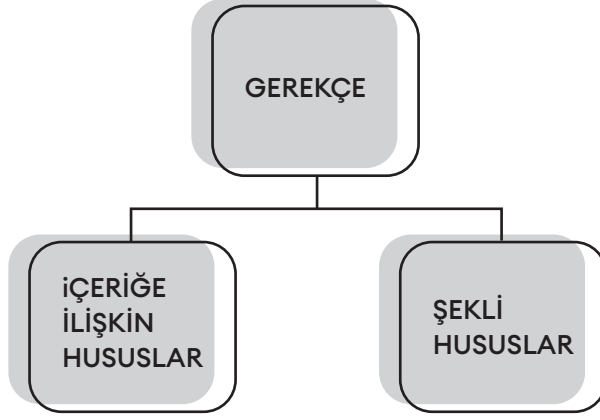


GEREKÇENİN YAZILMASI

SLAYT 1

Gerekçe; hükmün dayanaklarının akla, hukuka ve dava dosyasının içeriğine uygun açıklanmasıdır.

SLAYT 2



SLAYT 3

İÇERİĞE İLİŞKİN HUSUSLAR

- Gerekçe kararlar sınırlı olmalıdır.
- Gerekçe dava konusu ile ilgili olmayan taraf iddialarına yönelik açıklama içermemelidir.
- İleri sürülen her türlü iddiaya gerekçede ayrıntılı olarak yer verilmesi beklenmemelidir.
- Karara etkisi olmayan hususlar gerekçe kapsamı dışında bırakılabilir.
- İddia ve savunmanın dayandığı esaslı olgular gerekçe kapsamında mutlaka değerlendirilmiş olmalıdır.

SLAYT 4

İÇERİĞE İLİŞKİN HUSUSLAR

- Gerekçe dava dosyasında var olan deliller uyarınca mahkemenin doğruluğunu tespit ettiği vakıaları içermelidir.
- Hükme dayanak olan hukuki nedenler gerekçede yer almalıdır.
- Gerekçeden hükmün nedenleri anlaşılabilirliklidir.
- Delillerin neden reddedildiği ya da neden kabul edildiği açıklanmalıdır.

SLAYT 5

SENCER BAŞAT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2013/7800 Karar Tarihi: 18/6/2014

31. ... Zira bir muhakemede usule ilişkin koruma sağlayan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri olan gerekçeli karar hakkı da kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır.

...

34. Buna karşın mahkemeler, “kararlarını hangi temele dayandırdıklarını yeterince açık olarak belirtme” yükümlülüğü altındadırlar. Bu yükümlülük, tarafların temyiz hakkını kullanabilmeleri için gerekli olmasının yanı sıra (bkz. Hadjianastassiou / Yunanistan, B. No: 12945/87, 16/12/1992, § 33), tarafların, muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun bir biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, toplumun kendi adına verilen yargı kararlarının sebeplerini öğrenmelerinin sağlanması için de gereklidir.

SLAYT 6

SENCER BAŞAT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2013/7800 Karar Tarihi: 18/6/2014

35. Mahkemelerin bu yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya, karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılabilir (bkz. B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26). Bu nedenle, bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği, davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Bununla birlikte muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması halinde, davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir.

36. Ayrıca, insan haklarına ilişkin güvencelerin soyut ve teorik olarak değil, uygulamada ve etkili bir şekilde sağlanması gerekir. Buna göre, mahkemelerin ileri sürülen iddia ve savunmalara şeklen cevap vermiş olmaları yeterli olmayıp, iddia ve savunmalara verilen cevapların dayanaksız olmaması, mantıklı ve tutarlı olması da gerekir. Diğer bir ifadeyle mahkemelerce belirtilen gerekçeler, davanın şartları dikkate alındığında makul olmalıdır.

SLAYT 7

SENCER BAŞAT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2013/7800 Karar Tarihi: 18/6/2014

37. Makul gerekçe, davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır (bkz. B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 24). Gerekçeleştirme, davanın sonucuna etkili olay, olgu ve argümanları açıklamak yükümlülüğü olmakla birlikte, bu şekildeki gerekçeleştirmenin mutlaka detaylı olması şart değildir. Ancak gerekçeleştirmenin, iddia ve savunmadan birinin diğerine üstün tutulma sebebinin ve bu kapsamda davanın taraflarınca gösterilen delillerden karara dayanak olarak alınanların mahkemelerce kabul edilme ve diğerlerinin reddedilmesi hususunda, makul dayanakları olan bir bilgilendirmeyi sağlayacak ölçü ve özene sahip olması gerekmektedir.

...

39. Aksi bir tutumla, mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında *"ilgili ve yeterli bir yanıt"* vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olabilecektir.

SLAYT 8

Gerekçe yasal, yeterli ve makul olmalıdır

DAYANAK:

Anayasa Madde 138 – “Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanı kanaatlerine göre hüküm verirler”.

SLAYT 9

ŞEKLE İLİŞKİN HUSUSLAR

Gerekçe açık ve anlaşılabilir olmalıdır

- Maddi olay ve vakıaları ifade eden maddi gerekçeler kısa ve açık bir şekilde ifade edilmelidir.
- Olayın ve gerçek durumun kronolojik sıraya uyularak açıklaması yapılmalıdır.
- Gerekçede tarafların iddialarına da yer verilmelidir.
- Yargıcın /mahkemenin olayın araştırılması ve soruşturulmasında hangi araçlara başvurduğu ve bunlardan hangi sonuçlara ulaştığı belirtilmelidir.
- Olaylara ilişkin değerlendirme yapmaktan kaçınılmalıdır.

SLAYT 10

Maddi gerekçelerin yazımı

*“Kelimeler cama benzer.
Görmeye yardım etmedikleri zaman görüşe engel olurlar”.*

SLAYT 13

Gerekçenin dili

Hukuki metinlerde kullanılan dil **“hukuk dilidir”**.

Hukuk dili mevzuatta yer alan dildir.

“Hukuk dili, gerek söz varlığı ve gerekse söz dizimsel örgüsü itibarıyla yazı dilinin en ağır, en seviyeli ve en karmaşık türünü oluşturmaktadır”.

İbrahim Ahmet AYDEMİR

SLAYT 14

Menafii Umumiyyeye Müteallik İmtiyazat Hakkında Kanun

Madde 4 – İmtiyaz müddetinin inkızasında işletme umuruna mahsus olan edevat ile eşyayı menkule ve levazımatı iştirak olunabileceği mukavelenamenin hini tanziminde hükümetçe lüzum görüldüğü takdirde tasrih olunabilecektir. İmtiyazat mukavelenamelerindeki müddeti muayene mürurunda hükümetin iştirak hakkı muhafaza olunacaktır. Edevat ve eşya ve levazımatı mezkurenin bedeli iştirak ehlihibre marifetiyle ve defatiri hesabiyenin tetkiki ile veya hükümetçe tensip olunacak diğer bir suretle takdir ve tayin edilecektir.

SLAYT 15

2559 sayılı Polis Vazife Ve Salâhiyet Kanunu (PVSK)

Madde 10 – Taşınması memnu olan kama, hançer ve saldırmanın yapılması ve satılması da yasaktır.

Madde 21 – Bir neşir vasıtası için abone yazmak veya bunlar için yazı, resim, ilan gibi bir madde kabul etmek maksadiyle Matbuat Kanununa göre alınmış vesikası olmaksızın idare evlerinin dışında dolaşanlar veya dolaştırılanlar şantajdan veya böyle bir harekette dolandırıcılıktan maznun olarak takibat altında bulunanlar; polisçe bu yolda çalışmaktan menedilir.

SLAYT 16

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu

Taşıyıcı seçimi ve taşıyıcı ön seçimi

MADDE 33 – (1) Kurum, işletmecilere taşıyıcı seçimi ve taşıyıcı ön seçimi uygulama yükümlülüğü getirebilir. İlgili pazarda etkin piyasa gücüne sahip işletmeciler, şebekelerinde Kurum düzenlemeleri doğrultusunda taşıyıcı seçimi ve taşıyıcı ön seçimi uygulamakla yükümlü kılınabilir. Kurum bu yükümlülüğün uygulama usul ve esaslarını belirler. İşletmeciler, taşıyıcı seçimi ve taşıyıcı ön seçimi kapsamında Kurum düzenlemelerine uygun olarak şebekelerinde gerekli düzenlemeleri yapar ve uygular. İşletmeciler, taşıyıcı seçimi ve taşıyıcı ön seçimi kapsamında şebekelerinde yapacakları düzenlemelerden kaynaklanabilecek gider kalemleri için Kurumdan hak talebinde bulunamaz.

Madde 4 –

“Taşıyıcı: Bir çağrının başlatılması, sonlandırılması veya taşınması hizmetlerinin tümünü veya bir kısmını sunan işletmeciyi” ifade eder.

SLAYT 17

HUKUK DİLİ ➡ Mevzuat dili

HUKUK DİLİ ➡ Kararın muhatabının anlayacağı dil

HUKUK DİLİ ➡ Hakimin tercih ettiği dil

SLAYT 18





Yargıç, hem hukuk dili kullanmalı, hem de yazdığı karar anlaşılır ve açık (sarih) olmalıdır.

SLAYT 19

3 C kuralı

Gerekçe “tam” (complete) olacak

Gerekçe “açık” (clear) olacak

Gerekçe “veciz” (concise) olacak

SLAYT 20

Gerekçede üslup

“Kararın yazım biçimi yargıcın mührüdür”.

SLAYT 21

- Üslubun, keskin, sade ve özlü olması gerekir.
- En az kelime ile çok şey en etkili biçimde ifade edilmelidir.
- Yalın açık bir üslupla ve hukukî terimlerle kaleme alınmalıdır.
- Yargıçların hukuki görüşlerini iletme yönteminin seçiminde tevazuu esas olmalıdır.
- Yargıç, taraflar hakkındaki özel bilgi ve düşüncesini karara yansıtmamalıdır.
- Yargıç, tarafların kişilikleri hakkında değer yargısında bulunmamalıdır.
- Gerekçe murad edileni anlatıyor olmalıdır.
- Yapılan mantıki muhakeme, herkesi o sonuca (hükme) götürebilmelidir.
- Saygı ve nezaket elden bırakılmamalıdır.
- Mecaz, teşbih gibi edebi sanatlar kullanılmamalıdır.

SLAYT 22

DANIŞTAY KARAR YAZIM REHBERİ

ÜSLUBA İLİŞKİN HUSUSLAR:

- Kararlarda anlaşılabilir bir dil kullanılarak açık ve tam gerekçe bildirilir.
- Karar, anlatmak istediğini kısa ve etkili biçimde ortaya koymalıdır.
- Kararlarda tekrardan kaçınılmalıdır.
- Kararlarda terim birliğine dikkat edilmelidir.
- Kararlarda kullanılacak ifadelerin özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıkta olması önemlidir. İki anlama gelebilecek, farklı anlaşılmaya müsait, şüpheli veya belirsiz cümleler kullanılmamalıdır.
- Kararlar, Türk Dil Kurumu tarafından benimsenen güncel yazım ve noktalama kurallarına uygun biçimde, yalın, açık bir üslupla ve hukukî terimlerle kaleme alınmalıdır.
- Kararlarda anlaşılmayı güçleştirecek uzun cümleler kullanılmamalıdır.
- Taraflar hakkındaki özel bilgi ve düşünceler karara yansıtılmamalı, tarafların kişilikleri hakkında değer yargısında bulunulmamalıdır.
- Yalnızca taraflar hakkında değil, uyuşmazlığın nitelendirilmesinde de mümkün olduğunca yansız bir üslup kullanılmasına özen gösterilmelidir.
- Maddi olay aktarılırken ve ilgili mevzuat aktarılırken kronolojik sıralamanın doğru yapılarak kararayansıtılması önemlidir.

SLAYT 23

GEREKÇEDE BİLİMSEL ESERLERE ATIF YAPILIR MI?



SLAYT 24

DANIŞTAY KARAR YAZIM REHBERİ

Kararlarda bir yargı kararı veya bilimsel bir çalışmadan alıntı yapılmış ise mutlaka kullanılan yargı kararına veya bilimsel çalışmaya usulüne uygun atıf yapılır. Atıf şekli olarak parantez atfı kullanılır.

Örneğin:

Yargı kararları için: (AYM Kararı: E:2012/69, K:2012/13, T: 12/05/2012)

Bilimsel çalışmalar için: (GÜNDAY Metin, İdare Hukuku, 2012, Ankara, s.13).

SLAYT 25

“...herhangi bir hukuk profesörünün düşüncesine veya teorisine... soyut olarak dayanmak da yeterli sayılmaz. Şu veya bu düşünce veya teoriye neden katıldığı, ... tam bir gerekçe ile açıklanmalıdır. İncelenen uyumsuzlukta bir birinden ayrı düşünce ve teoriler var ise, bunların hepsini sayarak hangisine iştirak, hangisinin reddedildiği inandırıcı sebeplerle anlatılmalıdır”. HİRŞ Ernest, Pratik Hukukta Metot, 3. Bası, Ankara, 1997.

“kararda bilimsel görüşe dayanılacaksa, o konuda birden fazla görüş varsa bu görüşlerin tamamına yer verilerek neden dayanak alınan görüşün yeğ tutulduğu ortaya konulmalıdır. Eğer baskın tek bir görüş var ise, bu husus dile getirilmeli ve mümkünse aynı yönde görüş bildiren birden fazla isime, değilse tek bir isme atıf yapılmalı ancak atıf yapılan kişinin örnek kabilinden sayıldığı belirtilerek belli bir yöndeki görüş tek bir kişiye mal edilmemelidir”. SUNAY Zuhul, İptal Davalarında Gerekçeli Karar Hakkı, Ankara 2016.

SLAYT 26

Gerekçenin okunabilirliği

"Mahkemece, şikayetin esası incelenerek finansal kiralama sözleşmesinin bulunup bulunmadığının, var ise borçlunun ikametgahı olan Gölcük Noterliği'nde bu iş için tutulan özel sicile tescil edilip edilmediğinin araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile istemin reddine dair hüküm tesisi isabetsiz olup, hükmün bu nedenle Dairemizce bozulması gerekirken onandığı anlaşılmakla şikayetçinin karar düzeltme isteminin kabulü gerekmiştir.

Öte yandan 02.11.2004 tarihli ve 25658 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik" hükümleri ile resmi yazışma kuralları belirlenmiş olup, 2.maddesi gereği bu yönetmelik tüm kamu kurum ve kuruluşlarını kapsamaktadır. Dolayısıyla mahkeme kararlarının şekil olarak yazımında da uyulması gereken yönetmeliğin 8.maddesi gereği, "Times New Roman" yazı tipi ile (12) karakter boyutunun kullanılması esastır.

Mahkeme kararında kullanılan (8) karakter yazı boyutu ise çok küçük olup, kararın okunmasında ve dolayısıyla anlaşılmasında güçlük bulunmaktadır.

HMK'nun 297.maddesinin 2.fıkrasında da belirtildiği üzere; **hükmün açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde yazılması gerekirken** anılan yazım kurallarına uyulmaması da doğru bulunmamıştır.

KARAR : Şikayetçinin karar düzeltme isteminin kabulü ile Dairemizin 19.02.2013 tarih ve 2012/28591 Esas - 2013/5041 Karar sayılı onama ilamının kaldırılmasına, mahkeme kararının yukarıda yazılı nedenlerle İİK'nun 366 ve HUMK'nun 428. maddeleri uyarınca (BOZULMASINA), peşin alınan harcın istek halinde iadesine, 20.06.2013 gününde oybirliğiyle karar verildi". (Yargıtay 12. Hukuk Dairesi Kararı: E: 2013/15541, K: 2013/23273 T: 20.06.2013).

SLAYT 27

DANIŞTAY BAŞKANLIĞI KARAR YAZIM REHBERİ 2020

<https://danistay.gov.tr/assets/pdf/yayinlar/karar-yazim-rehberi.pdf>

Gerekçenin yazımına ilişkin Rehber'de yer alan ifadeler:

"Kararlarda gerekçelerinin güçlendirilmesine yönelik olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile Danıştay'ın yerleşik içtihatlarına ve bilimsel çalışmalara atıf yapılması önerilir. Atıf yapılan yargı kararlarının uyumsuzlukla doğrudan ilgili olmasına dikkat edilir".

"İlk derece kararlarda sonuca etkili önemli iddialar gerekçeli olarak değerlendirilir".

SLAYT 28

FRANSA DANIŞTAYI (CONSEIL D'ÉTAT) İDARÎ YARGI KARARLARININ YAZIMI HAKKINDA REHBER 2019

(Vade-mecum sur la rédaction des décisions de la juridiction administrative)

<https://www.dalloz-actualite.fr/sites/dalloz-actualite.fr/files/resources/2018/12/vade-mecum.pdf>

Rehbere göre “gerekçe”nin (motif) yazımında şu hususlara dikkat edilmelidir:

- 1 Cümleler birkaç satırı aşmamalı, paragraflar ise numaralandırılmalı ve (her bir paragraf) yarım sayfayı geçmemelidir.
- 2 Talep ve iddialarının hangi sebeplerle kabul yahut reddedildiğini taraflara izah edilmelidir.
- 3 İdarî yargı mensupları ve hukuk camiası, kararın hangi hukukî yeniliği getirdiği (veya hangi müstakar çizginin devamı olduğu) konusunda aydınlatılmalıdır.
- 4 Gerekçe, tümdengelimli akıl yürütmenin tasım şemasına göre (büyük öncül - küçük öncül - sonuç şeklinde) yazılmalıdır.
- 5 Gerekçede bu tasım şemasındaki akışı bozacak tarzda, “çünkü” ve “aslında” gibi bağlaçlarla araya yan cümlecikler sokulmaması gerekir.
- 6 Büyük öncülden (la majeure) uygulanacak hukuk kuralı ve (gerekliyse) bu kuralın yorumu ortaya konulmalıdır.
- 7 Uygulanacak kuralın sadece ilgili bölümü aynen veya mealen aktarılmalıdır.

SLAYT 29

- 8 Akabinde yargıç (eğer ihtiyaç varsa) ilgili kuralı yorumlamalı ve kuralla beraber, ona verdiği anlamı (yaptığı yorumu) da açıkça göstermelidir.
- 9 Rehber, özellikle ilk kez yorumlanan kurallar bakımından, yargıcın hangi yorum yöntemini kullandığını da açıklaması gerektiğini belirtmektedir.
- 10 Ayrıca Rehber, eğer uygulanacak kuralın yorumu bir Conseil d'État içtihadına dayanıyorsa, ilgili Conseil d'État kararına açıkça atıf yapılmaksızın, yayımlanmış kararın o içtihadı içeren ilkesel paragraf(lar)ının değişiklik yapılmadan aktarılmasını öngörmektedir.
- 11 Küçük önermede (la mineure), davanın çözümü açısından belirleyici nitelikte olan ve dosyanın incelenmesi neticesinde sübut bulunmuş olaylar (maddî vakıalar), tavsif edilmiş biçimde aktarılmalıdır.
- 12 Sonuç (la conclusion), zaten büyük ve küçük önermeden hareketle ortaya çıkacak ve yazılacaktır.
- 13 Yargıç, davacının talep sonucunu kabul etmişse, gerekçe kısmındaki açıklamasını davacıyı tatmin edecek tek bir sebeple sınırlayabilecektir.
- 14 Fakat yargıç eğer davacının talep sonucunu reddedecekse, kararının gerekçesinde davacının dilekçelerinde formüle ettiği bütün iddiaları / hukukî argümanları açıkça tartışmalı ve her biri hakkındaki kanaatini (yukarıdaki tasım şemasına uyarak) ortaya koymalıdır.

SLAYT 30



OTURUM

1

2

3

4

5

6

7

8

İdari Yargıda Gerekçe ve Yorum

Doç. Dr. Tolga Şirin

Başlık	İdari Yargıda Gerekçe ve Yorum
Süre	90 dk.
Hedefler	<p>Bu oturumun sonunda katılımcılar;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 AİHM'in kullandığı yorum öğretilerini ve yorum metotlarını listeleyebilir. 2 AİHM'in kullandığı yorum öğretilerini ve yorum metotlarını açıklayabilir. 3 "Özel Hukuksal Savlar" diye bilinen başlıkları listeleyebilir. 4 "Özel Hukuksal Savlar" diye bilinen başlıkları açıklayabilir. 5 Klasik yorum (Savignyen) yöntemlerine dair idari yargıdan örnekler sunabilir. 6 Anayasa'dan doğrudan uygulanması, Anayasa'ya uygun yorum ve zımni ilga konularını idari yargı temelli olarak açıklayabilir. 7 Anayasa'nın 90'ıncı maddesinin idari yargıda nasıl kullanabildiğini açıklayabilir. 8 Strazburg içtihadının Danıştay kararlarındaki yerine dair hak temelli olarak örnekler verebilir.
Konular	<ol style="list-style-type: none"> 1 Giriş 2 İnsan Hakları Hukukuna Özgü Yorum Yöntemleri <ul style="list-style-type: none"> • Yaşayan Belge Öğretisi • Özerk Kavramlar Öğretisi • Siyasal Sorun Öğretisi • Pratik Uyuşum Yöntemi • Karşılaştırmalı Hukuk Yöntemi 3 Özel Hukuksal Savlar <ul style="list-style-type: none"> • Evleviyet Savı • Bütünlük Savı • Saçmalık Savı • Tutarlılık Savı 4 Klasik Yorum Yöntemleri <ul style="list-style-type: none"> • Sözel Yorum • Tarihsel Yorum • Amaçsal Yorum • Sistemik Yorum 5 Strazburg ve AYM İçtihatlarının Danıştay Kararlarındaki Kullanımı <ul style="list-style-type: none"> • Anayasa'nın Doğrudan Uygulanması • Anayasa'ya Uygun Yorum • Zımni İlga • Uluslararası Hukuka Uygun Yorum (AY md. 90/Son)
Materyaller	<p>Ek 1 AİHM Binası Fotoğrafları (Slayt)</p> <p>Ek 2 Anayasa'nın 90 ve 148'inci Madde Metinleri (Slayt)</p> <p>Ek 3 Destekleyici Materyal</p>

<p>Materyaller</p>	<p>Ek 4 Muaf-Zorunlu Yazıları (A3) ve bant. Ek 5 Pratik Çalışma-1 (Slayt) Ek 6 Danıştay Kararı - 8. D., E. 2014/1805 K. 2015/4319 T. 6.5.2015. Ek 7 Danıştay Kararı - İdari Dava D. Kur., E. 2007/274 K. 2008/2221 T. 4.12.2008.</p>
<p>Akış <i>Konunun açıklanması anlatımı</i></p>	<p>DİKKAT ÇEKME (5 dk.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Katılımcılara EK-1’de yer alan AİHM binasının fotoğrafı gösterin. 2 Binanın kendilerine ne düşündürdüğünü sorun. 3 Bilgileri aldıktan sonra şu bilgileri aktarınız: <ul style="list-style-type: none"> • Mahkeme’nin ön cephesinin teraziye benzediğini bunun adalete gönderme olduğu; • Camlardan oluşmasının “şeffaflık” ilkesine gönderme olduğu; • Arka cephesinin bir gemiye benzediğini ve bu nedenle “İnsan Haklarının Amiral Gemisi” diye adlandırıldığı. • Mahkeme’nin bahçesinde Avrupa tarihi açısından önem taşıyan sembollere (örn. Berlin duvarından bir kesit gibi) yer verildiği. 4 Bu aktarımlardan sonra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Türkiye için özel bir yerinin olduğunu Anayasa’nın 90 ve 148’inci maddesini (EK-2) ekrana yansıtarak aktarınız. 5 Bu bakımdan Anayasa’ya ve Sözleşme’ye uygun yorumun gerekçelere oldukça önem taşıdığını vurgulayınız. 6 Her hâkimin karar gerekçesi yazarken kaçınılmaz olarak “yorum” yapacağını, bu yorumun özgürlükçü olması gerekliliğini söyleyiniz. 7 Katılımcılardan, Danıştay kararlarında AİHM’in etki ettiğini bildikleri konular/kararları önlerindeki kâğıda not etmelerini isteyin. <p>ETKİLEŞİMLİ POWER POINT SUNUMU (25 dk.)</p> <p>Dikkat çekme etkinliği sona erdikten sonra adayları hedeften şu cümleyle haberdar edin:</p> <p><i>“Türkiye’deki insan hakları literatürü, insan hakları temelli yorumu genellikle AİHM kararlarına odaklanarak açıklamaktadır. Bu modülde ise mercek ters çevrilecek “yorum” konusu ulusal idari yargı kararlarına odaklanılarak açıklanacaktır. Bu bağlamda Danıştayın içtihadında son on yılda kendisine yer bulan AİHM ve AYM kararların aktarılacak ve yorum teorisi bu çerçevede anlatılacaktır.”</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 8 Katılımcılara öncelikle insan hakları hukukuna özgü yorum yöntemlerini anlatınız. Bu çerçevede EK-3’te yer alan destekleyici materyalde ilgili bölümdeki bilgilerden yararlanarak “yaşayan belge öğretisi”, “takter marjı öğretisi”, “özerk kavramlar öğretisi”, “siyasal sorun öğretisi”, “pratik uyum yöntemi” ve “karşılaştırmalı hukuk yöntemi” başlıklarını kısaca aktarın.



Akış

*Konunun
açıklamalı
anlatımı*

- 9 Bu aktarımda yaşayan belge öğretisi uyarınca dinamik ve evrimsel bir yaklaşımın insan haklarına içkin olduğunu özellikle vurgulayın.
- 10 Takdir marjı öğretisi uyarınca ulusal makamlara bırakılan marjdan yargı organlarının da yararlanabileceğini, bu marjın doğrudan idareye bırakılmaması gerektiğini vurgulayın.
- 11 Özerk kavramlar öğretisinin Danıştay'ın benimsediği “maddi yaklaşıma” koşut olduğunun altını özellikle çizin.
- 12 ABD Yüksek Mahkemesinin geliştirdiği siyasal sorun öğretisinin Fransız ve Türk idari yargısında “hükümet tasarrufu” olarak geçtiğini fakat Strazburg organlarının bu yaklaşıma, insan haklarıyla ilgili olduğu denli mesafeli olduğu bilgisini aktarın.
- 13 Pratik uyuşum öğretisinin Alman menşeli olduğunu, “kazan-kazan” formülüne dayalı bu yaklaşım için gerekçelerin bağlayıcılığının önem taşıdığını vurgulayın.
- 14 Karşılaştırmalı hukuk yönteminin 21'inci yüzyılda yaygınlaştığını ve benzer olaylar karşısında diğer ulusal mahkemelerin yaklaşımlarının dikkate değer bir esin kaynağı olabileceğini anlatınız. Türkiye'deki idari yargıda, bu yönde çıkarımlar için Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nin ürettiği “Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi”ne taraf olduğunu hatırlatın. Bu sözleşme uyarınca taraf devletler birbirlerine, bilgi istenen somut duruma özgü ulusal hukukları hakkında resmî kanallarla bilgi sunma yükümlülüğü altındadır. Gerekli yazışmalardan sonra yargıçlar, yabancı hukukun ne olduğunu öğrenebilir ve buna göre karar verebilir.
- 15 Strazburg kararları için 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin “Adalet Bakanlığı” başlıklı birinci bölümünün “Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü”nü düzenleyen 45'inci maddesi bu konuyla ilgili olduğunu aktarın. Bu hükümden Müdürlüğün görevleri arasında “Bakanlığın görev alanına giren konularda uluslararası antlaşmalar ve belgelerle ilgili olarak görüş bildirmek, yapılan çalışmalara ve görüşmelere katılmak, bu antlaşma ve belgeleri Türkçeye çevirtmek, derlemek, arşivlemek, bunları ilgili kurum ve birimlere iletmek” sayılmıştır. Bu bilgiyi mutlaka aktarın.
- 16 Devamla, “EK-3'te yer alan bilgiler ışığında “Özel Hukuksal Savlar” başlığı ile “Klasik Yorum Yöntemleri” başlığındaki bilgileri özlü biçimde aktarın. İlk başlıktaki evleviyet, bütünlük, saçmalık ve tutarlılık savlarına dair birer örnek vererek geçin. Klasik yorum yöntemleri açısından şu bilgileri vurgulayın:
 - Sözel yorum, bütün yorum yöntemlerinin hem çekirdeği hem de dış çepheridir
 - Tarihsel yorum, bağımsız bir yorum yöntemi değildir, tamamlayıcıdır.
 - Amaçsal yorum, “yaşayan hukuk öğretisi” uyarınca norma dinamizm kazandıran yorumdur. Bu yorum yöntemi insan hakları açısından büyük önem taşır. Danıştay'ın “maddi yaklaşımı” amaçsal yoruma uygundur ve bunun devamı gerekir. (Bu bağlamdaki örnekleri daha uzun aktarabilirsiniz)
 - Sistematik yorum da dinamik ve evrimsel yorumun bir parçasıdır. Bu bağlamda Anayasa'ya ve Uluslararası sisteme uygun yorum yaklaşımının çok büyük önem taşır. Modülün devamında bu noktanın üzerinde yoğunlaşılacaktır.

Akış

Konunun
açıklamalı
anlatımı

ETKİNLİK 1: BEYİN FIRTINASI

Amaç: Sistematik yorum bağlamında özellikle Anayasa'nın 90'ncı maddesi ile ilgili farkındalığı arttırmaktır. biçiminin uygulanmasını yaratıcı drama tekniğiyle deneyimlenmesi sağlamaktır.

Süre: 15 dk.

Materyaller: Pratik Çalışma -1 (Ek-3)

- 17 Katılımcılara, Anayasa'nın doğrudan uygulanması, Anayasa'ya uygun yorum ve zımni ilga konularından Ek-3'te yer alan örneklerden bir veya ikişer tanesini aktarınız. Bu aktarımlardan sonra, "zımni ilga" konusundaki görüşlerini sorun. Anayasa md. 90 konusunda 5 dakikalık bir "beyin fırtınası" denilen usule dayalı fikir teatisinde bulunun. (Bu tartışmada md. 90 lehine bir tutum sergilenmesi önem taşır.)
- 18 Katılımcılara Ek-3'te yer alan örnekleri her hak yönünden birer örnek vererek aktarın. Bu aktarımlarda uluslararası hukukun iç hukukun parçası kılınmasının güç olmadığını ve kolaylık içerdiğini vurgulayın.

ETKİNLİK 3: BEYİN FIRTINASI

Amaç: Sözel, amaçsal ve sistematik yorum biçiminin uygulanmasını yaratıcı drama tekniğiyle deneyimlenmesi sağlamaktır.

Süre: 30 dk.

Materyaller: Pratik Çalışma -1 (Ek-4)

Uygulama:

- 19 Ek-4'te yer alan "Zorunlu" ve "Muaf" biçiminde yer alan A3 boyundaki yazıları sınıfın iki yan duvarına yapıştırın.
- 20 Ekrana Ek-5'ye yer alan slaytı yansıtın. Slaytta "*Bahai İnancıyım. Kızımın Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'nden Muaf Tutulmasını İstiyorum*" yazmaktadır. Bu ifadenin altında ise Anayasa'nın 24'üncü maddesindeki "*Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.*" ifadesi yer almaktadır.
- 21 Katılımcılardan bu talebe nasıl yanıt vereceklerini düşünmelerini ve "Zorunlu" ve "Muaf" biçimindeki iki uç arasında nerede duruyorlarsa kalkıp oraya geçmelerini isteyin.
- 22 Bütün katılımcılar yerlerini aldıktan sonra bir sağdan bir soldan olmak üzere "üç cümleyi" aşmamak kaydıyla gerekçelerini sorunuz.
- 23 Tüm katılımcıları dinledikten sonra fikrini değiştirenler varsa yerlerini de değiştirmelerini isteyin. Fikir değiştirenlere bunun nedenini sorun.

24

Not: Bu oturumda doğru veya yanlış yanıtın olmadığını farklı yorum teorilerine göre farklı sonuçlara ulaşılabileceğini birden çok kez vurgulayın.



Akış

*Konunun
açıklamalı
anlatımı*

25 Bu konuda, yoruma bağlı olarak dört farklı yaklaşımın olduğunu aktarın:

- i** Anayasa'daki zorunluluk istisna içermez. Yorum yoluyla istisna türetilemez. Uluslararası sözleşmeler ve mahkeme kararları Anayasa'dan üstün değildir. (Danıştayın yeni görüşü)
- ii** Anayasa'nın öngördüğü zorunlu ders, laik ve çoğulcu bir derstir. Oysa uygulamadaki ders, her ne kadar ismi farklı olsa da içerik itibarıyla "din dersi" niteliğindedir. Hem Anayasa'nın hem de Sözleşme'nin din ve vicdan özgürlüğü dinsel dayatmalardan özgür olmayı ve kişilerin çocuklarını kendi dinlerine/felsefi kanaatlerine uygun eğitim alma hakkını içerir. Dolayısıyla muafiyet mümkündür. (Danıştayın eski görüşü)
- iii** Hasan ve Eylem Zengin kararı ile Mansur Yalçın kararlarının gereği md. 90 uyarınca muafiyeti gerektirir. (Danıştaydaki karşı oy)
- iv** Anayasa, dersin müfredatta zorunlu olmasını gerektirmektedir. Müfredatta zorunluluk, muafiyeti dışlamaz. Nasıl ki beden eğitiminin müfredattaki varlığı ve zorunluluğu, ayağı kırılan öğrencinin bu dersten muaf olmasını dışlamıyorsa aynı durum din kültürü ve ahlak bilgisi dersi için de geçerlidir. (Öğreti görüşü)

ETKİNLİK 3: BÜYÜK GRUP ÇALIŞMASI (OPSİYONEL)

Amaç: Etkinlik aynı norm hakkında, yoruma bağlı olarak taban tabana zıt sonuçlara ulaşılabileceğini göstermektir.

Süre: Kalan süreye bağlı

Materyaller: Pratik Çalışma -2 (Ek-6 ve 7)

Uygulama:

- 26** Katılımcıları dört gruba ayırınız. İlk iki gruba Ek-6'da yer alan kararı, son iki gruba da Ek-7'de yer alan kararı dağıtın.
- 27** Her katılımcıdan kendisine dağıtılan karara katılıp katılmadığını, önlerindeki kâğıda yazmalarını ve etkinlik sonuna kadar saklamalarını isteyin.
- 28** İlk gruptan EK-6'daki karar lehine, ikinci gruptan EK-6'daki karar aleyhine bir yorum yapmasını isteyin.
- 29** Her grubun bir grup sözcüsü seçerek gerekçelerini açıklamalarını isteyin.
- 30** Üçüncü gruptan EK-7'deki karar lehine, dördüncü gruptan EK-7'deki aleyhine bir yorum yapmasını isteyin.
- 31** Her grubun bir grup sözcüsü seçerek gerekçelerini açıklamalarını isteyin.
- 32** Sonra iki karar arasında tutarsızlık görenlerin bu konudaki görüşlerini açıklamalarını isteyin.
- 33** Adaylardan önlerindeki kâğıda yazdıkları yanıt ile yanıtları arasında fark olanlardan veya tartışmalardan sonra fikirleri değişenlerden açıklama yapmalarını isteyin.

<p>Akış</p> <p><i>Konunun açıklanması anlatımı</i></p>	<p>OTURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ (5 dk.)</p> <p>34 Adaylara, etkinliğin başında aldıkları nota (Danıştay kararlarında AİHM'in etki ettiğini bildikleri konular/kararlar) ekleme yapmak isteyip istemediklerini sorun. Varsa hangi kararların dikkatlerini çektiğini kısaca söylemelerini isteyin.</p> <p>35 Zaman varsa, bu konudaki kararları ve konuları tahtaya yazmalarını isteyin.</p> <p>36 Bir sonraki dersin AİHM'in henüz Danıştay kararına yansımamış ama yansması gereken kararları hakkında olacağını söyleyerek dersi tamamlayın.</p> <p>37 Kazanımları tekrarlayarak özetleme yapın.</p>
<p>Kaynaklar</p>	<p>AYM</p> <p>Özkan Şen, B. No: 2012/791, 07/11/2013 Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013 Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 01/10/2013</p> <p>AİHM</p> <p>Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık, ECtHR, 9214/80; 9473/81; 9474/81, 28.05.1985 Albayrak/Türkiye, ECtHR, 38406/97, 31.01.2008 Beker/Türkiye, ECtHR, 27866/03, 24.03.2009 Castells/İspanya, ECtHR, 11798/85, 23/04/1992 Golder/Birleşik Krallık, ECtHR, 4451/70, 21/02/1975 Handyside/Birleşik Krallık, ECtHR, 5493/72, 07.12.1976 Hasan ve Eylem Zengin/Türkiye, ECtHR, 1448/04, 09.10.2007 Kaya ve Seyhan/Türkiye, ECtHR, 30946/04, 15.09.2009 Kokkinakis/Yunanistan, ECtHR, 14307/88, 03.12.1991 Mansur Yalçın ve Diğerleri/Türkiye, ECtHR, 21163/11, 16.09.2004 Marckx/Belçika, ECtHR, 6833/74, 13.06.1979 Mesutoğlu/Türkiye, ECtHR, 36533/04, 14/10/2008 Ruiz-Mateos/İspanya, ECtHR, 12952/87, 23.06.1993 Tyrer/Birleşik Krallık, ECtHR, 5856/72, 25/04/1978 Ünal Tekeli/Türkiye, ECtHR, 29865/96, 16.11.2004</p> <p>İDARİ YARGI</p> <p>Bölge İdare Mahkemesi Kararı - Ankara BİM, 4. İDD, E. 2016/814 K. 2016/712 T. 28.12.2016</p> <p>Danıştay Kararı - 2. D., E. 2016/11199 K. 2020/953 T. 18.2.2020 Danıştay Kararı - 2. D., E. 2016/14500 K. 2019/6859 T. 4.12.2019 Danıştay Kararı - 2. D., E. 2017/4162 K. 2018/2234 T. 3.4.201 Danıştay Kararı - 3. D., E. 2011/4773 K. 2015/1594 T. 24.3.2015 Danıştay Kararı - 3. D., E. 2011/4773 K. 2015/1594 T. 24.3.2015</p>



Kaynaklar

Danıştay Kararı - 3. D., E. 2013/5292 K. 2015/42 T. 21.1.2015
Danıştay Kararı - 4. D., E. 2016/1173 K. 2016/933 T. 7.3.2016
Danıştay Kararı - 5. D., E. 1985/1212 K. 1986/1238 T. 18.11.1986
Danıştay Kararı - 5. D., E. 2004/6676 K. 2007/3517 T. 20/06/2007
Danıştay Kararı - 5. D., E. 2012/9795 K. 2013/2945 T. 10.4.2013
Danıştay Kararı - 5. D., E. 2012/9795 K. 2013/2945 T. 10.4.2013
Danıştay Kararı - 5. D., E. 2014/6558 K. 2015/352 T. 22.1.2015
Danıştay Kararı - 5. D., E. 2016/1225 K. 2016/3005 T. 12.5.2016
Danıştay Kararı - 5. D., E. 2016/1543 K. 2016/906 T. 24.2.2016
Danıştay Kararı - 5. D., E. 2016/17120 K. 2017/20359 T. 26.9.2017
Danıştay Kararı - 5. D., E. 2016/17755 K. 2018/12230 T. 20.3.2018
Danıştay Kararı - 5. D., E. 2016/20423 K. 2019/418 T. 16.1.2019
Danıştay Kararı - 5. D., E. 2016/21224 K. 2018/2372 T. 11.1.2018
Danıştay Kararı - 6. D., E. 2008/12111 K. 2010/10489 T. 24.11.2010
Danıştay Kararı - 6. D., E. 2009/15650 K. 2011/3752 T. 17.10.2011
Danıştay Kararı - 6. D., E. 2011/6116 K. 2015/386 T. 3.2.2015
Danıştay Kararı - 6. D., E. 2012/3082 K. 2016/3589 T. 2.6.2016
Danıştay Kararı - 6. D., E. 2014/6725 K. 2015/1962 T. 2.4.2015
Danıştay Kararı - 6. D., E. 2014/7302 K. 2015/543 T. 4.2.2015.
Danıştay Kararı - 6. D., E. 2014/8019 K. 2015/2645 T. 28.4.2015.
Danıştay Kararı - 6. D., E. 2014/2962 K. 2015/3623 T. 2.6.2015
Danıştay Kararı - 6. D., E. 2015/3936 K. 2020/2488 T. 26.2.2020
Danıştay Kararı - 7. D., E. 2011/2353 K. 2015/1863 T. 8.4.2015
Danıştay Kararı - 7. D., E. 2011/6533 K. 2015/1407 T. 17.3.2015
Danıştay Kararı - 7. D., E. 2013/611 K. 2015/2389 T. 29.4.2015
Danıştay Kararı - 7. D., E. 2014/2109 K. 2018/1925 T. 22.3.2018
Danıştay Kararı - 7. D., E. 2015/4467 K. 2017/935 T. 13.2.2017
Danıştay Kararı - 7. D., E. 2015/5565 K. 2017/1093 T. 20.2.2017
Danıştay Kararı - 7. D., E. 2015/5705 K. 2017/957 T. 14.2.2017
Danıştay Kararı - 7. D., E. 2015/6537 K. 2017/1070 T. 17.2.2017
Danıştay Kararı - 7. D., E. 2016/2234 K. 2017/1177 T. 22.2.2017
Danıştay Kararı - 7. D., E. 2016/2265 K. 2017/1178 T. 22.2.2017
Danıştay Kararı - 8. D., E. 1992/1521 K. 1993/4374 T. 27.12.1993
Danıştay Kararı - 8. D., E. 2004/5352 K. 2006/544 T. 13.2.2006
Danıştay Kararı - 8. D., E. 2006/4107 K. 2007/7481 T. 28.12.2007
Danıştay Kararı - 8. D., E. 2012/11180 K. 2018/2184 T. 18.4.2018
Danıştay Kararı - 8. D., E. 2012/11333 K. YD. T. 16.7.2013.
Danıştay Kararı - 8. D., E. 2012/11643 K. 2013/377 T. 28.1.2013
Danıştay Kararı - 8. D., E. 2013/413 K. YD. T. 12.9.2013
Danıştay Kararı - 8. D., E. 2014/1805 K. 2015/4319 T. 6.5.2015

Kaynaklar

Danıştay Kararı - 8. D., E. 2016/2843 K. 2020/1329 T. 27.2.2020
Danıştay Kararı - 8. D., E. 2016/3040 K. 2017/7 T. 16.1.2017
Danıştay Kararı - 8. D., E. 2016/8865 K. 2020/2604 T. 18.6.2020
Danıştay Kararı - 8. D., E. 2018/648 K. 2020/420 T. 30.1.2020
Danıştay Kararı - 8. D., E.2006/4107, K.2007/481, T. 28.12.2007
Danıştay Kararı - 8. D., E.2007/679, K.2008/1461 T. 29.02.2008
Danıştay Kararı - 9. D., E. 2016/19698 K. 2017/2002 T. 21.2.2017
Danıştay Kararı - 10. D., E. 2010/9929 K. 2014/3373 T. 26.5.2014
Danıştay Kararı - 10. D., E. 2010/9929 K. 2014/3373 T. 26.5.2014
Danıştay Kararı - 10. D., E. 2016/2011 K. 2016/3848 T. 25.10.2016
Danıştay Kararı - 11. D., E. 2011/3388 K. 2014/2674 T. 5.5.2014
Danıştay Kararı - 11. D., E. 2012/4392 K. 2013/6228 T. 7.6.2013
Danıştay Kararı - 12. D., E. 2011/10203 K. 2014/2039 T. 26.3.2014
Danıştay Kararı - 12. D., E. 2012/10793 K. 2016/199 T. 7.4.2016
Danıştay Kararı - 12. D., E. 2013/11287 K. 2016/1119 T. 3.3.2016
Danıştay Kararı - 12. D., E. 2012/12593 K. 2016/2552 T. 26.4.2016.
Danıştay Kararı - 13. D., E. 2015/3585 K. 2015/2833 T 03.08.2015.
Danıştay Kararı - 13. D., E. 2019/3860 K. 2020/491 T. 17.2.2020
Danıştay Kararı - 13. D., E. 2015/4519 K. 2020/1837 T. 8.7.2020
Danıştay Kararı - 14. D., E. 2014/285 K. YD T. 11.11.2014.
Danıştay Kararı - 15. D., E. 2011/9692 K. 2015/3376 T. 28.5.2015
Danıştay Kararı - 15. D., E. 2013/10910 K. 2018/2805 T. 22.3.2018
Danıştay Kararı - 15. D., E. 2013/12191 K. 2018/3888 T. 19.4.2018
Danıştay Kararı - 15. D., E. 2013/13638 K. 2018/3370 T. 5.4.2018;
Danıştay Kararı - 15. D., E. 2013/14375 K. 2015/5726 T. 07.10.2015
Danıştay Kararı - 15. D., E. 2013/4574 K. 2016/3706 T. 23.5.2016
Danıştay Kararı - 16. D., E. 2015/4617 K. 2015/3807 T. 16.6.2015
Danıştay Kararı - 17. D., E. 2015/6988 K. 2016/3871 T. 18.5.2016
Danıştay Kararı - IBK., E. 1968/8 K. 1973/14 T. 22.12.1973
Danıştay Kararı - IBK., E. 1972/2 K. 1973/10 T. 14.4.1973
Danıştay Kararı - IBK., E. 1977/1 K. 1980/2 T. 12.6.1980
Danıştay Kararı - IBK., E. 2018/1 K. 2018/4 T. 12.12.2018
Danıştay Kararı - İDDK, E. 2007/274 K. 2008/2221 T. 4.12.2008
Danıştay Kararı - İDDK., E. 2018/3658 K. 2020/633 T. 9.3.2020



Gerekçede Yorum

Doç. Dr. Tolga Şirin

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi



SLAYT 1



ANAYASA MD. 90/4

« Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004- 5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.»

SLAYT 2

ANAYASA MD. 148

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

SLAYT 3

- **İSTEM:** Bahai İnancıyım. Kızımın Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinden Muaf Tutulmasını İstiyorum.

- **ANAYASA MD. 24:** “Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcisinin talebine bağlıdır. “

SLAYT 4

OTURUM

1

2

3

4

5

6

7

8

İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Gerekçe

Doç. Dr. Tolga Şirin

Başlık	İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Gerekçe
Süre	90 dk.
Hedefler	<p>Bu oturumun sonunda katılımcılar;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Gerekçeli karar alma hakkının davada ileri sürülen her savın yanıtlanmasını neden zorunlu kılmadığını açıklayabilir. 2 Dördüncü derece yargı yeri doktrinini tanımlar ve bunun, gerekçeli karar alma hakkı ile ilişkisini açıklayabilir. 3 Gerekçe sorununun yargılamanın farklı aşamalarında nasıl giderilebileceğini açıklayabilir. 4 Gerekçeli karar alma hakkı ihlalinin nasıl giderilebileceğini açıklayabilir. 5 Gerekçeli karar alma hakkı ihlallerinin görünümünü sayabilir.(listeleyebilir) 6 Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar alma hakkı bağlamında verdiği ihlal kararlarından örnekler sunabilir.
Konular	<ol style="list-style-type: none"> 1 Giriş 2 İlkesel Belirlemeler 3 İhlal Görünümleri <ul style="list-style-type: none"> • Yokluk • Yetersizlik • Eksiklik • Öğrenilmezlik • İlgisizlik • Çelişiklilik • Hukuksuzluk 4 İdari Yargıdan Örnekler <ul style="list-style-type: none"> • İçtihadattan Sapma • Bilirkişi Raporları • Mevzuattan Sapma • Bilgi, Belge ve Delilleri
Materyaller	<p>Ek 1 Kullanma Kılavuzu Ek 2 Basmakalıp Gerekçe Ek 3 İstatistik Ek 4 AYM Tanımı Ek 5 Anayasa Hükümü Ek 6 İlkesel Belirlemeler Ek 7 İhlal Görünümleri Ek 8 Cherry Picking Ek 9 AYM İçtihadındaki Kümelenmeler Ek 10 Pratik Çalışma 1 Ek 11 Pratik Çalışma 2 Ek 12 Pratik Çalışma 3 Ek 13 Destekleyici Materyal</p> <p>Katılımcı sayısı kadar boş kâğıt ve renkli kalem.</p>

Akış

Konunun
açıklamalı
anlatımı

ETKİLEŞİMLİ POWER POINT SUNUMU (30 dk.)

- 1 Katılımcılara gerekçeli karar alma hakkı konusunda bildiklerini yazmaları için 2 dakika verin. Bu yazdıklarını katlayıp bir kenara koymalarını isteyin.
- 2 Ekranı bir cep telefonu kullanma kılavuzunda yer alan EK-1'i yansıtın ve kendilerine ne gördüklerini sorun. Bu resmin, cep telefonu hakkında hiçbir bilgisi olmayan biri için bir anlam ifade edip etmediğini sorun. Yanıtları kısaca alın.
- 3 Ekranı EK-2'yi yansıtın ve ilk resim ile ikinci resim arasında bir benzerlik bulup bulmadıklarını sorun. Yanıtları kısaca alın.
- 4 Eğer zamanınız varsa (isteğe bağlı olarak) EK-3'ü yansıtarak gerekçeli karar alma hakkına bağlı ihlallerin istatistiksel yoğunluğuna dikkat çekin.
- 5 Ekranı EK-4 yansıtın ve Anayasa Mahkemesinin gerekçe kavramına ilişkin tanımını adaylara okutun.
- 6 Ekranı EK-5'i yansıtın. Bunu, Anayasa'nın "her türlü" yargı kararı için gerekçe aradığını vurgulayarak sesli biçimde okuyun. "Karar" kavramının "hüküm" kavramından daha geniş bir anlam taşıdığını vurgulayın. Bu noktada adaylara şu bilgileri vermek anlamlı olabilir:

Gerekçeli karar alma hakkının ulusal hukuktaki başlıca dayanağı Anayasa'nın 142'inci maddesidir. Bu hükme göre: "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

Söz konusu hüküm son derece açıktır ve diğer yargı kolları gibi idari yargı alanında da bütün karar biçimlerini kapsar. Ayrıca hakkın özneleri açısından bir ayrıma gidilmediği için bu hak, çocuklar ve yetişkinler, yurttaşlar ve yabancılar, gerçek ve tüzel kişiler arasında ayırım yapılmaksızın bütün kişilere tanınmış bulunmaktadır. Tüm özneler içinde bireysel başvuru yapamayan tek özne kamu tüzel kişisidir. Fakat bu usuli sapma bile onlar hakkındaki kararlar için gerekçe yazma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Bu konuda daha fazla bilgiyi EK-13 metninde yer alan "Giriş" başlığı altındaki bilgileri aktarınız.

- 6 Ekranı EK-6'ı yansıtın. Bu listedeki belirlemelerin hem Anayasa Mahkemesi hem de Strazburg organlarının içtihatlarından çıkarıldığını söyleyin. Her bir belirleme için kısa bir açıklama getirin. Bunu yaparken Rehber'de sunulan detaylı açıklamaları göz önünde bulundurabilirsiniz.

Bu konuda daha fazla bilgiyi EK-13 metninde yer alan "İlkesel Belirlemeler" başlığı altındaki bilgileri aktarınız. Buna göre şu bilgileri mutlaka sunduğunuzdan emin olun: (1) İleri Sürülen Her Savın Yanıtlanması Zorunlu Değildir, (2) İspat Yükü Başvurucudadır, (3) Dördüncü Yargı Yeri Doktrini Uygulama Bulur, (4) Yargılamanın Bütününe Dikkate Almak Gerekir, (5) Gerekçeli Karar Alma Hakkı İhlali Kolaylıkla Giderilebilir Niteliktedir.



Akış
Konunun
açıklamalı
anlatımı

- 7** Ekran EK-7'yi yansıtın. Burada sayılan ihlal görünümlerinin sınırlı sayıda olmadığını, her bir akademik çözümlemede yeniden üretilebileceğini fakat bu listenin konunun “tomografisini” ortaya koyduğunu ifade edin.

Bu konuda daha fazla bilgiyi EK-13 metninde yer alan “İhlal Görünümleri” başlığı altındaki bilgileri aktarınız. Buna göre şu bilgileri mutlaka sunduğunuzdan emin olun: (1) Yokluk, (2) İlgisizlik, (3) Yetersizlik, (4) Çelişkililik, (5) Eksiklik, (6) Hukuksuzluk, (7) Öğrenilmezlik.

- 8** Ekran EK-9'u yansıtın. Anayasa Mahkemesinin kararlarında idari yargı özelinde görülen “gerekçeli karar alma hakkı” ihlali biçimlerini gösteren bu slayttaki kategorileri sesli biçimde okuyun. Her örnek için bir veya iki adaya tahmini bir açıklamada bulunmalarını isteyin. Bunu yaparken aktarımların şu bilgilerin dışına çıkmamasına dikkat edin:

“Anayasa’daki hakların etkili bir biçimde korunması için, davaya bakan mahkemelerin Anayasa’nın 36. maddesine göre “ tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi” vardır. Strazburg organlarının içtihatlarına göre bir mahkemenin davaya yaklaşımı, başvuruçuların iddialarına yanıt vermekten ve başvuruçuların temel şikayetlerini incelemekten kaçınmalarına neden olması halinde Sözleşme’nin 6. maddesi davanın düzgün bir biçimde incelenmesi hakkı bakımından ihlal edilmiş olur.

Öte yandan mahkemelerin, başvuruçuların önemli bazı iddialarına yanıt vermemiş olması, kişinin iddialarının incelenmesi hakkının yanında, adil yargılanma hakkının önemli gerekliliklerinden biri olan mahkemelerin kararı gerekçelendirme yükümlülüğü ile de ilişkilidir. Zira bir muhakemede usule ilişkin koruma sağlayan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri olan gerekçeli karar hakkı da kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi çeşitli kararlarında, Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin, adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Derece Mahkemeleri, kararların yapısı ve içeriği ile ilgili olarak geniş bir takdir yetkisine sahiptirler. Özellikle taraflarca ileri sürülen kanıtların kabulü ve değerlendirilmesi öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Bu nedenle, açıkça keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün kabul edilebilir olup olmadığına, değerlendirme şekline veya aslında başvuruçunun suçlu olup olmadığına karar vermek, Anayasa Mahkemesinin görevi değildir.

Buna karşın mahkemeler, “kararlarını hangi temele dayandırdıklarını yeterince açık olarak belirtme” yükümlülüğü altındadırlar. Bu yükümlülük, tarafların temyiz hakkını kullanabilmeleri için gerekli olmasının yanı sıra tarafların, muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun bir biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, toplumun kendi adına verilen yargı kararlarının sebeplerini öğrenmelerinin sağlanması için de gereklidir.

Mahkemelerin bu yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya, karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılabilir. Bu nedenle, bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği,

Akış
*Konunun
açıklamalı
anlatımı*

davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Bununla birlikte muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması halinde, davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir.

Ayrıca, insan haklarına ilişkin güvencelerin soyut ve teorik olarak değil, uygulamada ve etkili bir şekilde sağlanması gerekir. Buna göre, mahkemelerin ileri sürülen iddia ve savunmalara şeklen cevap vermiş olmaları yeterli olmayıp, iddia ve savunmalara verilen cevapların dayanaksız olmaması, mantıklı ve tutarlı olması da gerekir. Diğer bir ifadeyle mahkemelerce belirtilen gerekçeler, davanın şartları dikkate alındığında makul olmalıdır.

Makul gerekçe, davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Gerekçelendirme, davanın sonucuna etkili olay, olgu ve argümanları açıklamak yükümlülüğü olmakla birlikte, bu şekildeki gerekçelendirmenin mutlaka detaylı olması şart değildir. Ancak gerekçelendirmenin, iddia ve savunmadan birinin diğerine üstün tutulma sebebinin ve bu kapsamda davanın taraflarınca gösterilen delillerden karara dayanak olarak alınanların mahkemelerce kabul edilme ve diğerlerinin reddedilmesi hususunda, makul dayanakları olan bir bilgilendirmeyi sağlayacak ölçü ve özene sahip olması gerekmektedir.

Zira bir davada tarafların, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün içerik ve kapsamı ile bu hükme varılırken mahkemenin neleri dikkate aldığı ya da almadığını gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması “gerekçeli karar hakkı” yönünden zorunludur.

Aksi bir tutumla, mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında “ilgili ve yeterli bir yanıt” vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olabilecektir.

Bu konuda daha fazla bilgiyi EK-13 metninde yer alan “İdari Yargıdan Örnekler Belirlemeler” başlığı altındaki bilgileri dikkate alınız. Gerektiğinde bu örnekleri aktarınız.

- 9 Son olarak burada verilen kategorilerin anlamının, devam eden pratik çalışmalar sırasında somutlaştırılacağını vurgulayın.

Son 60 Dakika

ETKİNLİK 1: KÜÇÜK GRUP ÇALIŞMASI

Amacı: Kısaca etkinliğin amacını belirtin.

Süre: 25 dk.

Materyaller: Pratik Çalışma -1

Uygulama:



Akış

Konunun
açıklamalı
anlatımı

- 10** Katılımcıları dörder kişilik beş farklı gruba ayırın. Ayrımda, cinsiyetler arası dağılımı gözetin. Her gruba bir sayı verin. Ek-10'daki "Pratik Çalışma-1"i dağıtın. Her bir gruba (grup sayısına göre) bir olay verin. Her gruptan kendilerine verilen olayda (i) başvuruçunun nasıl bir sav ileri sürebileceğini, (ii) AYM'nin nasıl bir karar vermiş olabileceğini yazmalarını isteyin.
- 11** Her gruptan kendi yanıtlarını ardışık gruba iletmelerini isteyin. Ardışık gruplardan yanıtı kendi aralarında okumalarını ardından sırayla kendilerine verilen yanıtı açıklamalarını isteyin.
- 12** Bu etkinlik sırasında katılımcılara, gerektiğinde "mevzuattan sapma" konusunda ilgili bilgileri verin.
- 13** Bu etkinlikteki soruların yanıtları, sırasıyla Anayasa Mahkemesinin şu kararlarında bulunmaktadır. Bu bilgileri, eğer gerekli olursa katılımcılarla paylaşın.
- Mehmet Letif Karatay ve diğerleri, B. No: 2014/2870, 28/9/2016.
 - Celal Çetin, B. No: 2017/26301, 15/9/2020.
 - Ruşen Melih Nebigil, B. No: 2014/2037, 17/7/2018.
 - Yavuzlar Nakliyat Turizm Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/3914.
 - Erkan Akış ve diğerleri, B. No: 2013/6133, 13/4/2016.

ETKİNLİK 2: BEYİN FIRTINASI

Amaç: Katılımcıların verilen bir vaka üzerinde tartışması.

Süre: 30 dk.

Materyaller: Pratik Çalışma 2

Uygulama:

- 14** Katılımcılara Ek-11'deki "Pratik Çalışma-2"yi dağıtın. Olaylara ilişkin metni ekrana da yansıtın. Katılımcılardan, kendilerini Anayasa Mahkemesi /Strazburg yargıcıymış gibi hareket etmelerini ve hep birlikte "beyin fırtınası" yaparak başvuruyu müzakere etmeleri isteyin. Bu sırada konuyu ve tartışmayı alt sorularla derinleştirin.
- 15** Bu etkinlik sırasında katılımcılara, gerektiğinde "mevzuattan sapma" konusunda ilgili bilgileri verin. Bu etkinlik, Anayasa Mahkemesinin Agah Aral ve diğerleri (B. No: 2016/13031, 29/9/2020) kararından alınmıştır. Söz konusu kararın künyesini, eğer gerekliyse, adaylarla paylaşabilirsiniz.

ETKİNLİK 3: TÜM GRUP TARTIŞMASI

Amaç: Verilen olayda Danıştay'ın ve Anayasa Mahkemesinin kararının tartışılması

Süre: 25 dk

Materyaller: Pratik Çalışma 3

Uygulama:

<p>Akış</p> <p><i>Konunun açıklanması anlatımı</i></p>	<p>16 Katılımcılara Ek-12'deki "Pratik Çalışma-3"yi dağıtın. Verilen olayda Danıştay'ın ve Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı vermediğini söylenip serbest değerlendirme yapmalarını isteyin. Bu bağlamda her türlü kaynak kullanımının serbest olduğu bilgisini paylaşın.</p> <p>17 Tartışmaları, (Anayasa Mahkemesinin bu olayda gerekçeli karar alma hakkı bağlamında ihlal kararı verdiği bilgisi) ışığında fakat bu bilgiyi paylaşmadan yönetin.</p> <p>18 Tartışmaların sonunda söz konusu etkinliğin AYM'nin Seyhan İlğaz (B. No: 2014/7475, 17/7/2018) kararından türetildiğini ve "ihlal kararı" olduğunu belirtin.</p> <p>OTURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ (10 dk.)</p> <p>Adaylara, etkinliğin başında gerekçeli karar alma hakkı konusunda bildiklerini yazdıkları kâğıdı yeniden açmalarını ve eğer eklemek istedikleri yeni öğeler varsa bunu da dağıtacağınız renkli kalemle yazmalarını isteyin.</p> <p>Bu çıktıları (isteğe bağlı olarak) okutun. Arzu edenlerin bu kâğıdı panoya asmalarını isteyin.</p> <p>Kazanımları tekrarlayarak özetleme yapın.</p> <p>Son olarak gerekçenin sadece adil yargılanma hakkı ile ilgili olmadığını, somut davada bir temel hakla ilişki varsa, hak çatışmasının çözümünde gerekçenin yaşamsal olduğunu ve Türkiye'deki diğer maddi haklarla ilgili ihlallerin çoğunun böylesi gerekçelerin bulunmamasından kaynaklandığını söyleyin ve bir sonraki oturumda bu konunun ele alınacağını belirterek oturumu kapatın.</p>
<p>Kaynaklar</p>	<p>Abbas Emre, B. No: 2014/5005, 6/1/2016.</p> <p>Abdulkerim Akkuş, B. No: 2013/5204, 24/3/2016.</p> <p>Aydın Çelik, B. No: 2013/4635, 23/3/2016.</p> <p>Abdullah Ay, B. No: 2015/17110, 28/11/2018.</p> <p>Abdurrahman Dil ve Mehmet Sait Dil, B. No: 2013/5163, 24/2/2016.</p> <p>Adem Yolcu ve diğerleri, B. No: 2015/13454, 20/3/2019.</p> <p>Agah Aral ve diğerleri, B. No: 2016/13031, 29/9/2020.</p> <p>Akın Tekkurt, B. No: 2016/8451, 20/10/2020.</p> <p>Ali Dikbaş, B. No: 2014/17737, 22/3/2017.</p> <p>Ayşen Esen Danacı, B. No: 2017/17765, 3/6/2020, § 42.</p> <p>Bayram Ali Devocioğlu, B. No: 2017/39387, 15/9/2020.</p> <p>Buğrahan Babacan, B. No: 2013/9661, 9/9/2015.</p> <p>Burak Bulut ve diğerleri, B. No: 2015/17344, 11/12/2018.</p> <p>Burak Şendir, B. No: 2015/278, 9/5/2019.</p>



Kaynaklar

- Bünyamin Kaçmaz, B. No: 2015/19038, 20/3/2019.
Celal Asan, B. No: 2014/15507, 27/12/2017.
Celal Çetin, B. No: 2017/26301, 15/9/2020.
Celal Pörklü, B. No: 2014/16542, 8/3/2017.
Dalbay Taş İmalatı Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2014/3210, 16/6/2016.
De Moor/Belçika, B. No: 37971/97, 23/07/1994.
Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. (2), B. No: 2013/3915, 10/3/2016.
Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. (2), B. No: 2013/3915, 10/3/2016.
Emine Akkuş, B. No: 2013/5321, 23/2/2016.
Emine Yetiştirme ve diğerleri, B. No: 2013/4496, 20/4/2016.
Emre Ekin, B. No: 2016/7568, 27/2/2020.
Erkan Akış ve diğerleri, B. No: 2013/6133, 13/4/2016.
Fadil Çetinkaya, B. No: 2013/5736, 9/3/2016.
Faruk Aktaş, B. No: 2015/19042, 6/3/2019.
Faruk Büyük, B. No: 2015/17044, 11/12/2018
Firuze Batır ve diğerleri, B. No: 2014/6420, 8/3/2017.
García Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21/1/1999.
Gökhan Özdemir, B. No: 2015/3616, 14/11/2018.
Gülamir Bozma, B. No: 2013/4569, 14/4/2016.
Hadianastassious/Yunanistan, B. No: 12945/87, 16/012/1992.
Hakan Salas, B. No: 2015/14216, 7/3/2019.
Hamidiler Tarım Ürünleri Sanayi ve Ticaret A.Ş., B. No: 2015/18957, 9/6/2020.
Hanifi Dil ve Zeki Dil, B. No: 2013/5191, 10/3/2016.
Hayrettin İçyer ve Nurettin İçyer, B. No: 2014/3420, 28/9/2016.
Hekber Tamer, B. No: 2014/17564, 22/3/2017.
Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015.
İbrahim Zenkin ve Recep Arda, B. No: 2016/2772, 16/1/2020.
Kenan Baz, B. No: 2013/4986, 20/4/2016.
Kenan Özteriş, B. No: 2012/989, 19/12/2013.
Kıyasettin Aydemir, B. No: 2016/12492, 8/9/2020.
Latif Hacıbekiroğlu, B. No: 2014/6011, 22/9/2016.
Levent Karaca, B. No: 2013/9131, 12/7/2016.
Mehmet Akkuş, B. No: 2013/4266, 23/2/2016. Mehmet Başaran, B. No: 2013/4565, 10/3/2016.
Mehmet Letif Karatay ve diğerleri, B. No: 2014/2870, 28/9/2016.
Mehmet Şirin Çelik, B. No: 2013/9215, 30/3/2016.
Mustafa Kahraman, B. No: 2014/2388, 4/11/2014, § 52 vd.
Mükremin Eroğlu, B. No: 2013/9025, 6/1/2016.
Nail Hacımamoğlu, B. No: 2016/8362, 30/9/2020.
O.H., B. No: 2013/3156, 15/12/2015.

<p>Kaynaklar</p>	<p>Ramazan Ayder, B. No: 2013/5690, 23/3/2016. Recep Aydın ve diğerleri, B. No: 2014/7260, 12/1/2017. Ruşen Melih Nebigil, B. No: 2014/2037, 17/7/2018. Sabri Oruç, B. No: 2014/4863, 29/9/2016. Sadık Kısa, B. No: 2014/6919, 5/10/2017. Sahibe Çelik ve Necla Çelik, B. No: 2013/4899, 20/1/2016. Sarıdağlar İnşaat ve Tic. A.Ş., B. No: 2017/24735, 9/9/2020. Seyhan İlğaz, B. No: 2014/7475, 17/7/2018. Sıdık Kıran ve diğerleri, B. No: 2013/7774, 20/4/2016. Yavuzlar Nakliyat Turizm Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/3914, 10/3/2016</p>
<p>Eğitmen için Notlar</p>	<p>İlk 30 Dakika</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Adaylara gerekçeli karar alma hakkı konusunda bildiklerini yazmaları için 2 dakika veriniz. Bu yazdıklarını katlayıp bir kenara koymalarını isteyiniz. 2 Ekranı bir cep telefonu kullanma kılavuzunda yer alan EK-1'i yansıtın ve kendilerine ne gördüklerini sorun. Bu resmin, cep telefonu hakkında hiçbir bilgisi olmayan biri için bir anlam ifade edip etmediğini sorun. Yanıtları kısaca alın. 3 Ekranı EK-2'yi yansıtın ve ilk resim ile ikinci resim arasında bir benzerlik bulup bulmadıklarını sorun. Yanıtları kısaca alın. 4 Eğer zamanınız varsa (isteğe bağlı olarak) EK-3'ü yansıtarak gerekçeli karar alma hakkına bağlı ihlallerin istatistiksel yoğunluğuna dikkat çekiniz. 5 Ekranı EK-4'ü yansıtın ve Anayasa Mahkemesinin gerekçe kavramına ilişkin tanımını adaylara okutun. 6 Ekranı EK-5'ü yansıtın. Bunu, Anayasa'nın "her türlü" yargı kararı için gerekçe aradığını vurgulayarak sesli biçimde okuyun. "Karar" kavramının "hüküm" kavramından daha geniş bir anlam taşıdığını vurgulayın. Bu noktada adaylara şu bilgileri vermek anlamlı olabilir: <p>Gerekçeli karar alma hakkının ulusal hukuktaki başlıca dayanağı Anayasa'nın 142'nci maddesidir. Bu hükme göre: <i>"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."</i></p> <p>Söz konusu hüküm son derece açıktır ve diğer yargı kolları gibi idari yargı alanında da bütün karar biçimlerini kapsar. Ayrıca hakkın özneleri açısından bir ayrıma gidilmediği için bu hak, çocuklar ve yetişkinler, yurttaşlar ve yabancılar, gerçek ve tüzel kişiler arasında ayırım yapılmaksızın bütün kişilere tanınmış bulunmaktadır. Tüm özneler içinde bireysel başvuru yapamayan tek özne kamu tüzel kişisidir. Fakat bu usuli sapma bile onlar hakkındaki kararlar için gerekçe yazma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.</p>



Gereğçeli karar alma hakkı ilk kez 1961 Anayasası (md. 135) döneminde Anayasa'ya girmiştir. 1982 Anayasası ile aynı cümle kalıbına göre yer verilen bu hükmün gereğçesine bakıldığında bu düzenlemeye yer verme nedeni şöyle açıklanmıştır: “(...) Bazı yargı mercilerinin kararlarının tamamen gereğçesiz ve çok zaman bir satırdan ibaret olması şeklindeki mahzurları önlemek maksadıyla maddenin son fıkrası sevk edilmiştir.”

Bu madde gereğçesinde de görüldüğü gibi yargı kararlarındaki gereğçe sorunu, Türkiye'nin oldukça köklü ve yapısal sorunlarından biridir. Gereğçeli karar alma hakkı aynı zamanda Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerden de türeyen bir haktır. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinde bu hakka açıkça yer verilmemişse de bu hakkın “hakkaniyete uygun yargılama” hakkının bir parçası olduğu kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin “adil yargılanma hakkı” başlıklı 14'üncü maddesi yönünden de durum benzerdir.

Gereğçeli alma hakkı bağlamında hem Anayasa Mahkemesinin hem de burada adı geçen uluslararası insan örgütlerinin yaklaşımları koşuttur. Bu yaklaşıma göre, bir davayı gören derece mahkemeleri, yürürlükteki normları yorumlama ve somut olaya uygulama biçimi konusunda belli takdir marjından yararlanır. Fakat mahkemeler, bu marjdan yararlanırken ulaştıkları sonucu yani kararlarının dayanaklarını yeterli açıklıkta belirtmek zorundadır. Bu hak, davanın taraflarının temyiz haklarını etkili ve işlevsel biçimde kullanmalarını sağlamanın da ön koşuludur. Gereğçesiz bir karar, kanun yolunu hayali bir çare hâline getirir.

- 7 Ekran **EK-6'i** yansıtın. Bu listedeki belirlemelerin hem Anayasa Mahkemesi hem de Strazburg organlarının içtihatlarından çıkarıldığını söyleyin. Her bir belirleme için kısa bir açıklama getirin. Bunu yaparken aşağıdaki bilgileri vermek size yardımcı olacaktır:

(1) İleri Sürülen Her Savın Yanıtlanması Zorunlu Değildir. Gereğçeli karar alma hakkı yargı mercilerine, davanın taraflarının ileri sürdüğü her konuyu özel olarak tartışma ve bunlara ayrı ayrı yanıt verme yükümlülüğü getirmez. Konunun temel nitelikte olması ve davada ulaşılabilecek sonuca etki edecek esaslı bir nitelik taşıması gerekir. Bunu şöyle somutlayabiliriz: Somut olayda mahkeme, başvurunun kanıtlarıyla birlikte ortaya koyduğu iddiayı yerinde bulsaydı, davanın diğer tarafının talebini reddetmek zorunda kalacaksa bu sava bir yanıt vermesi gerekir. Mahkemenin sessizliğinden otomatikman “zımnî ret” sonucuna ulaşamaz. Böylesi bir olasılıkta dahi mahkemenin söz konusu savı ihmal etmeyi mi yoksa reddetmeyi mi amaçladığı konusunun açıklığa kavuşturulması gerekir. Fakat şu noktanın altı yeniden çizilmelidir: Bu dahi her sava açıklık kazandırma yükümlülüğü getirmez. Aksi bir düşünce, gereksiz olduğu kadar yargı mercilerinin iş yükünü aşırı derecede arttıracığı için zararlıdır da. Bu temel hakkın yerine getirilmesi, yargılama sürecinin felce uğramasına neden olmamalıdır.

(2) İspat Külfeti Başvurucudadır. İnsan hakları/anayasa yargısında, gereğçeli kararalmanın ihlali edildiğini düşünen kişi, bu iddiasını kanıtlamakla yükümlüdür. Bunu somutlayacak olursak; gereğçeli karar alma hakkının ihlali edildiğini düşünen

kişi, bir yargılama sürecinde ileri sürdüğü savın görülen dava açısından temel nitelikte olduğu ve davanın sonucunu etkileyecek denli esaslı olduğunu açık ve kesin biçimde ve kanıtlarıyla birlikte ortaya koyma yükümlülüğü altındadır. Soyut iddialara yanıt verilmemesi, hakkın ihlal edildiği anlamına gelmez.

(3) Dördüncü Yargı Yeri Doktrini Uygulama Bulur. Anayasa Mahkemesi veya İnsan Hakları Mahkemesi, yargılama sürecinde bir “süper temyiz mahkemesi” veya (ilk derece, istinaf ve temyizden sonra gelen ve aynı esaslarla inceleme yapan) dördüncü yargı mercii değildir. Öte yandan, bu organlar “yetki ikamesi” yaparak ayrıntılı bir gerekçe incelemesine de girişmez. Bu bakımdan davada ileri sürülen savın haklı olup olmadığına karar verme yetkisi anayasa yargısına düşmez. Bu konuda karar verme yetkisi, uzman mahkemelerindedir. İnan hakları/anayasa yargısı söz konusu savın ciddiliğine ve bu ciddi sava yanıt verilip verilmediğine odaklanır. Bundan daha öteye geçilmek onları bir tür temyiz mercii kılar. Bu sınırı veya daha doğru ifadeyle “sınır hattı”nı aşmamak kaydıyla, söz konusu organlar, keyfilik durumlarında ve gerekçede makul olmayan sorunların bulunduğu zamanlarda devreye girerler.

(4) Yargılamanın Bütünü Dikkate Almak Gerekir. Yargılama süreci bir bütündür. Bu bakımdan bir yargı merciinin gerekçeli karar alma hakkına ilişkin kusurlu davranmış olması otomatikman ihlal sonucu doğurmaz. Başvurucuların temyiz hakkını ihlal etmemesi kaydıyla bir yargı organının gerekçeli karar alma hakkını karşılamayan kararı, farklı bir organ tarafından giderilebilir. Öte yandan, bir yargı mercii, aynı yargılama sürecinde daha önce verilmiş olan ilgili ve yeterli bir karara atıf yapmaktan ibaret tutumu da -kural olarak- ihlal yaratmayabilir.

(5) Gerekçeli Karar Alma Hakkı İhlali Kolaylıkla Giderilebilir Niteliktedir. Gerekçeli karar alma hakkının ihlal edildiğinin tespit edilmesi, her koşulda, bütün bir yargılama sürecinin en baştan başlatılmasını veya ulaşılan sonucun değiştirilmesini gerektirmez. Kimi durumlarda bazı usuli süreçlerin yenilenmesi ve buna göre farklı sonuçlara ulaşmak mümkün olabileceği gibi, sadece ilgili ve yeterli gerekçe yazıp aynı sonuca ulaşarak da ihlalin giderilmesi mümkün olabilmektedir. Gerekçeli karar alma hakkı, tıpkı adil yargılanma hakkının diğer unsurlarında olduğu gibi, “sonuç yükümlülüğü” getirmez. Mahkeme, ulaştığı sonuçta haklı bile olsa, salt ilgili ve yeterli bir gerekçe sunmadığı için ihlal oluşabilir, duruma göre devletin tazminat yükümlülüğü söz konusu olabilir.

- 8** Ekran **EK-7’yi** yansıtın. Burada sayılan ihlal görünümünün sınırlı sayıda olmadığını, her bir akademik çözümlemede yeniden üretilebileceğini fakat bu listenin konunun “tomografisini” ortaya koyduğunu ifade edin. Bu çerçevede şu bilgileri sunum eşliğinde katılımcılara aktarın:

(1) Yokluk. Bir kararda hiç gerekçe yazılmamış olmasının bir ihlal yaratacağı açıktır. Böyle bir durumda biçimsel bile olsa ortada bir gerekçe yoktur. Dolayısıyla ihlalin varlığı açık seçiktir.



(2) İlgisizlik. Bir yargı merciinin görüntüde bir gerekçe sunmuş olması gerekçeli karar alma hakkının karşılandığı anlamına gelmez. Bu bakımdan gerekçenin uzun olması ve pek çok belirleme içermesi de tek başına bir anlam taşımaz. Önem taşıyan nokta, bu açıklamaların çözümlenmekte olan uyumsuzlukla ilişkilendirilmiş olmasıdır. Örneğin öğretiden çeşitli görüşleri aktaran, çeşitli yüksek yargı organlarının insan hakları mahkemelerinin kararlarını arka arkaya sıralayan bir gerekçe ilk bakışta dolu ve iddialı gibidir. Gelgelelim bunların somut olayla ilgisi kurulmadığı müddetçe bunlar bir makyajdan öteye geçmez. Böylesi açıklamalar, gerekçeli karar alma hakkını karşılamaz. Yorum teorisinde ve argümantasyon kuramında “kiraz toplama” (cherry picking) olarak ifade edilen, etik sorunlarla malul bu “pazarıcı taktiği”nden kaçınılmalıdır. (Bu bilgiyi aktarırken EK-8 slaytını yansıtmak anlatımı güçlendirebilir.)

(3) Yetersizlik. Bir kararın görünürde biçimsel olarak gerekçesinin olması o gerekçenin maddi anlamda yeterli olduğu anlamına gelmez. Örneğin sadece kanunun lafzını tekrar eden veya bir takım soyut hukuk ilkelerine ve kurallarına gönderme yapan gerekçeler yetersizlikle maluldür. Strazburg içtihadından bir örnek vermek gerekirse; avukatlıktan çıkarılan bir kişinin yeniden baroya kaydolmak için yaptığı başvurunun, “on yıl geçmesi ve istisnai koşulların ortaya çıkması” koşuluna bağlayan bir kurala atıfla reddedildiği bir olayda söz konusu gerekçe “yetersiz” sayılacaktır. Uygulamada “iş yükü” bahanesiyle kullanılan “şablon”lar veya yasanın tekrarından ibaret açıklamalar, yetersiz gerekçelerin yaygın örneklerindedir. Öte yandan, tarafların esaslı savlarına yanıt vermeyen bir gerekçenin de “yetersiz gerekçe” kategorisi içinde sayılması mümkündür. Bu son kategori, ihlal kararlarının da önemli çoğunluğunu oluşturmaktadır.

(4) Çelişkililik. Bir kararın gerekçesi kendi içinde tutarlı olmalıdır. Karardaki tutarsızlıklar, gerekçeli karar alma hakkının ihlaline neden olur. Bu tutarsızlık, olay örgüsüyle ilgili olabileceği gibi, sebep ve sonuçlar arasında da söz konusu olabilir.

(5) Eksiklik. Bir gerekçenin ilk bakışta ilgili, yeterli ve tutarlı bir görünüm sunması tek başına gerekeli karar alma hakkına saygı gösterildiği anlamına gelmez. Bu özelliklerin ve özellikle tutarlılığın, dosya içeriğindeki olay ve kanıtların tamamının gerekçeye yansıtılması yoluyla sağlanması gerekir. Kuşkusuz dosyaya giren her bilgi ve bulgunun gerekçeye yansıtılması gerekmez. Gelgelelim esasa etki edebilecek bilgi ve bulgular ile temel savların eksiksiz biçimde aktarılması, göz ardı edilen ögeler ile kanıt olarak kullanılmayan bulguların kararda neden esas alınmadığına dair ikna edici bir açıklamaya yer verilmesi beklenir.

(6) Hukuksuzluk. İnsan Hakları Mahkemesi veya Anayasa Mahkemesi, prensip itibarıyla bir kararın yasaya uygunluğunu denetlemez. Bu yetki, derece mahkemelerindedir. Gelgelelim bir mahkeme kararındaki gerekçenin, ulusal mevzuat ile tamamen uyumsuz olduğu durumlarda bu keyfilik gerekçeli karar alma hakkının ihlaline neden olabilir. Strazburg içtihadından örnek vermek gerekirse; bir kişinin avukat olmak için yaptığı başvurunun baro tarafından reddedilmesiyle ilgili bir davada mahkemenin “avukatları kaydetmeye ilişkin takdirin mutlak olarak barolarda bulunduğu” gerekçesiyle verdiği karar, ulusal mevzuat yönünden

sınanmıştır. Ulusal mevzuatta avukat olmak için yurttaşlık, hukuk fakültesi mezuniyeti ve avukatlık mesleğini yapmaya engel bir durumda olmamak biçimindeki üç koşuldan başka bir koşul bulunmadığını dikkate alan Mahkeme, gerekçede bu koşullardan birine yer verilmediği ve bu bağlamda bir açıklama getirilmediği için gerekçeli karar alma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

(7) *Öğrenilmezlik*- Bir gerekçenin yazılmış olması, gerekçeli karar alma hakkının karşılandığı anlamına gelmez. Muhatabının, yazılan gerekçeyi “almış olması” gerekir. Bu, özellikle gizli bilgilerin bulunduğu yargılamalarda gündeme gelen bir sorundur. Böylesi durumlarda kararın, muhatabına duruşmada okunması, hatta temyiz süresinin bitmesine çok az süre kala tebliğ edilmiş olması dahi ihlali ortadan kaldırmaz. Mahkemeler, kararlarının dayanaklarını yeteli açıklıkta göstermek zorundadır. Bu yükümlülük gerekçeli karar alma hakkı ile temyiz hakkının da kesişimini sağlar. Yeterli açıklık bulunmayan bir karara karşı etkili bir temyiz başvurusunda bulunmak da mümkün olmayacağı için ihlal katmerli hâle gelecektir.

- 9 Ekranı EK-9’u yansıtır. Anayasa Mahkemesinin kararlarında idari yargı özelinde görülen “gerekçeli karar alma hakkı” ihlali biçimlerini gösteren bu slayttaki kategorileri sesli biçimde okuyun. Her örnek için bir veya iki adaya tahmini bir açıklamada bulunmalarını isteyin. Bunu yaparken aktarımların şu bilgilerin dışına çıkmamasına dikkat edin:

“Anayasa’daki hakların etkili bir biçimde korunması için, davaya bakan mahkemelerin Anayasa’nın 36. maddesine göre *“tarafkların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi”* vardır. Strazburg organlarının içtihatlarına göre bir mahkemenin davaya yaklaşımı, başvurucların iddialarına yanıt vermektan ve başvurucların temel şikayetlerini incelemektan kaçınmalarına neden olması halinde Sözleşme’nin 6. maddesi davanın düzgün bir biçimde incelenmesi hakkı bakımından ihlal edilmiş olur.

Öte yandan mahkemelerin, başvurucların önemli bazı iddialarına yanıt vermemiş olması, kişinin iddialarının incelenmesi hakkının yanında, adil yargılanma hakkının önemli gerekliliklerinden biri olan mahkemelerin kararı gerekçelendirme yükümlülüğü ile de ilişkilidir. Zira bir muhakemede usule ilişkin koruma sağlayan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri olan gerekçeli karar hakkı da kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi çeşitli kararlarında, Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin, adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Derece Mahkemeleri, kararların yapısı ve içeriği ile ilgili olarak geniş bir takdir yetkisine sahiptirler. Özellikle taraflarca ileri sürülen kanıtların kabulü ve değerlendirilmesi öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Bu nedenle, açıkça keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün kabul edilebilir olup olmadığına, değerlendirme şekline veya aslında başvuruclarının suçlu olup olmadığına karar vermek, Anayasa Mahkemesinin görevi değildir.



Buna karşın mahkemeler, “kararlarını hangi temele dayandırdıklarını yeterince açık olarak belirtme” yükümlülüğü altındadırlar. Bu yükümlülük, tarafların temyiz hakkını kullanabilmeleri için gerekli olmasının yanı sıra tarafların, muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun bir biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, toplumun kendi adına verilen yargı kararlarının sebeplerini öğrenmelerinin sağlanması için de gereklidir.

Mahkemelerin bu yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya, karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılabilir. Bu nedenle, bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği, davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Bununla birlikte muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması halinde, davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir.

Ayrıca, insan haklarına ilişkin güvencelerin soyut ve teorik olarak değil, uygulamada ve etkili bir şekilde sağlanması gerekir. Buna göre, mahkemelerin ileri sürülen iddia ve savunmalara şeklen cevap vermiş olmaları yeterli olmayıp, iddia ve savunmalara verilen cevapların dayanaksız olmaması, mantıklı ve tutarlı olması da gerekir. Diğer bir ifadeyle mahkemelerce belirtilen gerekçeler, davanın şartları dikkate alındığında makul olmalıdır.

Makul gerekçe, davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Gerekçelendirme, davanın sonucuna etkili olay, olgu ve argümanları açıklamak yükümlülüğü olmakla birlikte, bu şekildeki gerekçelendirmenin mutlaka detaylı olması şart değildir. Ancak gerekçelendirmenin, iddia ve savunmadan birinin diğerine üstün tutulma sebebinin ve bu kapsamda davanın taraflarınca gösterilen delillerden karara dayanak olarak alınanların mahkemelerce kabul edilme ve diğerlerinin reddedilmesi hususunda, makul dayanakları olan bir bilgilendirmeyi sağlayacak ölçü ve özene sahip olması gerekmektedir.

Zira bir davada tarafların, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün içerik ve kapsamı ile bu hükme varılırken mahkemenin neleri dikkate aldığı ya da almadığını gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması “gerekçeli karar hakkı” yönünden zorunludur.

Aksi bir tutumla, mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında “ilgili ve yeterli bir yanıt” vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlali neden olabilecektir.

- 10 Son olarak burada verilen kategorilerin anlamının, devam eden pratik çalışmalar sırasında somutlaştırılacağını vurgulayın.

Son 90 Dakika

BİRİNCİ ETKİNLİK (25 dk.)

- 11** Katılımcıları dörder kişilik beş farklı gruba ayırın. Ayrımda, cinsiyetler arası dağılımı gözetin. Her gruba bir sayı verin. **Ek-10**'daki "Pratik Çalışma-1"i dağıtın. Her bir gruba (grup sayısına göre) bir olay verin. Her gruptan kendilerine verilen olayda (i) başvurucunun nasıl bir sav ileri sürebileceğini, (ii) AYM'nin nasıl bir karar vermiş olabileceğini yazmalarını isteyin.
- 12** Her gruptan kendi yanıtlarını ardışık gruba iletmelerini isteyin. Ardışık gruplardan yanıtı kendi aralarında okumalarını ardından sırayla kendilerine verilen yanıtı açıklamalarını isteyin.
- 13** Bu etkinlik sırasında katılımcılara, gerektiğinde "mevzuattan sapma" konusunda ilgili bilgileri veriniz.
- 14** Bu etkinlikteki soruların yanıtları, sırasıyla Anayasa Mahkemesinin şu kararlarında bulunmaktadır. Bu bilgileri, eğer gerekli olursa katılımcılarla paylaşın.
 - *Mehmet Letif Karatay ve diğerleri*, B. No: 2014/2870, 28/9/2016.
 - *Erkan Akış ve diğerleri*, B. No: 2013/6133, 13/4/2016.
 - *Ruşen Melih Nebigil*, B. No: 2014/2037, 17/7/2018.
 - *Yavuzlar Nakliyat Turizm Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2013/3914.
 - *Erkan Akış ve diğerleri*, B. No: 2013/6133, 13/4/2016.

İKİNCİ ETKİNLİK (30 dk.)

- 15** Katılımcılara **Ek-11**'deki "Pratik Çalışma-2"yi dağıtın. Olaylara ilişkin metni ekrana da yansıtın. Katılımcılardan, kendilerini Anayasa Mahkemesi /Strazburg yargıcıymış gibi hareket etmelerini ve hep birlikte "beyin fırtınası" yaparak başvuruyu müzakere etmeleri isteyin. Bu sırada konuyu, alt sorularla derinleştirin.
- 16** Bu etkinlik sırasında katılımcılara, gerektiğinde "mevzuattan sapma" konusunda ilgili bilgileri veriniz.
- 17** Bu etkinlik, Anayasa Mahkemesinin Agah Aral ve diğerleri (B. No: 2016/13031, 29/9/2020) kararından alınmıştır. Söz konusu kararın künyesini, eğer gerekliyse, adaylarla paylaşabilirsiniz.

İKİNCİ ETKİNLİK (25 dk.)

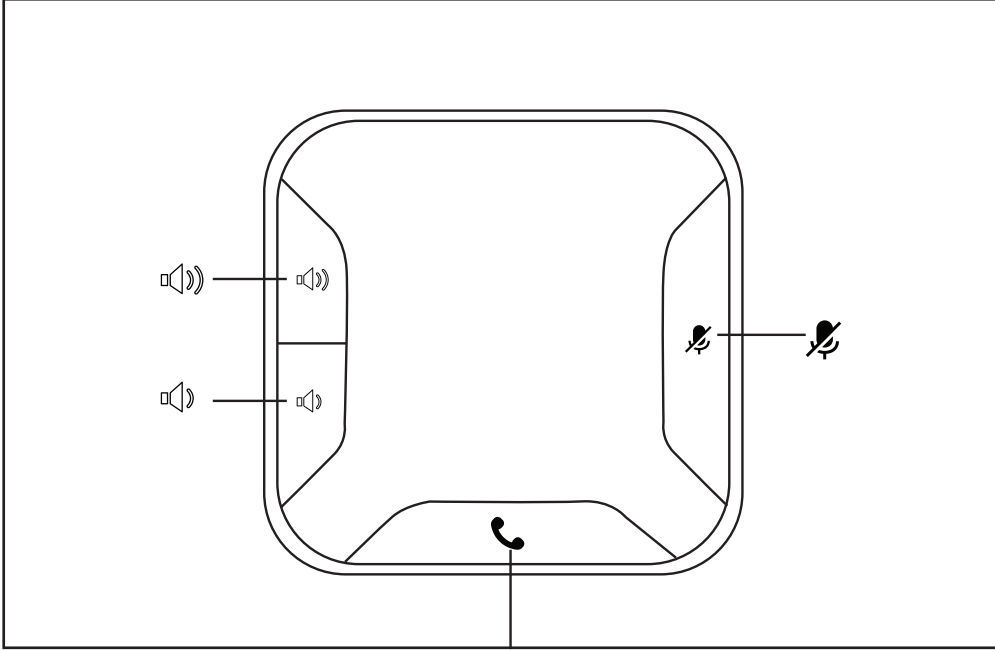
- 18** Katılımcılara **Ek-12**'deki "Pratik Çalışma-3"yi dağıtın. Verilen olayda Danıştay'ın ve Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı vermediğini söylenip serbest değerlendirme yapmalarını isteyiniz. Bu bağlamda her türlü kaynak kullanımının serbest olduğu bilgisini paylaşınız
- 19** Tartışmaları, (Anayasa Mahkemesinin bu olayda gerekçeli karar alma hakkı bağlamında ihlal kararı verdiği bilgisi) ışığında fakat bu bilgiyi paylaşmadan yönetiniz.
- 20** Tartışmaların sonunda söz konusu etkinliğin AYM'nin Seyhan İlğaz (B. No: 2014/7475, 17/7/2018) kararından türetildiğini ve "ihlal kararı" olduğunu söylediğin.

OTURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ (10 dk.)

- 21** Adaylara, etkinliğin başında gerekçeli karar alma hakkı konusunda bildiklerini yazdıkları kâğıdı yeniden açmalarını ve eğer eklemek istedikleri yeni öğeler varsa bunu da dağıtacağınız renkli kalemle yazmalarını isteyiniz. Arzu edenlerin bu kâğıdı panoya asmalarını isteyiniz.

Gerekçeli Karar Alma Hakkı

Doç. Dr. Tolga Şirin



SLAYT 1

İlgili Mevzuat:

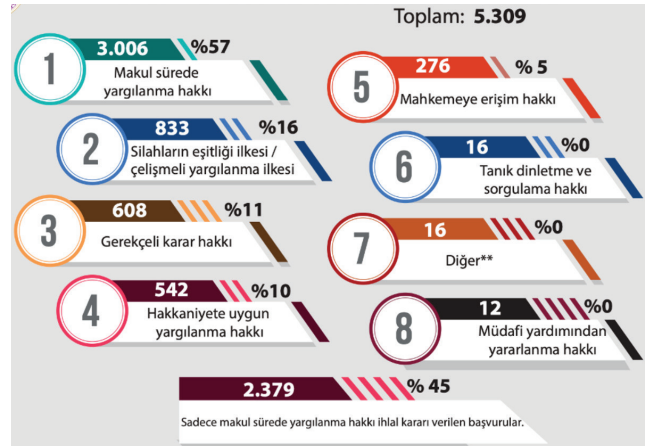
2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. Maddesinin 2. Fıkrasında, idari işlemin uygulanması hâlinde giderilmesi güç veya olanaksız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda yürütmenin durdurulmasına karar verileceği yer almıştır.

Hukuki Değerlendirme

Davada 2577 sayılı Kanunun yukarıda belirtilen 27. Maddesinde yer alan koşulların birlikte gerçekleşmediği anlaşıldığından yürütmenin durdurulması isteminin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

SLAYT 2

Tablo 14. Adil Yargılanma Hakkı İhlallerinin Güvencelere Göre Dağılımı (Makul Sürede Yargılanma Hakkı ve Birleşen Dosyalar Dahil)*



* Bir başvuruda adil yargılanma hakkının birden fazla güvencesinin ihlal edildiğine karar verilebilmektedir.

** Diğer: Savunma hakkı, yargılamaya etkin katılım hakkı, bariz takdir hatası, aynı fiilden dolayı yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı, kararların icrası hakkı vd.

SLAYT 3

Anayasa Mahkemesi İçtihadı

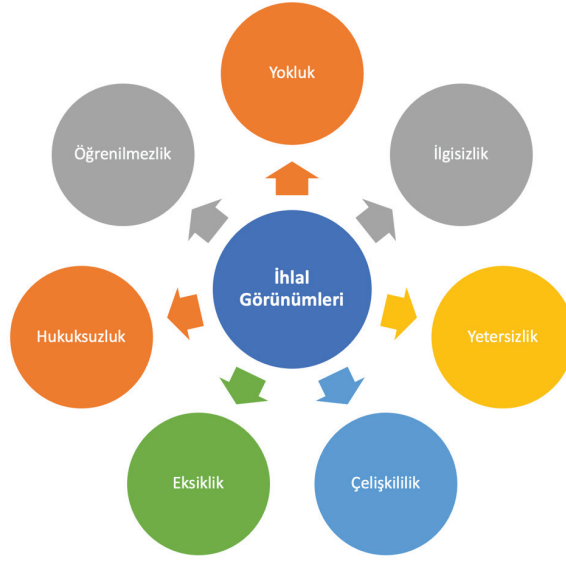
“Davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldükleri anlayıp değerlendirmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıkta bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur.” (İbrahim Aktaş başvurusu, § 24)

SLAYT 4

ANAYASA MD. 141/3

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

SLAYT 5



SLAYT 6



Kiraz Toplama

Cherry Picking (Örnekleme Yanlılığı Sampling bias)

SLAYT 7

- İçtihatın Gereksiz Sapması
- Mevzuattaki Gereksiz Sapma
- Bilirkişi Raporu Sorunları
- Bilgi, Belge ve Delil Sorunları

SLAYT 8



NOTLAR

A series of horizontal dotted lines for taking notes, starting from the top right of the page and extending downwards.

OTURUM

1

2

3

4

5

6

7

8

Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe I:

Yaşam Hakkı, Maddi ve Manevi Varlığın Korunması Hakkı, Özel Yaşama Saygı Gösterilmesi Hakkı

Dr. Erkan Duymaz

Başlık	Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe I: Yaşam Hakkı, Maddi ve Manevi Varlığın Korunması Hakkı, Özel Yaşama Saygı Gösterilmesi Hakkı
Süre	90 dk.
Hedefler	<p>Bu oturumun sonunda katılımcılar;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Maddi ve manevi varlığın korunması ve özel yaşama saygı gösterilmesi haklarının idari yargılamalarla bağını kurabilir. 2 Bu hakların gündeme geldiği uyuşmazlıkları konularına göre gruplandırabilir. 3 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesinin bu haklara ilişkin başvuruları nasıl incelediğini gösterebilir. 4 Bu hakların devlete yüklediği yükümlülükleri genel hatlarıyla tanımlayabilir. 5 Karar gerekçelerinde tartışılması gereken hususları her bir hak ve uyuşmazlık konusu bakımından madde madde sıralayabilir. 6 Uygulamada hak ihlallerine yol açan başlıca sorunları tespit edebilir, bunları gerekçeyle ilişkilendirebilir.
Konular	<ol style="list-style-type: none"> 1 Kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı bakımından gerekçede bulunması gereken hususlar <ol style="list-style-type: none"> 1.1 Devletin maddi ve manevi varlığı koruma yükümlülüğü <ol style="list-style-type: none"> 1.1.1 Tıbbi ihmal vakalarında idarenin sorumluluğu 1.1.2 Tehlikeli faaliyetlerden kaynaklanan ölüm ve yaralanma olaylarında idarenin sorumluluğu 1.1.3 Yaşamı tehlikede olan kişilerin korunmaması durumunda idarenin sorumluluğu 1.2 Etkili soruşturma yükümlülüğü <ol style="list-style-type: none"> 1.2.1. Ceza soruşturması yürütülmesi gereken durumlar 1.2.2. Soruşturma izni verilmemesi kararlarına itirazların değerlendirilmesi 2 Özel yaşama saygı gösterilmesi hakkı bakımından gerekçede bulunması gereken hususlar <ol style="list-style-type: none"> 2.1 AİHM'in ve AYM'nin özel yaşama ilişkin başvurularda kullandıkları değerlendirme ölçütleri 2.2 Demokratik toplumda gereklilik ve ölçülülük incelemesinde dikkate alınması gereken hususlar <ol style="list-style-type: none"> 2.2.1 Kişinin özel yaşamındaki davranışlarının mesleki hayatına etkileri 2.2.2 Usul güvencelerinin gözetilip gözetilmediği 2.2.3 Uygulanan yaptırımın ağırlığı
Materyaller	<p>Temel normlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: m. 2, 3, 8 • Anayasa: m. 17, 20

Materyaller

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları:

- Sevim Güngör/Türkiye, B. No: 75173/01, 14/4/2009.
- Tanrıbilir/Türkiye, B. No: 21422/93, 16/11/2000.
- Ataman/Türkiye, B. No: 46252/99, 27/04/2006.
- Kılınç ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 40145/98, 7/7/2005.
- Lütfi Demirci ve diğerleri/Türkiye, B. No: 28809/05, 2/3/2010.
- Calvelli ve Ciglio/İtalya, B. No: 32967/96, 17/1/2002.
- Asiye Genç/Türkiye, B. No: 24109/07, 27/01/2015.
- Aydoğdu/Türkiye, B. No: 40448/06, 30/08/2016.
- Özpınar/Türkiye, B. No: 20999/04, 19/10/2010.
- Ciubotaru/Moldova, B. No: 27138/04, 27/4/2010.
- Abdullah Yılmaz/Türkiye, B. No: 21899/02, 17/06/2008.
- Cengiz ve Saygıkan/Türkiye, B. No: 26754/12, 24/01/2017.
- Paşa ve Erkan Erol/Türkiye, B. No: 51358/99, 12.12.2006.
- Sarur/Türkiye, B. No: 55949/11, 02.05.2017.

Anayasa Mahkemesi kararları:

- Nail Artuç, B. No: 2013/2839, 3/4/2014.
- Ahmet Acartürk, B. No: 2013/2084, 15/10/2015.
- Tefvik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018.
- Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018.
- Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015.
- Onurhan Çakmak ve diğerleri, B. No: 2016/6776, 16/1/2020.
- Arif Koca ve Zübeyde Koca, B. No: 2015/8483, 15/1/2020.
- Edip Aran ve Hakkı Aran, B. No: 2017/34450, 16/9/2020.
- Kemal Demirtaş ve Gülcan Demirtaş, B. No: 2017/18196, 16/9/2020.
- Mehmet Günay ve diğerleri, B. No: 2017/30109, 16/9/2020.
- M.U., B. No: 2017/17753, 10/2/2021.
- Ahmet Bakır ve diğerleri, B. No: 2017/37294, 9/7/2020.
- Onur Arslan, B. No: 2017/17652, 15/12/2020.
- Salih Ülgen ve diğerleri, B. No: 2013/6585, 18/9/2014.
- Hakkı Sezgin, B. No: 2015/11807, 17/7/2019.
- Hüseyin Münüklü, B. No: 2014/5973, 13/9/2017.
- Ayfer Demirel ve diğerleri, B. No: 2016/8011, 9/1/2020.
- Cemal Kılıç, B. No: 2014/8722, 11/6/2018.
- Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014.



- Hasan Kara ve diğerleri, B. No: 2015/17126, 27/6/2018.
- Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013.
- Kenan Sayın, B. No: 2013/5376, 14/10/2015.
- Turan Uytun ve Kevzer Uytun, B. No: 2013/9461, 15/12/2015.
- Serap Tortuk, B. No: 2013/9660, 21/1/2015.
- Ö.N.M., B. No: 2014/14751, 15/2/2017.
- M. K., B. No: 2014/19584, 8/6/2017.
- Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015.
- G.G. [GK], B. No: 2014/16701, 13/10/2016.
- Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015.
- Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016.
- Adem Ülgen ve diğerleri, B. No: 2013/6581, 25/02/2015.
- Kadir Yılmazbaş, B. No: 2012/1199, 19/11/2014.
- Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/06/2014.
- Mehmet Hüseyin Çavdar ve Adalet Çavdar, B. No: 2012/1081, 19/11/2014.

Akış

*Konunun
açıklamalı
anlatımı*

ETKİLEŞİMLİ POWER POINT SUNUMU (20 dk.)

- 1. slaytta** yer alan sınav talimatını yansıtın. Katılımcılara, üniversite öğrenciliğinden aşına oldukları bu talimattaki altı çizili uyarıyı hatırlayıp hatırlamadıklarını ve gereksiz yanıtlara neden puan verilmediğini sorun.

Bu slayttaki “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasa metinlerinin kullanılmasının serbest olduğu” talimatını vurgulayın. İdare hukuku sınavında söz konusu metinlere neden ihtiyaç duyulabileceğini ve mesleki hayatlarında bu metinleri hangi sıklıkta kullandıklarını sorun.

- 2. slayttaki** Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi görsellerini yansıtın. Bu mahkemeler ile idari yargı kararlarının gerekçesi arasında ne tür bir bağlantı bulunduğunu sorun.

Her iki mahkemenin de bireysel başvuruları karara bağlarken derece mahkemelerinin gerekçelerini esas aldığı söyleyin. Derece mahkemelerinin yargılama boyunca gösterdikleri özen ve dikkatin öncelikle gerekçeden anlaşılacağını belirtin. Yargılama süreci kusursuz yürütülmüş olsa dahi yetersiz bir gerekçenin hak ihlaline yol açabileceğini vurgulayın.

- 3. slayttaki**, Anayasa'nın 17'inci maddesinin ilk cümlesini yansıtın. Yaşam hakkının ihlaline yol açabilecek olaylardan akıllarına ilk gelen birkaçını söylemelerini isteyin. Bunların gerekçeyle bir ilgisi olup olmadığını sorun.

- 4. slayttaki** karar alıntısını yansıtın. İdare mahkemelerince ilgili ve yeterli gerekçe sunulmamasının, uyumsuzluğun diğer unsurlarından bağımsız olarak hak ihlaline yol açabileceğinin altını çizin.

- 5. slayttaki** karar alıntısını yansıtın. Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, kural olarak, derece mahkemeleri yerine geçerek değerlendirme yapmadıklarını ancak derece mahkemeleri tarafından sunulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadıklarını denetlediklerini belirtin.

Akış
Konunun
açıklamalı
anlatımı

- 6. slayttaki** karar alıntısını yansıtın. İdare mahkemelerinin, maddi ve manevi varlığın korunmasına ilişkin davalarda, söz konusu hakkın gerektirdiği derecede özenli ve derinlikli bir inceleme yapmaları ve bunu gerekçede göstermeleri gerektiğini, bunun devletin pozitif yükümlülüklerinin bir parçası olduğunu söyleyin.
- 7. slayttaki** tabloyu yansıtın. Etkili soruşturma yükümlülüğünün hangi durumlarda gündeme geldiğini sorun. Kişinin maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik müdahalelerde devletin etkili bir soruşturma yürütme, sorumluları tespit etme ve koşulları oluştuğunda cezalandırma yükümlülüğü olduğunu belirtin. Bu yükümlülüğün idari yargıyla nasıl ilişkilendirilebileceğini sorun.
- 8. slayttaki**, Anayasa'nın 20'inci maddesinin ilk cümlesini yansıtın ve bu maddenin gündeme gelebileceği idari uyuşmazlıklara örnek vermelerini isteyin.
- 9. slayttaki** şemayı yansıtın. AİHM'in ve AYM'nin özel yaşamın gizliliğine ilişkin müdahaleleri değerlendirirken üç basamaklı bir denetim gerçekleştirdiğini hatırların.
- 10. slayttaki** karar alıntısını yansıtın. Demokratik toplumda gereklilik ve ölçülülük denetiminden başarıyla geçmek için karar gerekçesinin eksiksiz ve AİHM, AYM içtihadıyla belirlenen standarda uygun olması gerektiğine vurgu yapın. Bu koşulları sağlamayan gerekçeler nedeniyle her yıl çok sayıda ihlal kararı verildiğine dikkat çekin.

ETKİNLİK 1: KÜÇÜK GRUP ÇALIŞMASI VE GENEL TARTIŞMA

Amaç: Katılımcıların örnek kararlar üzerinde tartışması

Süre: 65 dakika

Uygulama:

Katılımcıları 5 gruba ayırın. Anayasa Mahkemesinin kararlarından derlenen aşağıdaki olay özetlerini gruplara dağıtın.

Ek-6.2: Ahmet Bakır ve diğerleri, B. No: 2017/37294, 9/7/2020 (tıbbi ihmal)

Ek-6.3: Nail Artuç, B. No: 2013/2839, 3/4/2014 (soruşturma izni)

Ek-6.4: Salih Ülgen ve diğerleri, B. No: 2013/6585, 18/9/2014 (mayın patlaması)

Ek-6.5: Hayat Aksu ve diğerleri, B. No: 2016/1453, 19/11/2019 (askerde intihar)

Ek-6.6: Ö.N.M., B. No: 2014/14751, 15/2/2017 (özel yaşam - disiplin cezası)

Katılımcılardan, grup içerisinde tartışarak şu sorulara yanıt üretmelerini isteyin:

- Olayda idare mahkemesinin sunduğu gerekçe sizce yeterli midir?
- Sizce Anayasa Mahkemesi bu başvuruda nasıl bir karar vermiştir?

Her gruptan, bir temsilci belirleyerek grubun incelediği olayı ve ulaştığı sonuçları özetlemesini isteyin. Diğer katılımcılara farklı görüşleri olup olmadığını sorun. Tartışmayı canlı tutmak için gerekirse olaylara ilişkin değişik olasılıklar üretin.

Tartışmaları toparlayın. Uygulamada bu olaylardakine benzer başka uyuşmazlıklarla karşılaşmış ve karşılaşmadıklarını sorun. Kalan süre elverdiği ölçüde katılımcıların somut deneyimlerini paylaşmalarını sağlayın.



Akış <i>Konunun açıklamalı anlatımı</i>	<p>“Geçmiş hizmetinin başarılı olduğu, ödül ve takdir belgeleri bulunduğu ve disiplin cezası bulunmadığı anlaşılmakta ise de davacının eylemlerinin vasıf ve yoğunluğu dikkate alınarak bir alt disiplin cezası verilmemesinin hukuka uygun olduğu” şeklindeki bir gerekçenin” yeterli bir gerekçe” olup olmadığını sorun.</p> <p>Birkaç cevap aldıktan sonra bu gerekçenin gerçek anlamda bir gerekçe içermediğini, birçok mahkeme kararında kullanılan şablon ifadelerden ibaret olduğunu ve gerek AİHM’in gerekse AYM’nin bu tür gerekçeleri yetersiz bulunduğunu belirtin.</p> <p>Yukarıdaki gerekçenin de AYM’nin ihlal kararı verdiği bir başvurudan alındığını belirterek (Ö.N.M., B. No: 2014/14751, 15/2/2017, § 24, 94) oturumu sonlandırın.</p>
Ekler <i>Flash bellekte yer almaktadır.</i>	<p>Ek-6.1: PowerPoint sunumu</p> <p>Ek-6.2: Ahmet Bakır ve diğerleri, B. No: 2017/37294, 9/7/2020</p> <p>Ek-6.3: Nail Artuç, B. No: 2013/2839, 3/4/2014</p> <p>Ek-6.4: Salih Ülgen ve diğerleri, B. No: 2013/6585, 18/9/2014</p> <p>Ek-6.5: Hayat Aksu ve diğerleri, B. No: 2016/1453, 19/11/2019</p> <p>Ek-6.6: Ö.N.M., B. No: 2014/14751, 15/2/2017</p>

İdare Hukuku dersi yıl sonu sınavı

SINAV TALİMATI: 1- Sınav süresi 90 dakikadır. 2- İstenilen sorudan başlanabilir. 3- Sınavda

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Anayasa ve İYUK metnlerinin kullanılması serbesttir. 4- Yanıtlar mutlaka gerekçeli olmalıdır. Gerekçede, dayanılan hukuk kuralı ile ilgili ilkeler mutlaka belirtilmelidir.

Gerekçesiz yanıtlara puan verilmeyecektir.

SLAYT 1



Gerekçe?

SLAYT 2



Maddi ve manevi varlığın korunması

Anayasa madde 17

“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”

SLAYT 3

Maddi ve manevi varlığın korunması

“ (...) yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde başvuruçunun (...) dayanaktan yoksun olmayan itirazlarının ve taleplerinin karşılanmadığı, bu durumda uyuşmazlığın çözümü için esaslı olan iddiaların derece mahkemelerince Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği özen ve derinlikte incelenmediği, uyuşmazlığa özgü yeterli ve ilgili gerekçe sunulmadığı anlaşılmaktadır. Somut olay bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirdiği söylenemeyeceğinden kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.”

(M.U., B. No: 2017/17753, 10/2/2021, § 40)

SLAYT 4

Maddi ve manevi varlığın korunması

“Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında (devletin) yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediğinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir”.

(Murat Atılğan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 44)

SLAYT 5

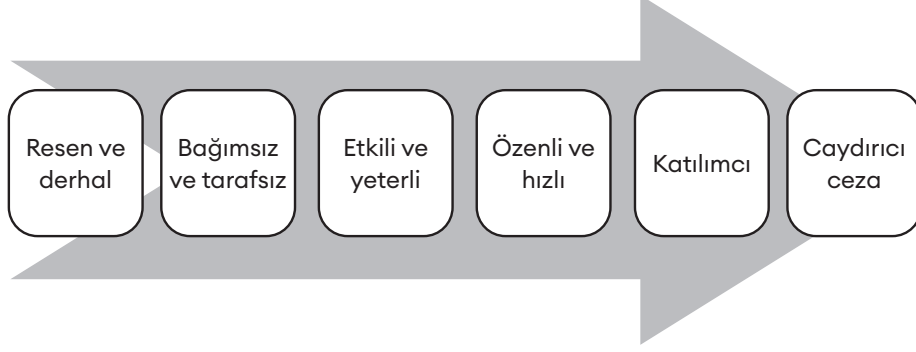
Maddi ve manevi varlığın korunması

“Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın ileri sürüldüğü tazminat ve tam yargı davalarında, derece mahkemelerinin Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği özende bir inceleme yapma yükümlülüğü bulunmaktadır.”

(Ahmet Bakır ve diğerleri, B. No: 2017/37294, 9/7/2020, § 45)

SLAYT 6

Etkili soruşturma yükümlülüğü



SLAYT 7

Özel hayatın gizliliği

Anayasa madde 20

“Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”

SLAYT 8

Kanunilik

Meşru amaç

Demokratik toplumda
gereklik ve ölçülülük

SLAYT 9

Demokratik toplumda gereklik ve ölçülülük

“(…) muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen ve davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu anlaşılan başvurucunun söz konusu iddialarına Mahkemece makul bir gerekçe ile yanıt verilmemesi, başvurucunun özel hayatına ilişkin hususların mesleği üzerindeki etkisinin açıklanmaması ve özel hayatın gizliliği hakkına gerekli saygının gösterilmesini adil şartlarda savunabileceği usule ilişkin etkili güvencelerden başvurucunun yararlandırılmaması nedenleriyle AYİM kararının mahremiyet hakkına müdahaleyi haklı kılacak şekilde konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içermediği kabul edilmelidir. (...)” (G.G. [GK], B. No: 2014/16701, 13/10/2016, § 68)

SLAYT 10

OTURUM

1

2

3

4

5

6

7

8

Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe II (a):

İfade Özgürlüğü, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı, Örgütlenme Özgürlüğü, Sendika Hakkı

Dr. Erkan Duymaz

Başlık	Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe II: İfade Özgürlüğü, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı, Örgütlenme Özgürlüğü, Sendika Hakkı
Süre	90 dk.
Hedefler	<p>Bu oturumun sonunda katılımcılar;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 İfade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, örgütlenme özgürlüğü ve sendika hakkı konularında AİHM ve AYM içtihadı ile belirlenen temel ilkeleri özetleyebilir. 2 “Demokratik toplum”, “ölçülülük” ve “caydırıcı etki” kavramlarını tanımlayabilir, bunların ele alınan hak ve özgürlüklere ilişkin davalarda ne ifade ettiğini ve nasıl kullanıldığını örneklerle açıklayabilir. 3 Ele alınan hak ve özgürlüklere idare tarafından yapılabilecek müdahale türlerine örnekler verebilir. 4 Başta disiplin cezaları olmak üzere bu müdahalelere ilişkin davalarda en sık karşılaşılan hak ihlali nedenlerini söyleyebilir. 5 Ele alınan temel hak ve özgürlüklere ilişkin kararların gerekçesinde mutlaka tartışılması gereken hususları belirtebilir, bunları göz önüne alarak ilgili ve yeterli gerekçe yazabilir.
Konular	<ol style="list-style-type: none"> 1 İfade Özgürlüğü 2 Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı 3 Örgütlenme Özgürlüğü 4 Sendika Hakkı
Materyaller	<p>Temel Normlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: Md 10, 11 • Anayasa: Md 26, 33, 34, 51 <p>PowerPoint sunum (Ek-7.1) Örnek vaka çalışmaları (Ek-7.2, 7.3, 7.4, 7,5)</p>
Akış <i>Konunun açıklama anlatımı</i>	<p>ISINMA ETKİNLİĞİ (5 dk.)</p> <p>Katılımcılardan yanlarında oturan kişiyle yakın zamanda okudukları ve meslekleriyle ilgili olmayan bir kitabı iki cümleyle tanıtmalarını isteyin. Bunun için sadece 1 dakika süre tanıyın. Ardından herkesten eşleştirdiği kişinin tanıttığı kitabı grupta paylaşmasını isteyin. Cevapları seri bir şekilde aldıktan sonra sıradaki etkinliğe geçin.</p> <p>DİKKAT ÇEKME VE HEDEFTEN HABERDAR ETME (10 dk.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Ek-7.1’deki PowerPoint sunumun 1. slaytını yansıtın. Katılımcılara, ekranda alt alta yer alan iki söz hakkında ne düşündüklerini, bu sözlerin ne çağrıştırdığını sorun. Özgürlükçü, demokratik, baskıcı, otoriter gibi kavramların telaffuz edilmesini bekleyin. 2 İlk sözde ifade edilen düşünceye bir itirazlarının olup olmadığını sorun. Olursa, nedenlerini açıklamalarını isteyin. Demokratik ve özgürlükçü rejimlerde, şiddet çağrısı/övgüsü içerenler veya nefret söylemi teşkil edenler hariç olmak üzere her türlü düşünce açıklamasının ifade özgürlüğünün koruma alanına girdiğini söyleyin.

Akış
Konunun
açıklamalı
anlatımı

- 3 İfade özgürlüğü olmadan demokratik bir toplumdan söz edilemeyeceğini; demokratik toplumun ise çoğulcu, açık fikirli ve farklılıklara hoşgörüle yaklaşan bir toplum olduğunu vurgulayın.
- 4 Bu oturumda, demokratik toplumun temel direkleri olan ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, örgütlenme özgürlüğü ve bununla bağlantılı olarak sendika hakkının gündeme geldiği idari davalarda gerekçenin önemi üzerinde durulacağını ve ideal bir gerekçede bulunması gereken unsurların AİHM ve AYM kararları ışığında gösterileceğini söyleyerek sunuma geçiş yapın.

ETKİLEŞİMLİ POWER POINT SUNUMU (25 dk.)

- 5 **2. slaytta** yer alan Anayasa maddesini yansıtın, “demokratik toplum” ve “ölçülülük” kavramlarına vurgu yaparak okuyun. Bu maddenin, AİHS ile uyumlu bir sınırlama rejimi tesis etmek amacıyla 2001 yılında yapılan anayasa değişikliği ile mevcut halini aldığını hatırlatın.
- 6 **3. slaytı** yansıtın. AİHM’in ve AYM’nin bireysel başvuruları incelerken üç aşamalı bir test uyguladığını hatırlatın.
- 7 **4. slaytı** yansıtın. Demokratik toplum kavramının çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik unsurları ile özdeşleştiğini ifade edin. Slaytta yer alan karar kesitini okuyun. Katılımcılardan, toplumun genelini rahatsız edebilecek, endişelendirecek hatta şoke edecek ancak yasaklanmaması veya cezalandırılmaması gereken bir düşünce açıklaması veya eylem örneği bulmalarını isteyin. Gerekirse siz bir örnek sunun. Bu konunun biraz tartışılmasını sağlayın.
- 8 **5. slaytı** yansıtın. Katılımcılardan slaytta yer alan karar kesitini okumalarını isteyin. “Demokratik toplumda gereklilik” ve “ölçülülük” kavramlarının birbirini tamamladığını ve özü itibarıyla makul, adil, doğru bir denge arayışını ifade ettiğini belirtin.
- 9 **6. slaytta** yer alan görseli yansıtın. Katılımcılara, genel olarak cezaların caydırıcı olmasının hangi amaca hizmet ettiğini sorun. Ardından, “caydırıcı etki” kavramının bununla aynı şey olup olmadığını ve bu kavrama aşına olup olmadıklarını sorun.
- 10 **7. slaytı** yansıtın. “Caydırıcı etki” kavramının AİHM ve AYM tarafından, demokrasiyle doğrudan bağlantılı hak ve özgürlüklerin gereksiz ve/veya orantısız şekilde sınırlandırılmasının doğurduğu sakıncaları anlatmak için kullanıldığını belirtin.
Şu açıklamayı yapın: Bir kişinin hak veya özgürlüğüne getirilen bir sınırlama, başkalarının hak ve özgürlükleri üzerinde baskı oluşturabilir. İfade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ve örgütlenme özgürlüğü söz konusu olduğunda, en hafif cezalar dahi caydırıcı etki yaratacağı için hak ihlaline yol açabilir.
- 11 **8. slaytı** yansıtın. Bu oturumda üzerinde durulacak hak ve özgürlüklere ilişkin davaların büyük çoğunluğunun disiplin cezalarının iptali istemiyle açılan davalar olduğunu belirtin. Bu gruba girmeyen davalarda da kural olarak aynı ilkelere geçerli olduğunu söyleyin.



Akış

*Konunun
açıklamalı
anlatımı*

12 9. slaytı yansıtın. Kamu görevlilerinin, statülerinden, sahip oldukları kimi ayrıcalıklardan ve ifa ettikleri görevlerin niteliğinden kaynaklanan birtakım ek yükümlülükler altında bulduklarını hatırlatın. Bu nedenle kamu görevlilerinin temel hak ve özgürlüklerine getirilecek sınırlamaların olağan sınırlamalara göre daha geniş olabileceğini ancak her halükarda bir hakkın veya özgürlüğün kullanımını aşırı derecede güçleştiren sınırlamaların demokratik toplumun gereklerine aykırı olabileceğini vurgulayın.

13 10. slaytı yansıtın. Kamu görevlilerinin de her birey gibi siyasi görüşe sahip olabileceklerini ve ülke sorunlarıyla ilgilenebileceklerini vurgulayın.

14 11. slaytı yansıtın. Temel hak ve özgürlüklere ilişkin idari davaların disiplin hukukuyla sınırlı olmadığını hatırlatın. Demokratik toplum düzeniyle doğrudan ilgili olup listede yer almayan dava örnekleriyle karşılaşmış karşılaşmadıklarını sorun. Konuyu derleyip sıradaki etkinliğe geçiş yapın.

ETKİNLİK 1: KÜÇÜK GRUP ÇALIŞMASI / ÇALIŞMALARIN SUNUMU / GENEL TARTIŞMA

Amaç: AİHM'in ve AYM'nin ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, örgütlenme özgürlüğü ve sendika hakkı konularında öne çıkan kararlarını tartışmak suretiyle uygulamadaki sorunları alanları tespit etmek ve hak ihlallerine sebebiyet vermemek için karar gerekçelerinde tartışılması gereken hususları ortaya koymak.

Süre: 40 dk.

Materyaller: Ek.7.2, Ek. 7.3, Ek.7.4, Ek.7.5

Uygulama:

15 Katılımcıları 4 gruba ayırın. AİHM'in Özgür Radyo-Ses Radyo-Televizyon Yayın Yapım ve Tanıtım A.Ş./Türkiye (No. 3), B. No: 10129/04, 10/03/2009 (Ek-7.2); AYM'nin Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014 (Ek-7.3); AYM'nin Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, B. No: 2015/10676, 26/12/2018 (Ek-7.4); AYM'nin Hasan Güngör, B. No: 2013/6152, 24/2/2016 (Ek-7.5) kararlarının olaylar kısımlarını gruplara dağıtın.

16 Katılımcılardan, grup içerisinde tartışarak aşağıdaki sorulara yanıt üretmelerini isteyin (20 dk.):

1. grup:

- RTÜK tarafından uygulanan yaptırımın demokratik bir toplumda gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?
- Bu değerlendirme yapılırken somut vakaya özgü hangi unsurların dikkate alınması gerekir?
- Sizce, uygulanan yaptırım, kamu düzeninin sağlanması bakımından orantılı mıdır?

2. grup:

- Sizce, idare mahkemesinin gerekçesinde “orantılılık” testi doğru uygulanmış mıdır? Neden?

Akış
*Konunun
açıklamalı
anlatımı*

- Sizce, idare mahkemesinin gerekçesinde kamu hizmetlerinin sürekliliği ve devamlılığı ilkesi, çalışanların sendika hakkı ve başkalarının hak ve özgürlükleri arasında doğru bir dengeleme yapılmış mıdır?
- Bölge idare mahkemesinin gerekçesi ile idare mahkemesinin gerekçesi arasında bir bağ var mı? Başvurucuların eyleminin sendika hakkı kapsamına girmediği tespitine katılıyor musunuz?

3. grup:

- İdare mahkemesinin gerekçesindeki temel eksiklik sizce nedir?
- Karşı oylarda dile getirilen görüşlere katılıyor musunuz? Neden?
- Somut vakada, göstericilerin bir kısmının şiddete başvurmuş olduğunu farz edersek, değerlendirmeniz ne yönde olurdu?

4. grup:

- Sizce başvurucuya verilen disiplin cezasının demokratik bir toplumda gerekli olduğu karar gerekçesinde ortaya konabilmiş midir?
- Karar gerekçesinde eksik olduğunu düşündüğünüz unsurlar var mı?
- Sizce, kamu görevlilerinin herhangi bir siyasi partinin basın açıklamasına katılması demokratik bir toplumda kınanabilir bir davranış mıdır?

17 Her gruptan, bir temsilci belirleyerek grubun incelediği olayı ve ulaştığı sonuçları özetlemesini isteyin.

18 Diğer katılımcılara farklı görüşleri olup olmadığını sorun.

19 Tartışmaları aşağıdaki açıklamalardan faydalanarak toparlayın.

- Katılımcılara dağıtılan vakaların tamamında AİHM veya AYM oybirliğiyle başvurucuların ifade özgürlüğünün, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, örgütlenme özgürlüğünün veya sendika hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.
- Vakaların tamamında, başvuruculara uygulanan yaptırımlar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bulunmuştur. Uygulanan yaptırımların zorlayıcı bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği, yani demokratik toplumda gerekli olduğu karar gerekçelerinde yeterli düzeyde ortaya konamamıştır.
- Birinci vakada, RTÜK tarafından verilen cezaya dayanak oluşturan sözlerin kaynak ve tarih belirtilerek bir haberden alıntılanmış olduğu, haberi aktaran kişinin tamamen objektif davrandığı ve haberin içeriğinin doğruluğu konusunda bir görüş belirtmediği, söz konusu haber nedeniyle herhangi bir ceza kovuşturması yürütülmediği gibi hususlar gerekçede dikkate alınmamıştır. Öte yandan, ihtilafli sözlerin belirli kişilere karşı nefret duygusu yaydığı ikna edici şekilde ortaya konamamıştır. Nihayet, uygulanan yaptırımın (30 gün yayın durdurma cezası) orantılılığı karar gerekçesinde tartışılmamıştır.



- İkinci vakada, idare mahkemesi kararında, sendika hakkına getirilen kısıtlamanın izlenen meşru amaçla orantılı olup olmadığı değil, sendikal eylemin bu eylem ile izlenen meşru amaçla orantılı olup olmadığı değerlendirilmiştir. Başka bir deyişle, idarenin müdahalesinin orantılılığı yerine başvurunun eylem şeklinin orantılılığını incelenmiştir. Öte yandan, bu kararın gerekçesinde, kamu hizmetlerinin devamlılığı ilkesi ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması ile başvurunun sendika hakkı arasında bir dengeleme yapılmamıştır. Yarışan menfaatlerden birine otomatik olarak üstünlük sağlanmıştır.

Bölge idare mahkemesi kararının gerekçesi idare mahkemesinin gerekçesinden tamamen farklıdır. BİM, kamu görevlilerinin iş bırakma eylemlerini demokratik toplum ölçütüne uygun şekilde değerlendirmesine rağmen sendika hakkının kapsamını son derece dar yorumlamıştır. AYM'ye göre, eylemin amacı göz önüne alındığında, başvurunun eylemi sendikal faaliyet kapsamında kalmaktadır.

- Üçüncü vakada, idare mahkemesi kararında, ifade özgürlüğüne, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına veya örgütlenme özgürlüğüne hiçbir şekilde değinilmemiş, bu hak ve özgürlüklerin kullanılmasının başvuru açısından önemi tamamen göz ardı edilmiştir. Öte yandan, başvurunun gösteri sırasında kınanabilir herhangi bir davranışta bulunmadığı, şiddete başvurmadığı, atılan sloganlara iştirak etmediği gibi hususlar değerlendirmeye alınmamıştır.

AİHM ve AYM içtihadına göre, barışçıl gösteri hakkını kullanan bir kişiye (kamu görevlileri dahil), diğer göstericilerin davranışları gerekçe gösterilerek ceza verilmesi demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun değildir. Kamu makamlarının görevi, barışçıl göstericileri, şiddete başvuran ya da şiddeti öven, meşrulaştıran slogan atan göstericilerden ayırt etmektir. Atılan sloganlar nedeniyle bütün göstericilerin toptan cezalandırılması, barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını korumasız bırakacaktır.

- Dördüncü vakada, bir siyasi partinin basın açıklamasına katılmanın demokratik toplumda neden cezalandırılması gereken bir eylem olduğu mahkeme kararında ortaya konamamıştır. AİHM ve AYM kararlarına göre, siyasi partiler tarafından düzenlenen etkinliklere sadece dinleyici veya izleyici olarak katılmak ifade özgürlüğü kapsamında korunması gereken bir eylemdir. Bu tür vakalarda, başvurunun devlete bağlılık ve tarafsızlık yükümlülüğünü ihlal edecek somut bir davranışta bulunup bulunmadığı tespit edilmelidir. Bu yönde bir veri olmaksızın, salt basın açıklamasına katılma eylemi demokratik bir toplumda cezalandırılması gereken bir eylem olarak nitelendirilemez.

Öte yandan, bu vakada başvurucuya verilen disiplin cezası 657 sayılı Kanun'da öngörülen en ağır ikinci cezadır. Bu hususun mutlaka karar gerekçesinde tartışılması ve söz konusu cezanın ulaşılmak istenen meşru amaçla orantılı olduğunun gösterilmesi gerekmektedir.

20 Tartışmaları toparladıktan sonra, uygulamada bu olaylardakine benzer başka sorunlu alanların olup olmadığını sorun. Kalan süre elverdiği ölçüde katılımcıların somut deneyimlerini paylaşmalarını sağlayın.

21 Kısa bir özet yaparak etkinliği sonlandırın.

<p>Akış</p> <p><i>Konunun açıklanmalı anlatımı</i></p>	<p>Katılımcılara, demokratik toplum kavramı ve oturumda ele alınan hak ve özgürlüklerin kapsamı konusunda yeni bir şey öğrenip öğrenmediklerini sorun.</p> <p>Ardından, aşağıdaki soruyu sorup, seçenekleri oylatın.</p> <p>Bu oturumda incelenen AİHM ve AYM kararlarında hak ihlaline yol açan en önemli sorun sizce nedir?</p> <ul style="list-style-type: none"> a Ulusal mevzuata hâkim olmamak b Ulusal mevzuatı yanlış yorumlamak c AİHM ve AYM içtihadını iyi bilmemek d Hak ve özgürlüklerin kapsamı konusunda AİHM'den ve AYM'den farklı düşünmek e Yeterli ve ikna edici gerekçe sunmamak <p>En çok oy alan seçeneği veya seçenekleri kısaca tartışmaya açın. Öne çıkan görüşleri toparlayarak oturumu sonlandırın.</p>
<p>Kaynaklar</p>	<p>Literatür</p> <p>Ulaş Karan, İfade Özgürlüğü, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi -2, Avrupa Konseyi, 2018 Ankara https://anayasa.gov.tr/media/3545/02_ifade_ozgurlugu.pdf</p> <p>Ulaş Karan, Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi -3, Avrupa Konseyi, 2018 Ankara https://anayasa.gov.tr/media/3546/03_orgutlenme_toplanma.pdf</p> <p>Mehmet Sadık Yamlı, Bireysel Başvuruda İdari Yargıya İlişkin İhlal Kararları, Avrupa Konseyi, 2016 Ankara https://anayasa.gov.tr/media/3552/bireysel-basvuruda-idari-yargiya-iliskin-kararlar.pdf</p> <p>Sezal Çınar Özkan, "AİHM İçtihatları Işığında Danıştay Kararlarında İfade Özgürlüğü", Hacettepe HFD, 9(2), 2019, 553-586 https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/878897</p> <p>Dilşad Çiğdem Sever, "Kamu Görevlilerinin İfade Özgürlüğü ve Disiplin Hukukunun Sınırı", Prof. Dr. Metin Günday Armağanı, Cilt II, Atılım Üniversitesi Yayınları, 2020 Ankara, 1165-1211 https://www.atilim.edu.tr/uploads/pages/iletisim-1517410938/1601883076-Prof.Dr.Metin_Gunday_Armagani_cilt_2.pdf</p> <p>Yahya Şahin, "Danıştay Kararlarında İfade Özgürlüğü ve Sınırlamaları" https://www.anayasa.gov.tr/media/3620/sahindanistayifadeozgurlugu.pdf</p> <p>İçtihat</p> <p>Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 07/12/1976 • Vogt/Almanya, B. No: 17851/91, 26/9/1995

Kaynaklar

- Axel Springer AG/Almanya, [BD], B. No: 39954/08, 7/2/2012
- Ahmed ve Diğerleri / Birleşik Krallık, B. No: 22954/93, 2/9/1998
- İsmail Sezer/Türkiye, 36807/07, 24/3/2015
- Grigoriades/Yunanistan [BD], B. No: 24348/94, 25/11/1997
- Medya FM Reha Radyo ve İletişim Hizmetleri A.Ş./Türkiye (k.k), B. No: 32842/02, 14/11/2006
- Nur Radyo ve Televizyon Yayıncılığı A.Ş./Türkiye, B. No: 6587/03, 27/11/2007
- Özgür Radyo-Ses Radyo-Televizyon Yayın Yapım ve Tanıtım A.Ş./Türkiye (No. 3), B. No: 10129/04, 10/03/2009
- Özgür Radyo-Ses Radyo-Televizyon Yayın Yapım ve Tanıtım A.Ş./Türkiye (No. 2), B. No: 11369/03, 04/12/2007
- Özgür Radyo-Ses Radyo-Televizyon Yayın Yapım ve Tanıtım A.Ş./Türkiye (No. 1), B. No: 64128/00 (...), 30/03/2006
- Akgöl ve Göl/Türkiye, B. No. 28495/06 ve 28516/06, 17/05/2011
- Belçika Ulusal Polis Sendikası/Belçika, B. No: 4464/70, 27/10/1975
- Karaçay/Türkiye, B. No: 6615/03, 27/03/2007
- Urcan ve diğerleri/Türkiye (B. No: 23018/04 (...), 17/7/2008
- Kaya ve Seyhan/Türkiye, B. No: 30946/04,15/09/2009
- Dilek ve diğerleri/Türkiye, B. No: 74611/01 (...), 17/7/2007
- Enerji Yapı Yol Sen/Türkiye, B. No: 68959/01, 21/4/2009
- Şişman ve diğerleri/Türkiye, B. No: 1305/05, 27/09/2011
- Metin Turan/Türkiye B. No: 20868/02, 14/11/2006

Anayasa Mahkemesi

- Tuncay Öcalan ve Dilber Yener, B. No: 2016/14273, 7/4/2021
- Gülistan Atasoy ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15845, 21/1/2021
- Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2015/18936, 22/5/2019
- Hasan Güngör, B. No: 2013/6152, 24/2/2016
- Hasan Güngör (2), B. No: 2015/1554, 25/12/2018
- Ömer Yalçın, B. No: 2017/30798, 29/9/2020
- Zeki Çınar, B. No: 2016/3585, 12/6/2019
- Cenk Balcıoğlu, B. No: 2015/3522, 29/9/2018
- Metin Yalçın, B. No: 2014/5959, 6/2/2019
- Adem Talas [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017
- Hulusi Özkan, B. No: 2015/18638, 15/11/2018
- Hüsnü Şimşek, B. No: 2015/9734, 11/10/2018
- Barış Koç, B. No: 2016/11722, 15/9/2020
- M.A.B., B. No: 2015/288, 19/11/2020
- Emin Aydın, B. No: 2013/2602, 23/1/2014
- Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadağ, B. No: 2015/10676, 26/12/2018
- Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015

<p>Kaynaklar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gün ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 8029/07, 18/6/2013 • Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021 • Leyla Sezen, B. No: 2016/15197, 29/5/2019 • Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014 • Enerji Yapı-Yol Sen/Türkiye, B. No: 68959/01, 21/4/2009 • İsmail Aslan ve diğerleri, B. No: 2013/7197, 8/9/2015 • Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019 • Mehmet Çağdaş Serttaş, B. No: 2013/8516, 6/1/2015 • Nihat Çan, B. No: 2013/8745, 6/1/2015 • Ayşe Yılmaz, B. No: 2013/8805, 6/1/2015 • Selma Baş, B. No: 2014/1946, 6/1/2015 • Filiz Koçak Demir ve diğerleri, B. No: 2015/14046, 17/7/2019 • Dilek Kaya, B. No: 2018/14313, 17/7/2019 • Pınar Çankaya Ulaş, B. No: 2018/9270, 19/11/2019 • Tayyip Akbudak, B. No: 2018/5558, 11/9/2019 • Veysel Kaplan, B. No: 2015/13524, 26/9/2019 • Hikmet Aslan, B. No: 2014/11036, 16/6/2016 • Abdulkadir Akgün, B. No: 2015/19791, 20/3/2019 • Kristal-Iş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015 • Birleşik Metal İşçileri Sendikası, B. No: 2015/14862, 9/5/2018
<p>Ekler <i>Flash bellekte yer almaktadır.</i></p>	<p>Ek-7.1: PowerPoint sunum</p> <p>Ek-7.2: AİHM, Özgür Radyo-Ses Radyo-Televizyon Yayın Yapım ve Tanıtım A.Ş./Türkiye (No. 3), B. No: 10129/04, 10/03/2009 başvurusunun özeti</p> <p>Ek-7.3: AYM, Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014 başvurusunun özeti</p> <p>Ek-7.4: AYM, Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, B. No: 2015/10676, 26/12/2018 başvurusunun özeti</p> <p>Ek-7.5: AYM, Hasan Güngör, B. No: 2013/6152, 24/2/2016, başvurusunun özeti</p>



KARAR ALMA SÜRECİ

Fikirlerinize katılmıyorum ama fikirlerinizi özgürce söyleme özgürlüğünüzü sonuna dek savunacağım. *Voltaire (?)*

Kelimeler, silahlardan daha güçlüdür. Düşmanlarımızın silahlanmasına izin vermiyoruz. Neden konuşmalarına izin verelim? *Joseph Stalin*

SLAYT 1

Temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması

Anayasa Madde 13

Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, **demokratik toplum** düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve **ölçülülük** ilkesine aykırı olamaz.

SLAYT 2

Temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması

Kanunilik

Meşru amaç

Demokratik toplumda
gereklilik ve ölçülülük

SLAYT 3

Demokratik toplum

- Çoğulculuk
- Hoşgörü
- Açık fikirlilik

*İfade özgürlüğünde olduğu gibi toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı da sadece toplumun geneli tarafından savunulan ve kabul gören görüş ve fikirleri korumakla yetinmez. Bunun haricinde **toplumun genelini rahatsız edebilecek, endişelendirecek hatta şoke edecek veya onların belirli düzeyde tepkilerini çekebilecek** bazı fikirleri savunma amacıyla da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenebilir.*

(Yasin Ağin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, § 44)

SLAYT 4

Ölçülülük

Öte yandan başvuruçunun on dört adet takdir ve ödül belgesinin bulunduğu, sicil ortalamasının çok iyi olduğu, sadece bir uyarı cezasının mevcut olduğu ancak kendisinden daha kötü sicile sahip olanların sözleşmelerinin yenilendiğinin yargı kararlarına yansıdığı da dikkate alındığında idarenin takdir yetkisini objektif ve ölçülü bir şekilde kullanmadığı söylenebilir. Ayrıca söz konusu idari işlemin başvuruçunun mesleki hayatı üzerinde olduğu kadar temel geçim kaynağından yoksun kalması nedeniyle ekonomik geleceği üzerinde de önemli bir etkisi bulunduğu hususunun gözetilmediği görülmektedir. Tüm bu nedenlerle **sınırlandırma ile ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandırılan bireyin kaybı arasında adil bir dengenin sağlanmadığı**, başvuruçunun özel hayatına ve haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır. (Rıza Tanık, B. No: 2015/6217, 29/11/2018, § 44)

SLAYT 5

Caydırıcı etki



SLAYT 6

Ölçülülük

·Rahatsız edici de olsa siyasilere ilişkin yapılan bilgilendirme ve eleştirilerin cezalandırılması **“caydırıcı etki”** doğurarak toplumdaki ve kamuoyundaki farklı seslerin susturulmasına yol açabilir. Cezalandırılma korkusu, çoğulcu toplumun sürdürülebilmesine engel olabilir. (Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 79)

·Barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılan ve bir gösteride yasaklanmamış davranışlarda bulunan kişilerin toplantı hakkı, herhangi bir kınanabilir olaya karışmadıkları sürece en hafif kabul edilecek cezanın dahi uygulanmamasını gerektirir. Zira bu tip soruşturmalar veya cezalandırmalar **caydırıcı etki** doğurma potansiyeli taşımaktadır. (Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, B. No: 2015/10676, 26/12/2018, § 46)

·Verilen ceza -hafif olsa da- başvuru gibi sendikaya üye kişileri, çıkarlarını savunmak amacıyla yapılan meşru grev veya eylem günlerini organize etmenin önüne geçebilecek **caydırıcı etki** doğuracak bir niteliğe sahiptir. (Hikmet Aslan, B. No: 2014/11036, 16/6/2016, § 62)

SLAYT 7

DİSİPLİN CEZALARI

657

- *UYARMA CEZASI
- *KINAMA CEZASI
- *AYLIKTAN KESME
- *KADEME İLERLEMESİNİN DURDURULMASI
- *DEVLET MEMURLUĞUNDAN ÇIKARMA

SLAYT 8

Disiplin cezaları

“Anayasa Mahkemesi, kamu görevlisi olmanın sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı da gerektirdiğini belirtmiştir. Kişinin kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayıldığını, kamu hizmetinin kendine has özelliklerinin bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kıldığını ifade etmiştir (...). Bu kapsamda kamu görevlileri kendileri hakkında disiplin cezasına hükmedilmesini gerektirecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğü altındadır.” (Tuncay Öcalan ve Dilber Yener, B. No: 2016/14273, 7/4/2021, § 26-27)

SLAYT 9

Kamu görevlilerinin temel hak ve özgürlükleri

“Devletin, kamu hizmetinde çalışan memurlarına bir bağlılık görevi getirmesi, ödev ve sorumluluklar yüklemesi memurların statüleri gereği meşru kabul edilebilir bir durumdur. Fakat devlet memurlarının da birer birey olduğu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlelere sahip olduğu ve bu nitelikleriyle AİHS’in 10. ve 11. maddelerinden yararlanma haklarının bulunduğu şüpheden uzaktır.” (Hasan Güngör, B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 49)

SLAYT 10



Diğer müdahale örnekleri

- RTÜK tarafından uygulanan idari yaptırımlar
- Afiş asma, basın açıklaması, toplantı yasakları
- Grev erteleme kararları
- Kamu görevlilerinin naklen atanmaları
- Tiyatro, konser, film gösterimi yasakları
- Öğrenci disiplin cezaları (ifade özgürlüğü ve toplantı gösteri yürüyüşü hakkının kullanımı nedeniyle)

SLAYT 11

OTURUM

1

2

3

4

5

6

7

8

Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Kararlarda Gerekçe II (b):

Vergi Yargılamasında Sık Karşılaşılan Adil
Yargılanma Hakkı ve Mülkiyet
Hakkı İhlalleri

Dr. Zeki UYSAL – HSK Tetkik Hâkimi

Başlık	Vergi Yargılamasında Sık Karşılaşılan Adil Yargılanma Hakkı ve Mülkiyet Hakkı İhlalleri
Süre	90 dk.
Hedefler	<p>Bu oturumun sonunda katılımcılar;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkı konularında AİHM ve AYM içtihadı ile belirlenen temel ilkeleri özetleyebilir. 2 Her iki hak ile ilgili yapılan başvuruların ele alınışında AİHM ve AYM'nin farklı ve aynı yaklaşımlarının bulunup bulunmadığını belirtip, farklılıkları ve aynılıkları açıklayabilir. 3 Adil yargılanma hakkının maddi hak niteliğinin bulunmadığını, mülkiyet hakkının ise maddi hak niteliğini haiz olduğunu bilir ve bunun ne anlama geldiğini açıklayabilir. 4 Adil yargılanma hakkı ihlallerinin vergi davalarında hangi alt görünümelerde ortaya çıktığını, yani hangi hak ve ilkelerle bağlantılı olduğunu sıralayabilir. 5 “Kanunilik, ”, “Meşru Amaç” ve ve “Ölçülülük” kavramlarını tanımlayabilir, bunların mülkiyet hakkı ile ilgili başvurularda ne ifade ettiğini ve nasıl değerlendirildiğini örneklerle açıklayabilir. 6 Vergi davalarında her iki hak açısından en sık karşılaşılan hak ihlali nedenlerini söyleyebilir. 7 Ele alınan temel hak ve özgürlüklere ilişkin kararların gerekçesinde mutlaka tartışılması gereken hususları belirtebilir, bunları göz önüne alarak ilgili ve yeterli gerekçe yazabilir.
Konular	<ol style="list-style-type: none"> 1 Adil Yargılanma Hakkı 2 Mülkiyet Hakkı
Materyaller	<p>Temel Normlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: Md. 6 • Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 1 Nolu Protokol: Md. 1 • Anayasa: Md. 35 ve 36 <p>PowerPoint sunum (Ek-7.1)</p>

Vergi Yargılamasında Sık Karşılaşılan Adil Yargılanma Hakkı ve Mülkiyet Hakkı İhlalleri

SLAYT 1

Vergilendirme iş emlerinden kaynaklı olarak AİHM ve T.C. Anayasa Mahkemesi'ne adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla çok sayıda başvuru yapılmaktadır.



<https://hudoc.echr.coe.int/tur>



<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>

SLAYT 2



Adil Yargılanma Hakkı - Sık Karşılaşılan İhlâller

- * AİHS'in 6. maddesi. Uygulama alanı-sınırı: medeni hak ve yükümlülükler ile suç isnadı
- * Anayasa madde 36/1: «Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.» 2001 yılında yapılan değişiklikle, herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresi eklenerek AİHS'de düzenlenen bu hak anayasal güvence altına alınmıştır.
- * Sonuç garantisi vermez. Usulî güvenceler ile adaletin «adil dağılımı»
- * Dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir.
- * Tanımı yapılmamıştır.

SLAYT 3

«Tabii hakim ilkesine bağlı, tarafsız ve bağımsız bir mahkeme tarafından, makul sürede, aleni ve hakkaniyete uygun olarak yargılanmayı talep edebilme»

- * Gerekçeli karar,
 - * Silahların eşitliği,
 - * Çelişmeli yargılama,
 - * Mahkemeye başvurma,
 - * Makul sürede yargılanma,
 - * Hakkaniyete uygun yargılanma hak ve ilkeleriyle bağlantılıdır.

SLAYT 4

Adil Yargılanma Hakkı - AİHM ve AYM Yaklaşımı (Vergi Uyuşmazlıkları Yönünden)

AİHM

- Vergi davaları maddi menfaatlerle ilgilidir ve bir uyuşmazlığın niteliği itibarıyla maddi olması tek başına AİHM'in 6. maddesindeki "medeni" kapsamında değerlendirilmesinde yeterli değildir. (**Ferrazzini v. İtalya**)
- İlk kez **Bendenoun v. Fransa** kararında vergi cezalarının, 6. maddede yer verilen suç isnadı olduğunu kabul etmiş ve vergi kaçakçılığı suçu yönünden adil yargılanma hakkı kapsamında ihlâl değerlendirmesi yapmıştır.
- Vergi aslı ile vergi cezalarına karşı birlikte dava açılması durumunda, adil yargılanma hakkının, davanın bütününe uygulanması gerekir. (**Georgiou v. İngiltere**)

AYM

- AYM kural olarak adil yargılanma hakkının norm alanını AİHM'in 6. maddenin norm alanına ilişkin içtihatı ile paralel bir biçimde belirlese de salt vergisel uyuşmazlıklar bakımından AİHM'den farklı bir içtihat benimsemiştir.
- Buna göre, vergi aslı ya da cezası yönünden bir ayrıma gitmeksizin vergi uyuşmazlıklarının adil yargılanma hakkına ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmaktadır. Bu durumda, vergilendirme işlemlerinden kaynaklı uyuşmazlıklardan kaynaklı ihlâl iddiaları AYM'nin konu bakımından yetki alanında yer almaktadır. **E.T.Y.İ A.Ş (2013/596, 8/5/2014)**

SLAYT 5

AİHM - Adil Yargılanma Hakkı İhlâl Örnekleri

Janosevic v. İsveç 34619/97 (2002) - mahkemeye erişim hakkı

Başvurucu bir taksi işletmecisidir. Vergi beyannamesindeki usulsüzlük nedeniyle vergi dairesi tarafından ek vergi ödemesine karar verilmiştir.

AİHM, vergi idaresinin gözden geçirme işleminin yaklaşık 3 yıl sürdüğünü, davanın şartlarının gerektirdiği ivedilikle yapılmadığını ve bunun sonucu olarak da ek vergi konulması hakkında esas meselenin mahkemece belirlenmeksizin vergi idaresince gereksiz bir şekilde geciktirildiği gerekçesiyle davacının mahkemeye erişim hakkının ihlâl edildiğine karar vermiştir.

SLAYT 6



AİHM - Adil Yargılanma Hakkı İhlâl Örnekleri

Hozee v. Hollanda 81/1997/865/1076 (1998) -makul sürede yargılanma hakkı

Olayda başvurucunun şirketlerinde 1981-1984 tarihleri arasında yapılan vergi incelemeleri 1992'ye kadar sürmüştür. Başvurucu özellikle dava öncesi soruşturma aşamasının uzun sürdüğünü ileri sürmüştür.

AİHM makul sürenin başlangıcı olarak, başvurucunun suç şüphesi ile sorguya alındığı 1984 yılını dikkate almış ve 1984-1992 yılları arasındaki dönemin makul olup olmadığını incelemiştir.

AİHM'e göre, yetkililer vergi kaçakçılığını tespit için çok fazla hesap incelemiştir davanın açılabilmesi için de çok fazla tanık dinlemiştir. Tüm unsurları bir araya getirerek, hepsini incelemek zorunda kalmıştır. Daha sonraki aşamada, başka şüphelilerin iştirakiyle soruşturma daha kapsamlı bir hâl almıştır. Bu nedenle dava öncesi geçen sürenin makul olmadığı söylenemez. Davanın karara bağlanması aşamasında 3 yıl 10 ay, 5 haftalık bir süre geçmiştir, bu süre de uzun bir süre değildir.

SLAYT 7

Makul Sürede Yargılanma Hakkı - Kriterler

* Sürenin makul olup olmadığı değerlendirmesinde AİHM ölçütleri:

- 1- Davanın karmaşıklığı,
- 2- Başvurucunun tutumu,
- 3- Yetkili idari makamların ve yargı mercilerinin tutumudur.

* Makul süre, her somut olaya göre değerlendirilmektedir.

* Vergi davaları için de kesin bir makul süre tespiti yapılamaz.

* Aynı ölçütler, AYM tarafından da benimsenmiştir.

SLAYT 8

AYM - Adil Yargılanma Hakkı İhlâl Örnekleri

Teslime Aydoğan (B. No: 2015/4255, 9/6/2020)

Defter belge ibraz istemine rağmen ibraz edilmiyor. İndirimlerin reddi ile re'sen üç kat vzc KDV tarhiyatları yapılıyor. İstenmesi halinde sunulabileceği belirtilmesine rağmen istenmiyor, mahkemeye sunuluyor fakat incelenmiyor. Davanın reddi kararları kesinleşiyor.

*Aynı yargı koluna dahil mahkeme kararları arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarının mevcudiyeti ve uygulamada otuz yılı aşkın süredir yeknesaklık sağlanamaması.

* Hukuki güvenlik ve belirlilik ilkesi

* Danıştay İBK: 8/2/2019 gün ve E:2013/3, K:2019/1

* Karadan önceki dönemde bu kadar uzun süre belirsiz bir hukuka maruz bırakılma.

* Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı?

SLAYT 9

AYM - Adil Yargılanma Hakkı İhlâl Örnekleri

Hilmi Kocabey ve Diğerleri (B. No: 2018/27686, 17/11/2021)

Emlak vergisine esas asgari ölçüde arsa ve arazi metrekaresi birim değerlerinin belirlenmesine ilişkin takdir komisyonu kararlarına dava açılmıştır.

2017 yılı genel takdir döneminde asgari ölçüde arsa-arazi m2 birim değerleri takdir ediliyor. 2017 yılına göre fahiş çıkan değerlerin %50 ile sınırlandırılması için yeni bir kanun çıkarılıyor ve EVK'ya bu yönde geçici hüküm ekleniyor. Takdir edilen değer %50'yi aşarsa karar uygulanmayacak ve takip eden yıllarda 2017 yılı değerinin %50 fazlası esas alınacak. Aşmazsa, karardaki değer esas alınacak.

VM: Yeni hüküm gereğince dava konusuz kalmıştır. Bazıları, haklılık değerlendirmesi yapmadan yargılama giderlerini taraflar üzerinde bırakıyor. Bazıları ise, her bir tarafı giderin tamamından sorumlu tutup her iki taraf lehine yarı oranında vekalet ücreti veriyor. BİM: itiraz taleplerini kesin olarak reddediyor.

Yeni kanun hükmüne dayalı davaların sonuçlandırılması: **silahların eşitliği ilkesi**

Esasa etkili Anayasa'ya aykırılık iddiasının karşılanmaması: **gerekçeli karar hakkı**

Aleyhe yargılama giderleri ve vekâlet ücretine hükmedilmesi: **mahkemeye erişim hakkı**

SLAYT 10

Mülkiyet Hakkı - Sık Karşılaşılan İhlâller

* 1 No'lu Ek Protokolün 1. maddesi, AİHS'nin vergi konusuna değinen tek maddesidir. Buna göre, herkes mülkiyet hakkına sahiptir ve bu hak, kamu yararı ve hukuka uygun olarak sınırlandırılabilir. Maddenin 2. fıkrasında ise devletlere, vergilerin, para cezalarının ve diğer katkı paylarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri tedbirleri düzenleme yetkisi verilmiştir.

* Ulusal hukukumuzda, mülkiyet hakkı Anayasamızın 35. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre: "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlandırılabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

* Adil yargılanma hakkından farklı olarak maddi hak niteliğindedir, bu nedenle sonuç garantisi içerir.

SLAYT 11

Mülkiyet Hakkı - AİHM ve AYM Yaklaşımı (Vergi Uyuşmazlıkları Yönünden)

AİHM ve AYM'nin mülkiyet hakkının uygulama alanına ilişkin yaklaşımları birbiriyle örtüşmektedir.

Müdahalenin ihlâl oluşturup oluşturmadığının ölçütleri:

* Müdahalenin kanuna dayanması: Ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunması

* Meşru amaç taşıması: Kamu yararının gerçekleştirilmesi

* Ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması: Amaç – araç dengesi

AYM: Ölçülülük İlkesi; (amaca) Elverişlilik, Gereklilik (zorunluluk) ve Orantılılık (kamu yararı ile hak dengesi) olmak üzere üç alt ilkedden oluşur.

SLAYT 12

AİHM – Mülkiyet Hakkı İhlâl Örnekleri

Bulves v. Bulgaristan - 3991/03 (2009)

Başvurucu şirket bir başka şirketten satın aldığı ürün bedeli ile KDV'yi satıcıya ödemiş ve yasal defterine kaydetmiştir. Ancak satıcı şirket, defter kaydını alıcı şirketten farklı bir tarihte yapması nedeniyle başvuru KDV'yi faiziyle birlikte tekrar ödemek zorunda kalmıştır. Bu nedenle de alıcı şirket, mülkiyet hakkının ihlâl edildiği gerekçesiyle AİHM'e başvurmuştur.

AİHM'e göre, başvuru şirket KDV raporlama yükümlülüklerini zamanında ve tam olarak yerine getirmiştir. AİHM, satıcı şirketin KDV bildirim yükümlülüklerini zamanında yerine getirmemesinin tüm sonuçlarını alıcı şirket olan başvuru-nun üstlenmek zorunda kalmasının, aşırı bir külfet oluşturduğu değerlendirmesini yaparak mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine karar vermiştir.

SLAYT 13

AİHM – Mülkiyet Hakkı İhlal Örnekleri

Eko-Elda AVEE v. Yunanistan - 10162/02 (2006)

Başvurucu şirket, fazladan ödediğini iddia ettiği 1988 yılına ait kurumlar vergisi tutarının geri ödenmesini talep etmiştir.

Ulusal mahkemede açılan dava devam ederken 1993'te iade gerçekleşmiş ancak başvuru-nun yasal faiz talebi, ulusal Kanun kapsamında düzenlenmediği gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu mülkiyet hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

AİHM'e göre, fazla ödenen vergi iade talebinden 5 yıl sonra ödenmiştir. Bu kadar geç yapılan ödemeden dolayı şahsi yarar ve kamu yararı arasında adil bir dengenin kurulamadığı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine karar vermiştir.

SLAYT 14

AYM – Mülkiyet Hakkı İhlâl Örnekleri

Arbay Ltd. Şti. (B. No: 2015/15100, 27/2/2019)

İhtirazi kayıtla verilen düzeltme beyannameleri üzerinden yapılan vergi tarhiyatlarına ve cezalarına karşı açılan davaların esası incelenmeden reddedilmeleri nedeniyle mülkiyet hakkının ihlâl edildiği.

Sahte olduğu düzenleyici firma nezdinde yapılan incelemeyle tespit edilen alıcısı olduğu faturalara isabet eden KDV'nin tenzilini yapması, aksi halde olumsuz mükellefler listesine alınacağı hususunda vergi idaresince yazılı uyarı yapılıyor. Bunun üzerine, olumsuz mükellefler listesine girmek için başvurucu ihtirazi kayıtla düzeltme beyannamesi veriyor. Beyan üzerine tahakkuk ettirilen vergi ve cezalara dava.

Müdahalenin ihlal oluşturup oluşturmadığı açısından ölçütler sırasıyla: (Ölçülülük – orantılılık)

Delillerin değerlendirilmesi-kuralların yorumu: Açıkça keyfi-bariz takdir hatası: derece mahkemeleri.

Yorum, hakkın öngördüğü gereklilikleri içeriyor mu, hak sahibine aşırı bir külfet yüklüyor mu?

Belirlemeler: 2577 sayılı Kanun'un 27. maddesi hükmü. VDDK kararına atf. Vergi idaresinin seçtiği yol. Sürecin bütününe bakma gerekliliği. Müdahale ölçülü mü?

SLAYT 15

AYM – Mülkiyet Hakkı İhlâl Örnekleri

Milli Reasürans Türk A.Ş. (B. No: 2016/73, 8/7/2020)

Pişmanlık ve ihtirazi kayıtla verilen beyanname üzerine tahakkuk ettirilen vergi ve cezalara karşı açılan davaların esası incelenmeden reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlâl edildiği iddiası.

Üyelerine sosyal güvenlik sağlama amaçlı başvurucu şirket mensupları yardımlaşma sandığı vakfına başvurucu tarafından yapılan ödemelerin ücret olduğunun vergi incelemesiyle tespiti üzerine, bu ödemeler üzerinden gelir vergisi tevkif edilerek beyan edilip ödenmediği gerekçesiyle ilgili dönemler için başvurucu adına vzc gelir vergisi tarhiyatları yapılmıştır. Ödemenin yapıldığı anda çalışan Vakıf üyeleri açısından ücret mahiyetinde bir menfaat olmadığı iddiasıyla pişmanlık kapsamında ihtirazi kayıtla verilen beyanname üzerine düzenlenen tahakkuk fişinin iptali ve ödenen tutarın iadesi istemiyle dava.

Ölçütler sırasıyla irdeleniyor.

Arbay Ltd. Şti. kararına atf yapılıyor. Hukuki durum karşılaştırılıyor. Fark?

Dava açılması - pişmanlık hali bağdaşır mı? Müdahale hak sahibine aşırı bir külfet yüklüyor mu?

Belirlemeler: Sürecin bütününe bakma gerekliliği. Kamu yararı - mülkiyet hakkı: Gözetilecek denge

SLAYT 16

OTURUM

1

2

3

4

5

6

7

8

Gerekçe Yazım Çalışması (Mülkiyet Hakkı Örneği)

Dr. Erkan Duymaz

Başlık	Gerekçe Yazım Çalışması (Mülkiyet Hakkı Örneği)
Süre	75 dk.
Hedefler	<p>Bu oturumun sonunda katılımcılar;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Mülkiyet hakkına ilişkin başvurularda AİHM ve AYM tarafından yapılan denetimin aşamalarını/unsurlarını sayabilir. 2 Mülkiyet hakkına getirilen sınırlamalarda “ölçülülük” koşulunun somut olarak ne ifade ettiğini söyleyebilir. 3 Mülkiyet hakkına ilişkin uyuşmazlıklarda, karar gerekçesinde tartışılması gereken hususları sıralayabilir. 4 AİHM’in ve AYM’nin mülkiyet hakkına ilişkin ihlal kararlarının ardından yapılması gerekenleri açıklayabilir. Yeniden yargılama sonucu verilecek kararlar için yeterli gerekçe yazabilir.
Konular	<ol style="list-style-type: none"> 1 Mülkiyet hakkı 2 İdari para cezaları 3 İhlal kararı sonrası yeniden yargılama 4 Mülkiyet hakkına ilişkin gerekçe yazımı
Materyaller	<p>Temel Normlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Ek Protokol: Md 1 • Anayasa: Md 13, 35 <p>AYM’nin Şevki Atasoy ve Yakup Atasoy, B. No: 2016/866, 12/11/2019 kararı (Ek-8.1) Konu anlatımı (Ek-8.2)</p>
Akış <i>Konunun açıklamalı anlatımı</i>	<p>Bu oturum tek bir etkinlikten oluşmaktadır.</p> <p>Oturumun sonunda sontest uygulanacaktır.</p> <p>Geliştirme (70 dk.)</p> <p>ETKİNLİK 1: KÜÇÜK GRUP ÇALIŞMASI / GEREKÇE YAZIM ÇALIŞMASI / ÇALIŞMALARIN SUNUMU / GENEL TARTIŞMA</p> <p>Amaç: Mülkiyet hakkı ihlalinin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda, AYM’nin tespit ettiği ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yapılacak yeniden yargılama sonucunda ilgili ve yeterli gerekçe yazımı konusunda katılımcıların kapasitelerini geliştirmek</p> <p>Süre: 70 dk</p> <p>Materyaller: Ek-8.1</p> <p>Uygulama</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Bütün katılımcılara AYM’nin Şevki Atasoy ve Yakup Atasoy kararını (Ek-8.1) dağıtın. Katılımcılardan kararı baştan sona okumalarını isteyin.

	<ol style="list-style-type: none">2 Katılımcıları 4 gruba ayırın. Her bir gruptan, kendilerini AYM'nin ihlal kararını gönderdiği ilk derece mahkemesi yerine koyarak AYM kararında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeni bir karar tesis etmelerini ve bu kararın gerekçesini iki paragrafı geçmeyecek şekilde yazmalarını isteyin.3 Her gruptan birer temsilci belirleyerek grubun yazdığı gerekçeyi okumalarını isteyin.4 Aşağıdaki açıklamalardan yararlanarak yeterli bir gerekçede bulunması/ tartışılması gereken hususları madde madde yazı tahtasına yazarak bir kontrol listesi oluşturun.5 Katılımcılardan, bu listeyi göz önüne alarak, 4 farklı gerekçeyi oylayıp en iyisini tespit etmelerini isteyin.
Eğitmen için Notlar	<ol style="list-style-type: none">1 İlgili ve yeterli gerekçe yazımında hedef AİHM'in ve AYM'nin uyguladıkları denetim modelinin ve kullandıkları terminolojinin olduğu gibi idari davalara aktarılması olmamalıdır. Bundan ziyade, adı geçen mahkemelerin işaret ettikleri hususların karar aşamasında göz önünde bulundurulması, tartışılması ve bu çerçevede yapılan değerlendirmelerin gerekçede gösterilmesi önemsenmelidir.2 Yeniden yargılama sonucu verilecek kararın gerekçesinde değinilmesi gereken temel hususlar:<ul style="list-style-type: none">• AYM'nin ihlal kararı ve gerekçesi (yapıyı inşa eden kişinin belirlenmesine dair bir değerlendirme yapılmamış olması);• 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 42. maddesinin 2. fıkrası ve bilhassa burada geçen "yapının sahibi" ifadesi;• AYM'nin 10/1/2013 tarihli ve E.2012/93, K.2013/8 sayılı kararı ve kararda "yapının sahibi" ile kastedilenin "inşai faaliyette bulunan" kişi olduğu yönündeki yorumu;• Danıştay 14. Dairesinin 11/6/2018 tarihli ve E.2015/2907, K.2018/4534 ve 27/2/2019 tarihli ve E.2018/5803, K.2019/1436 kararları ve bu kararlarda yapılan "yapı sahibi ile taşınmaz malikinin farklı kişiler olabileceği" belirlemesi;• Yapıyı inşa eden kişinin belirlenmesine dair somut değerlendirme (bu değerlendirmeyi yaparken başvuru hakkında açılan ceza davası ve verilen beraat kararı).• Cezaların şahsiliği ilkesi (Anayasa md 38)3 İlgili ancak değinilmesi zorunlu olmayan hususlar:<ul style="list-style-type: none">• Anayasa md 13. ve 35; AİHS Ek Protokol md 1• Ölçülülük ilkesinin unsurları4 Değininilmesine gerek olmayan hususlar<ul style="list-style-type: none">• AYM kararında atıf yapılan AİHM kararları (söz konusu kararlar, idari yaptırımlara ve bunların mülkiyet hakkı bakımından incelenmesine ilişkin temel ilkeleri belirtmekle birlikte somut uyuşmazlığın çözümüne doğrudan bir katkı sunmamaktadır).

**Eğitmen
için Notlar****DEĞERLENDİRME (5 dk.)**

Ek-8.2'den yararlanarak, idarenin mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerinin hukuka uygunluğunun denetiminde uygulanacak ölçütleri (kanunilik, meşru amaç, ölçülülük) hatırlatın.

Ölçülülük testinin müdahalenin orantılılığından ibaret olmadığını, kişiye usule ilişkin yeterli güvencelerin sağlanıp sağlanmadığının; idarenin özenli ve tutarlı davranıp davranmadığının; kişinin davranışı ile kanunun ihlali arasında makul bir bağlantının bulunup bulunmadığının; özetle, mülkiyet hakkına getirilen sınırlama (veya yapılan müdahale) ile kamu yararı arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının dikkate alınması gerektiğini vurgulayın.

Katılımcılara iki günlük eğitimin sonuna gelindiğini söyleyerek test sorularını dağıtın. Eğitimin değerlendirilmesi amacıyla bu testi 15 dakika içinde yanıtlamalarını isteyin. Cevap kağıtlarına isim yazılmasına gerek olmadığını hatırlatın. Test sona erdiğinde oturumu sonlandırın.

SONTEST UYGULAMASI

Katılımcılara test yanıtlarını okuyun sonra sontestleri toplayın

Sontestten sonra katılımcılara "Genel Değerlendirme Formu"nu dağıtın ve sonra toplayın.

KAPANIŞ

Katılımcıların ilk oturumda yazdıkları beklentilere geri dönün. Beklentileri hızlıca ve yüksek sesle okuyarak beklentilerin karşılanıp karşılanmadığını sorun. Katılımcılara katkı ve katılımlarından dolayı teşekkür ederek eğitimi sonlandırın.

Kaynaklar**Literatür**

- H. Burak Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi - 6, Avrupa Konseyi, 2018 Ankara

İçtihat**AİHM Kararları**

- Saccocia/Avusturya, B. No: 69917/01, 18/12/2008
- Lavrechov/Çek Cumhuriyeti, B. No: 57404/08, 20/6/2013

AYM Kararları

- Şevki Atasoy ve Yakup Atasoy, B. No: 2016/866, 12/11/2019
- Reşit Ölçer, B. No: 2016/11371, 21/7/2020
- Torsan Orman San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13677, 20/9/2017
- Arif Güven, B. No: 2014/13966, 15/2/2017
- Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017
- Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015
- Burgmann Packings Endüstriyel Sızdırmazlık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2017/23989, 15/9/2020
- Necat Kaya, B. No: 2017/31072, 20/10/2020

	<ul style="list-style-type: none">• Aslan Avcı Döküm Sanayi ve Ticaret A.Ş., B. No: 2017/39159, 28/1/2020• Fidanlar İnşaat Taahüt Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2017/38836, 15/1/2020• Ahmet Bal, B. No: 2015/19400, 11/6/2018• Kırca Mühendislik İnş.turz.tic. ve San. A.Ş., B. No: 2014/6241, 29/9/2016
Ekler <i>Flash bellekte yer almaktadır.</i>	Ek-8.1: AYM'nin Şevki Atasoy ve Yakup Atasoy, B. No: 2016/866, 12/11/2019 karar Ek-8.2: Konu anlatımı





Bölüm 3

Değerlendirme ve Raporlama

Eğitimin Değerlendirilmesi

Eğitimlerde katılımcılara tanışma, beklentilerin alınması ve grup kurallarının belirlenmesini takiben öntest ve eğitimin sonunda sontest uygulanacaktır. **Ön ve sontestler**, katılımcılara eğitimin başlangıcında ve sonunda uygulanabilen, eğitim içeriğine atıflar içeren değerlendirme testleridir. Birbirinin aynısı olan bu testlerin uygulanmasındaki amaç katılımcıların hangi tutum, bilgi ve beceri düzeyi ile geldiklerini ve eğitim sonunda bilgi düzeylerindeki değişimideğerlendirmektir. Diğer bir deyişle eğitimin katılımcıların bilgi düzeylerinde bir değişikliğe yol açıp açmadığını öğrenebilmektedir. Etkili bir eğitimin katılımcıların bilgi ve beceri düzeylerinde bir artış yaratması beklenir.

Daha detaylı bilgi için Eğitim Metodolojisi El Kitabına bakınız.

Hangi ölçeğin hangi test (öntest-sontest-izleme) olarak ne zaman kullanılacağı aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Ölçekleri bu tablodakine uygun olarak kullanınız.

Modül	Uygulanacak Ölçme Araçları
Modül 1	Bireysel Öz Değerlendirme Formu (Flash bellekte yer almaktadır.) Öntest/Sontest (İlk oturum/son oturum)
Modül 1	Hukukta Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Farkındalığı Ölçeği (Ek-2 ve Eğitim Metodolojisi El Kitabı'nda da Ek-3'te yer almaktadır.) (Eğitim boyunca online olarak uygulanacaktır)
Modül 1	Eğitim sonu Genel Değerlendirme Formu (Ek-1 ve Eğitim Metodolojisi El Kitabı'nda da Ek-4'te yer almaktadır.) (Eğitimin son günü son oturumun sonunda)

Uygulanacak testler, testlerin veri girişinin ve analizinin aşağıda açıklandığı şekilde yapılması beklenmektedir.

Öntest ve Sontestleri Kullanırken Dikkat Edilecek Noktalar

- 1 Testleri katılımcılara vermeden önce sayfalarda kayma olup olmadığını, sayfaların tam olup olmadığını vb. kontrol ediniz.
- 2 Katılımcılara testleri vermeden önce kısaca tanıtınız ya da testin yönergesini okuyunuz.
- 3 Katılımcılara testin amacını ve önemini kısa bir şekilde belirtiniz.
- 4 Katılımcılara isim istenmediğini ve paylaşılmayacağını belirtiniz.
- 5 Katılımcıların rumuz veya işaret belirleyerek öntest ve sontest'te bu rumuzu kullanmalarını belirtiniz. Yazdıkları rumuzu ya da işareti unutmamalarını söyleyiniz.
- 6 Testleri topladıktan sonra, öncelikle katılımcıların öntest ve sontestlerini rumuzlarına göre numaralandırınız. Örneğin her iki testte de çiçek rumuzu kullanan katılımcıya aynı numarayı veriniz. Bunu yapma nedeniniz, her katılımcının öntest-sontest puanları arasındaki değişimi görmektir. Böylece her katılımcıya ait öntest ile sontest sonuçları kıyaslanmış olacaktır.
- 7 Her bir öntest ve sontest size ulaştırılan Excel'de tanımlanmıştır. Öncelikle ilgili teste ait Excel dosyasını açın. 1 numara verdiğiniz formu 2. satırdaki yerine girin. Bu şekilde eğitimdeki öntestler ve sontestler bitene kadar gireceksiniz (Flash bellekte kullanım yönergeleri yer almaktadır).

“Hukukta Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Farkındalığı Ölçeği” için Dikkat Edilecek Noktalar

Bu “Ölçek “çevrimiçi olarak Google Docs'da doldurulacaktır. Hukukta Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Farkındalığı Ölçeği Eğitimin ilk günü çevrimiçi olarak uygulanacaktır. (Standart bir ölçek olup, Ek-2'de yer almaktadır.)

İlgili formdaki;

- 1 “Tamamen Katılıyorum” seçeneği için 5
- 2 “Katılıyorum” seçeneği için 4
- 3 “Kısmen Katılıyorum” seçeneği için 3
- 4 “Katılmıyorum” seçeneği için 2
- 5 “Hiç Katılmıyorum” seçeneği için 1 olarak veri girişi yapılacaktır.
- 6 Birden fazla işaretlemelerde ve boş bırakılan maddelerde Excel hücrelerini boş bırakılacaktır.

Eğitimlerin Raporlanması

Testlerin veri girişini tamamladıktan sonra Excel tarafından oluşturulan bulgular sayfasından yararlanarak bir rapor oluşturabilirsiniz.

Eğitim Raporu şu bilgileri içermelidir:

- Eğitime İlişkin Genel Bilgi
- Eğitimci/lerin Adı/Soyadı
- Eğitimin Tarihi/leri
- Eğitimin Yeri (il ve mekan olarak belirtiniz)
- Eğitim süresi ve programı sayfa 17-18’de örnek olarak verilen eğitim programına uygun geliştirilen program ek olarak konulmalıdır.
- Hangi oturumun kimin tarafından verildiği ve süresi net bir şekilde açıklanmalıdır.

Örn. ilinde düzenleneneğitimi toplamda 25 hâkime yönelik olarak uygulanmıştır. Eğitime katılanlara ilişkin genel bilgiler Tablo Y’de sunulmuştur. Tablo Y’de görüldüğü üzere eğitime XX erkek, XX kadın Hâkim katılmıştır. Eğitime katılanların XX lisans, XXXX’si ise lisansüstü öğrenime sahiptirler. Ayrıca eğitim katılanların yaş ortalamaları XXXXX, kıdem ortalamaları ise XXXXX.

Tablo Y’de görüleceği üzere hâkimlerin öntest ortalaması XXXX iken sontest ortalaması XXXXXX’dır. Bu sonuca göre eğitim sonrasında hâkimlerin XXXXXXXXXX modülüne ilişkin bilgilerinde XXX’dan daha fazla (fark =XXX) yükselme sağlanmıştır.





Ek 1 Eğitim Değerlendirme Formu

Sayın Katılımcı,

Bu anketin amacı, katıldığınız eğitimi çeşitli yönleri ile değerlendirmenizdir. Ankete isminizi yazmanıza gerek yoktur.

Kişisel bilgiler

- 1 Cinsiyetiniz:** Kadın [] Erkek []
- 2 Mevcut pozisyonunuz nedir?**
Mahkeme Başkanı [] Üye []
Tetkik Hâkimi [] Kalem Personeli []
- 3 Nerede çalışıyorsunuz?**
İlk Derece Mahkemesi []
Bölge İdare Mahkemesi []
Danıştay []
Diğer (Adalet Bakanlığı, HSK, Anayasa Mahkemesi) []
- 4 Ne zamandır bu pozisyonda çalışıyorsunuz?**
0-5 yıl [] 6-10 yıl []
11-15 yıl [] 16 ve üstü []
- 5 Eğitim geçmişiniz nedir?**
Doktora [] Yüksek Lisans []
Lisans [] Ön Lisans []
Lise []

Lütfen aşağıda verilen ifadeleri dikkatlice okuyarak, o ifadeye ne ölçüde katıldığınızı gösteren rakama karşılık gelen kutucuğu (X) işaretleyiniz.

Eğitim Değerlendirme Boyutları	Hiç Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Oldukça Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
	1	2	3	4	5
1 Eğitim amaçları ve öğrenme hedefleri net olarak belirlenmişti.					
2 Eğitimin içeriği işim ile ilgiliydi.					
3 Eğitimin süresi yeterliydi.					
4 Eğitim materyalleri ilgi çekici ve öğrenmeye yardımcıydı.					
5 Eğitim konularının her birine ayrılan süre yeterliydi.					
6 Her bir konu için eğitim amaçları belirlendi ve izlendi.					
7 Sorular ve tartışmalar için yeterli zaman tanındı.					
8 Eğitim iyi planlanmış ve yapılandırılmıştı.					
9 Bence eğitim amaç ve hedeflerine ulaştı.					
10 Eğitim konuları açık, anlaşılır ve katılımcıların seviyesine uygundu.					
11 Eğitim sırasında oluşturulan öğrenme ortamı sıcak ve rahatlatıcıydı.					
12 Eğitimde verilen bilgi ve beceriler yaptığım işe uygulanabilir düzeydeydi.					
13 Eğitimde kullanılan görseller öğrenmeye yardımcı oldu.					
14 Eğitimin bilgi düzeyi ve uygulama becerisi yeterliydi.					
15 Eğitici katılımcılarla iyi iletişim kurdu.					
16 Eğitimin yaklaşım ve davranışlarından memnun kaldım.					
17 Eğitim boyunca eğitime yönelik durumum hakkında yeterli seviyede geribildirim ve danışmanlık aldım.					
18 Eğitimlerde konuların işleniş yöntemlerinden memnun kaldım.					
19 Eğitimin iyi düzenlenmiş ve izlenmesi kolay bir içeriği vardı.					

20 Öğitmenler anlattıkları konularda bilgi sahibiydi.					
21 Öğitmenler eğitim amaçlarını yerine getirdiler.					
22 Eğitim genel olarak beklentilerimi karşıladı.					

- a) Eğitimin daha etkili olması için önerileriniz nelerdir (eğitimin süresi, eğitim konuları, eğitim yardımcı malzemeleri, zamanı, eğitim yeri ve ortamı vb gibi)?
- b) Bu eğitimin güçlü yanlarının neler olduğunu düşünüyorsunuz?
- c) Bu eğitimin zayıf yanlarının neler olduğunu düşünüyorsunuz?
- d) Eğitimin hangi yönleri geliştirilebilir?
- e) Yukarıda belirtilen maddelerde değinilmeyen ve sizin ifade etmek isteyebileceğiniz olumlu / olumsuz yönler veya ilave konular varsa lütfen belirtiniz.



Ek 2 Hukukta Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Farkındalığı Ölçeği

Sayın Katılımcı,

Bu ölçeğin amacı, idari yargı mahkemesi hâkimlerinin ve personelinin toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı konusunda bilgi edinmeyi sağlamaktır. Ölçek, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülmekte olan, “İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştay’ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi” ortak projesinin faaliyetleri çerçevesinde geliştirilmiştir. Bu ölçekte isminizi vermenize gerek yoktur. Ölçeği doldurmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Verdiğiniz tüm bilgiler gizli tutulacaktır.

Ölçekte idari yargıda toplumsal cinsiyet eşitliğini ölçen maddeler yer almaktadır. Sizden istenen, **idari yargıda karşılaşılabilecek olası durumları tanımlayan** her maddeyi dikkatlice okuyarak, o maddelerdeki ifadeye **ne ölçüde katıldığınızı** gösteren kutucuğa **X** işareti koymanızdır.

Ölçekle ilgili bilgilendirildim ve çalışmaya katılmayı kabul ediyorum.

Evet [] Hayır []

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Kişisel Bilgiler

1. Mevcut pozisyonunuz nedir?

Mahkeme Başkanı [] Üye []
Tetkik Hâkimi [] Mahkeme personeli []

2. Nerede çalışıyorsunuz?

İlk Derece Mahkemesi [] Bölge İdare Mahkemesi []
Danıştay []
Diğer (Adalet Bakanlığı, HSK, Anayasa Mahkemesi) []

3. Ne zamandır bu pozisyonda çalışıyorsunuz?

0-5 yıl [] 6-10 yıl []
11-15 yıl [] 16 ve üstü []

4. Eğitim geçmişiniz nedir?

Doktora [] Yüksek Lisans []
Lisans [] Önlisans [] Lise []

5. Cinsiyetiniz

K [] E [] Belirtmek istemiyorum []



Hukukta Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Farkındalığı Ölçeği	Hiç katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Kararsızım / Fikrim Yok	Kısmen katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
1. Yargılama sürecinde verilen kararlar, kişinin toplumun kültürel değerlerine aykırı bir görünüş ya da davranışa sahip olup olmamasından etkilenir.					
2. Karar, diğer idareler için yol gösterici ve bağlayıcı olduğu için, kişi toplumun geneli tarafından olumsuz değerlerle anılan dışlanmış/ötekileştirilmiş bir grubun üyesi ise hâkim daha temkinli davranmalıdır.					
3. Yaşamı tehlikede olan kişilerin korunmaması davalarında hâkimin kararı kişinin toplumun geneli tarafından olumsuz değerlerle anılan dışlanmış/ötekileştirilmiş bir grubun üyesi olmasından etkilenir.					
4. Özel yaşama saygı gösterilmesinin söz konusu olduğu davalarda, kişinin cinsiyet rollerine uygun olan ya da olmayan davranışlara sahip olması karar verme sürecini etkiler.					
5. Tıbbi ihmal davalarında karar süreci, kişinin kimliğinden, cinsiyetinden, medeni durumundan dolayı ötekileştirilmiş bir grupta yer almasından dolayı toplumdaki hâkim önyargılardan etkilenir.					
6. Kişinin aile-iş yaşam dengesi açısından yaşadığı sorunların konu olduğu davalarda, toplumun genel olarak kabul ettiği cinsiyet rolleri, kültürel değerler ve sınıfsal konuma ilişkin kabul ve beklentiler hâkimin karar verme sürecini etkiler.					
7. Kişi toplum tarafından önem atfedilen kültürel norm ve kabullere uymayan bir birey ise zımni ret daha çok verilir.					
8. İdarenin yargısal denetlenmesi ve dolayısıyla bireyi idare karşısında korunma fonksiyonları kişinin cinsiyet özellikleri ya da ötekileştirilmiş bir grupta yer almasına bağlı olarak farklı uygulamalara sebep olur.					
9. Kişi toplumun değersiz gördüğü, önemsemediği ötekileştirilmiş bir grupta yer alıyorsa, ulusal yetkili makamların tutumu daha olumsuzdur.					
10. Kişi toplumun kültürel ve toplumsal cinsiyet kabullerine uymayan bir grupta yer alıyorsa, mahkeme kararlarının yerine getirilmesi daha uzun sürer.					
11. Kişi toplumun kültürel ve toplumsal cinsiyet kabullerine uymayan bir grupta yer alıyorsa kalemdeki aksamalar, hükmün yazılmasındaki ve belgelerin bir mahkemeden diğerine gönderilmesi aşamasındaki gecikmeler gibi mahkemelerin iç işleyişindeki sıkıntılar daha çok ortaya çıkar.					



Bu Proje, Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.

MODÜL 1. Hukuki Gerekçelelendirme ve Karar Yazımı Eğitici Rehberi “İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi” Projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Proje kapsamında geliştirilmiş olan her bir modül için 3 kitaptan oluşan bir eğitim seti hazırlanmıştır.

- 1 Modül 1:** Hukuki Gerekçelelendirme ve Karar Yazımı Eğitici Rehberi (Eğiticiler için)
- 2 Modül 1:** Hukuki Gerekçelelendirme ve Karar Yazımı Katılımcı Kitabı (Eğiticiler ve Katılımcılar için)
- 3 Eğitim Metodolojisi El Kitabı** (Eğiticiler için)

Eğitici Rehberi hem katılımcılara yönelik hem de eğiticilerin kullanımına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından ortaklaşa finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütölmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Projenin nihai faydalanıcısıdır. Bu Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

TUR



www.coe.int/tr/web/ankara

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nin tüm üyeleri dahil olmak üzere, 46 üye ülkeden oluşmaktadır. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.